

**BISBAT DE
SANT FELIU DE
LLOBREGAT**

BUTLLETÍ

24

Bisbat de Sant Feliu de Llobregat. Secretaria General
Pl. de la Vila 11, 1r.
08980 Sant Feliu de Llobregat
Tel. 93 632 76 30 - Fax 93 632 76 31
butlleti@bisbatsantfeliu.org
www.bisbatsantfeliu.org

BUTLLETÍ OFICIAL DEL
BISBAT DE SANT FELIU
DE LLOBREGAT

EDICIÓ

Bisbat de Sant Feliu de Llobregat. Secretaria General

REDACCIÓ

Bisbat de Sant Feliu de Llobregat. Delegació Diocesana
de Mitjans de Comunicació Social

Pl. de la Vila 11, 1r.

08980 Sant Feliu de Llobregat

Tel. 93 632 76 30 - Fax 93 632 76 31

butlleti@bisbatsantfeliu.org

www.bisbatsantfeliu.org

Subscripció anual: 20 euros

Les subscripcions anuals es consideren per any natural

Disseny gràfic: Estudi Lluís Torres. Castellbisbal

Maquetació i Impressió: T.G.A, S.L. Barcelona

Dipòsit Legal: DLB 27939-2005

Í

T

BISBAT DE E

SANT FELIU DE

LLOBREGAT L

L

T

U

B

[]

NÚM 24 (2008)
31 DE DESEMBRE
DE 2008

SUMARI

431 **ESGLÉSIA DIOCESANA**

432 Decrets

432 *Normativa per al catecumenat*

432 *Constitució del nou Consell Presbiteral*

434 Nomenaments diocesans

434 *Membres del nou Consell Presbiteral*

434 *Nous membres del Consell Pastoral
Diocesà*

435 Nomenaments parroquials

435 *Adscrit a la parròquia de Santa Maria
Magdalena, d'Esplugues de Llobregat*

435 Comunicats i notes de premsa

435 *El bisbe Agustí Cortés envia una carta
als diocesans de Sant Feliu de Llobregat davant la crisi econòmica*

436 *Cloenda de la Visita Pastoral a l'arxi-
prestat de Sant Vicenç dels Horts*

437 *Sobre la supressió del testament
davant rector*

438 Escrits dominicals

438 *La dignitat d'ésser cridat (2-11-2008)*

439 *El goig d'ésser cridat (9-11-2008)*

440 *La litúrgia o "l'avui de Déu" (16-11-
2008)*

441 *Litúrgia a la Cripta de la Colònia Güell
(23-11-2008)*

442 *La litúrgia i el llenguatge de les coses
(30-11-2008)*

443 *La litúrgia i el llenguatge del cos (7-12-
2008)*

444 *La litúrgia i el llenguatge dels gestos
(14-12-2008)*

445 *La litúrgia com a partitura (21-12-2008)*

445 *Litúrgia i vida (28-12-2008)*

447 Crònica diocesana

447 **NOVEMBRE**

449 **DESEMBRE**

451 Visites pastorals

451 *Conclusions de la Visita Pastoral a l'Ar-
xiprestat de Sant Vicenç dels Horts*

457 Cartes i exhortacions pastorals

457 *Carta Pastoral "Davant la crisi econò-
mica"*

460 Articles i altres escrits

460 *Presentació de l'objectiu diocesà "Els
sagraments, celebració i vida"*

461 *Presentació del llibre Sant Pere de
Monistrol de Montserrat, 10 segles.
Amb el vostre nom comença nostra
història*

462 Organismes diocesans

462 *Constitució del nou Consell Presbiteral*

463 Delegacions

463 ECUMENISME

463 *Trobada interreligiosa a Sant Vicenç
dels Horts*

464 **LITÚRGIA I PASTORAL SACRAMENTAL**

- 464 *Sobre el nou objectiu diocesà "Sagraments, celebració i vida"*
- 466 **CATEQUESI**
- 466 *Il Jornades dels SIC*
- 467 **VIDA CONSAGRADA**
- 467 *Novembre*
- 469 *Desembre*
- 470 *Necrològiques*
- 470 **PASTORAL VOCACIONAL**
- 470 *Carta del delegat sobre el projecte vocacional "On ets tu?"*
- 472 **JOVENTUT**
- 472 *Crònica novembre-desembre*
- 473 PROVÍNCIA ECLESIASTICA DE BARCELONA
- 474 **Comunicats**
- 474 *Convocatòria de la 5a Jornada del Clergat*
- 475 CONFERÈNCIA EPISCOPAL TARRACONENSE
- 476 **Comunicats**
- 476 *Davant la crisi: esperança, solidaritat i acció comunitària*
- 478 *16 de novembre, Diada de Germanor: "Tu ets testimoni de la fe de la teva Església"*
- 479 *Sobre el nou document dels bisbes de Catalunya Pau, apòstol del nostre poble*
- 479 **Documents**
- 479 *Pau, apòstol del nostre poble*
- 495 CONFERENCIA EPISCOPAL ESPAÑOLA
- 496 **Comunicats**
- 496 *Nota de premsa final de la XCII Assemblea Plenària de la CEE*
- 499 **Documents**
- 499 *Actualidad de la misión "ad gentes" en España – Instrucción pastoral de la XCII Asamblea Plenaria de la Conferencia Episcopal Española (Resumen)*
- 502 *El matrimonio entre católicos y musulmanes. Orientaciones pastorales*
- 523 SANTA SEU
- 524 **Documents**
- 524 *Instrucció Dignitas personae sobre algunes qüestions de bioètica – Congregació per a la Doctrina de la Fe*
- 546 *Missatge de Benet XVI per a la Jornada Mundial de la Pau, 1-1-2009: Combatre la pobresa, construir la pau*
- 553 *Comunicado final del XI Coloquio católico-musulmán*
- 555 **Fe d'errates**

Església diocesana

DECRETS

Normativa per al catecumenat

DECRET 11/08

Sant Feliu de Llobregat, 27-10-2008

Tenint en compte el bé pastoral de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat i referint-nos a la realitat pastoral del catecumenat baptismal per a tots aquells adults que, segons el dret vigent a l'Església, demanin incorporar-s'hi a través dels sacraments de la iniciació cristiana (*Codi de Dret Canònic* cc. 788; 851,1; 852,1; 857, 2; 863, 865, 866; *Concili Provincial Tarraconense*, Res. 68; *Directori de Pastoral Sagramental*, n.1), havent escoltat les persones i àmbits pastorals adients,

PEL PRESENT decret definim la normativa a seguir amb la finalitat de poder atendre d'una manera apropiada aquesta realitat pastoral.

NORMATIVA

1. El rector, després d'acollir i escoltar la petició, notificarà cada cas al vicari episcopal corresponent, i es posarà en contacte amb el Servei Diocesà per al Catecumenat. El delegat, havent escoltat el rector i el candidat al baptisme, proposarà l'itinerari a seguir en cada cas.

2. L'itinerari catequètic serà aproximadament d'un any, comptat abans de la Quaresma i Pasqua en la qual es rebran els sacraments de la iniciació cristiana.
3. En casos especials aquest itinerari, consultat el delegat, podrà reduir-se a tres o quatre mesos, sempre que es respecti el procés del catecumenat.
4. En tot cas, s'ha de procurar que la pràctica del catecumenat, dintre d'un arxiprestat, sigui uniforme en els criteris i en el procediment.
5. El material que es farà servir serà el proposat pel Servei Diocesà per al Catecumenat del Servei Interdiocesà de Catequesi.

Ho decreta i firma l'Excm. i Rvdm. Sr. Bisbe de Sant Feliu de Llobregat

*+ Agustí Cortés Soriano
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat
Per manament del Sr. Bisbe,
Joan-Pere Pulido, prev.
Secretari general i canceller*

Constitució del nou Consell Presbiteral

DECRET 12/08

Sant Feliu de Llobregat, 28-10-2008

De conformitat amb el que estableixen els estatuts del Consell Presbiteral aprovats el 27 de setembre de 2006 (decret 11/06).

Havent de procedir a la constitució del Consell Presbiteral de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat, segons els decrets episcopals 06/08 i 07/08, del 3 de setembre de 2008;

PEL PRESENT document constituïm el Consell Presbiteral de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat que, presidit pel senyor bisbe Agustí Cortés Soriano, estarà format, per un període de tres anys, pels següents membres:

Membres nats

Mn. Jaume Berdoy i Alemany, vicari general
 Mn. Antoni Roca i Roig, vicari episcopal
 Mn. Josep M. Domingo i Ferrerons, vicari episcopal
 Mn. Joan-Pere Pulido i Gutiérrez, secretari general i canceller

Membres elegits

Representants territorials

Mn. Lluís Portabella d'Alós, Arxiprestat del Prat de Llobregat
 Mn. Lluís Alonso i Càmar, Arxiprestat de Sant Boi de Llobregat
 Mn. Xavier Armengol i Siscars, Arxiprestat de Sant Feliu de Llobregat
 Mn. Joaquim Rovirosa i Cendrós, Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts
 Mn. Jaume Grané i Calvó, Arxiprestat de Montserrat
 Mn. Lluís A. Armengol i Bellmunt, Arxiprestat de Garraf
 Mn. Ferran Bueno i Ferrer, Arxiprestat de Vilafranca del Penedès
 Mn. Josep Ramon Ruiz i Ramon, Arxiprestat d'Anoia
 Mn. Frederic Esteve i Cañameras, Arxiprestat de Piera-Capellades

Membres elegits

Representants funcionals

Mn. Josep Torrente i Bruna, delegats i cúria
 Mn. Joan Déu i Martí, preveres seculars emèrits
 Gmà. Pascual Piles i Ferrando, OH, Pastoral de la Salut
 Mn. Jaume Grané i Calvó, consiliari de Moviments d'Adults i Joves

Mn. Josep Vicenç Moragues i Pastor, consiliari de Moviments d'Adults i Joves
 P. Josep Roca i Mas, SF, instituts de vida religiosa i societats de vida apostòlica
 Gmà. Pascual Piles i Ferrando, OH, instituts de vida religiosa i societats de vida apostòlica
 P. Benjamín García Paino, Sp ad V., ensenyament

Membres designats pel senyor bisbe

Per tal de completar la composició del Consell Presbiteral, segons el que es preveu a l'article 3 dels Estatuts, nomenem:

Mn. Manuel Roig i Cisteré
 Mn. Josep Maria Aragonés i Rebollar
 Mn. Francesc de P. Sala i Arnó
 Mn. Joan Peñafiel i Maireles
 Mn. Carles Muñiz i Pérez
 Mn. Francesc Tirado i Lara
 P. Jordi Castanyer i Bachs, osb, del Monestir de Montserrat

Ho decreta i firma l'Excm. i Rvdm. Sr. Bisbe de Sant Feliu de Llobregat.

*+ Agustí Cortès Soriano
 Bisbe de Sant Feliu de Llobregat
 Per manament del Sr. Bisbe
 Joan-Pere Pulido, prev.
 Secretari general i canceller*

NOMENAMENTS DIOCESANS

Membres del nou Consell Presbiteral

El dia 14 de novembre han estat fets els nomenaments següents com a membres del Consell Presbiteral, per un període de tres anys:

- Mn. Lluís Portabella d'Alós
- Mn. Lluís Alonso i Cámara
- Mn. Xavier Armengol i Siscars
- Mn. Joaquim Rovirosa i Cendrós
- Mn. Jaume Grané i Calvó
- Mn. Lluís A. Armengol i Bellmunt
- Mn. Ferran Bueno i Ferrer
- Mn. Josep Ramon Ruiz i Ramon
- Mn. Frederic Esteve i Cañameras
- Mn. Josep Torrente i Bruna
- Mn. Joan Déu i Martí
- Gmà. Pascual Piles i Ferrando, OH
- Mn. Josep Vicenç Moragues i Pastor
- P. Josep Roca i Mas, SF
- P. Benjamín García Paino, Sp ad V
- Mn. Manuel Roig i Cisteré
- Mn. Josep Maria Aragonés i Rebollar
- Mn. Francesc de P. Sala i Arnó
- Mn. Joan Peñafiel i Maireles
- Mn. Carles Muñiz i Pérez
- Mn. Francesc Tirado i Lara
- P. Jordi Castanyer i Bachs, osb

Nous membres del Consell Pastoral Diocesà

El dia 14 de novembre han estat fets els nomenaments següents com a membres del Consell Pastoral Diocesà, en representació del Consell Presbiteral, per un període de quatre anys:

- Mn. Jaume Grané i Calvó
- Mn. Josep Torrente i Bruna
- Mn. Francesc Tirado i Lara

NOMENAMENTS PARROQUIALS

Adscrit a la parròquia de Santa Maria Magdalena, d'Esplugues de Llobregat

Sant Feliu de Llobregat, 18-12-2008

Havent de procedir al nomenament d'adscrit a la Parròquia de Santa Maria Magdalena, d'Esplugues de Llobregat, tenint en compte el bé pastoral i ateses les circumstàncies personals de l'interessat, nomenem

Mn. Sylvain Panu Mizeka

per al càrrec d'adscrit de l'esmentada parròquia, com a col·laborador del nostre ministeri en l'Església de Sant Feliu de Llobregat, al servei del Poble de Déu.

Declarem que li corresponen els drets i deures annexos a aquest càrrec pastoral, i li conferim les facultats adients, segons el dret i les disposicions diocesanes.

Esperem que la seva personal dedicació al ministeri i que la seva generosa disponibilitat esdevindran un bé per a la vida i el servei pastoral de la diòcesi.

*+ Agustí Cortés Soriano
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat
Per manament del Sr. Bisbe,
Joan-Pere Pulido, prev.
Secretari general i canceller*

COMUNICATS I NOTES DE PREMSA

El bisbe Agustí Cortés envia una carta als diocesans de Sant Feliu de Llobregat davant la crisi econòmica

Sant Feliu de Llobregat, 12-12-2008

Recollint el treball de reflexió i aportacions dels diferents consells diocesans, el bisbe de Sant Feliu de Llobregat ha enviat una carta pastoral a tots els cristians de la diòcesi referida a la crisi econòmica que estem vivint.

"Des de fa mesos seguim amb profunda preocupació la marxa de l'economia i dels seus efectes en la vida de la societat, de les famílies i de les persones". Amb aquest encapçalament el bisbe Agustí Cortés ha volgut dirigir una paraula de reflexió a l'església diocesana, als fidels i a tothom que ho vulgui escoltar sobre les causes i els efectes de la crisi econòmica que estem vivint.

El document para atenció en les causes reals de la crisi, que situa fonamentalment en l'ordre financer i en l'accés als béns més enllà de les necessitats i possibilitats reals dels individus. També diu una paraula des de la responsabilitat personal i col·lectiva sobre les determinacions que han desencadenat aquesta crisi i busca la llum en l'Evangelí i en la Doctrina Social de l'Església, que recull els ensenyaments en aquesta matèria al llarg dels anys.

A continuació recorda alguns dels principis fonamentals d'aquesta doctrina que fan referència a la responsabilitat sobre els mecanismes econòmics, financers i socials injustos, a l'afany d'obtenir beneficis abusius, al progressiu distanciament de l'economia financera i la de producció de béns al servei de les persones, la globalització que allunya i fa interessadament arbitraris els criteris de l'economia, i –en el fons– el progressiu buit moral que domina molts àmbits de la nostra vida.

En la carta també convida a exercir les "virtuts econòmiques" del realisme enfront de l'ambició esbojarrada, la transparència i honradesa de les operacions comercials i financeres, l'endeutament en allò realment necessari i el refús a l'especulació abusiva i al consumisme compulsiu.

Cloenda de la Visita Pastoral a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts

Sant Feliu de Llobregat, 19-12-2008.

El proper diumenge 21 de desembre a les 18h tindrà lloc l'acte de cloenda de la Visita Pastoral a l'arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts per part del Sr. Bisbe de Sant Feliu de Llobregat, Agustí Cortés Soriano, consistent en una eucaristia a la Parròquia de Sant Vicenç Màrtir.

Des del passat 25 d'octubre de 2008 s'està desenvolupant la Visita Pastoral del bisbe Agustí Cortés a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts, territori que comprèn les poblacions de Cervelló, Corbera de Llobregat, La Palma de Cervelló, Pallejà, Sant Vicenç dels Horts, Torrelles de Llobregat i Vallirana. Ara, s'arriba a la cloenda amb

aquesta eucaristia a la qual estan convocats tots els preveres, diaques i fidels del territori, per remarcar el sentit de comunitat entorn del seu bisbe.

Durant aquest període s'han produït diverses reunions, trobades i actes per tal de conèixer *in situ* la realitat eclesial i social d'aquest territori, les seves necessitats i potencialitats. En destaquem els següents:

- Entrevistes amb tots els alcaldes o alcaldesses de les diverses poblacions de l'arxiprestat.
- Trobada amb membres de la comunitat paraguaiana de Corbera de Llobregat.
- Trobada amb representants de les principals associacions culturals musulmanes del Baix Llobregat.
- Reunió amb representants de les nombroses comunitats religioses presents: caputxines de la Mare del Diví Pastor, Franciscanes Missioneres de Maria, Salesianes de Sant Joan Bosco, Salesians, Hospitalaris de Sant Joan de Déu, Serventes de Sant Josep, Germanes de la Doctrina Cristiana, Dominiques de l'Ensenyament de la Immaculada Concepció, i la peculiar associació de vida consagrada Lumen Dei.
- Agents de Càritas: amb tots els col·laboradors que hi treballen.
- Pastoral familiar i acollidors de promesos.
- Responsables de centres educatius i professors de religió.

A la celebració de cloenda es presentarà un document amb les conclusions, suggeriments i orientacions fruit dels contactes establerts amb tots els actes d'aquesta Visita Pastoral.

Amb periodicitat de cinc anys, es demana que els bisbes realitzin una visita pastoral a cadascun dels arxiprestats de la seva diòcesi. Des que el bisbe Agustí Cortés va prendre possessió del seu càrrec com a ordinari de la nova diòcesi de Sant Feliu de Llobregat el 12 de setembre de 2004, ha visitat ja l'arxiprestat de Sant Feliu de Llobregat, el de Garraf i el de Sant Boi de Llobregat.

Sobre la supressió del testament davant rector

Sant Feliu de Llobregat, 30-12-2008

Benvolgut mossèn,

Amb la present us informo que el proper dia 1 de gener de 2009 entrarà en vigor una nova part del Codi Civil de Catalunya que suprimeix el testament davant rector. Caldrà, doncs, no acceptar de fer testaments.

La Llei Catalana anterior deia: "El testament s'atorga en un sol acte davant de notari hàbil per actuar en el lloc d'atorgament. També es pot atorgar testament davant rector i en forma hològrafa. No són vàlids els testaments atorgats a Catalunya exclusivament davant de testimonis".

El nou Llibre Quart del Codi Civil de Catalunya, Llei 10/08 de 10 de juliol, diu en el seu article 421-5:

"Tipus de testaments:

1. El testament s'atorga en un sol acte davant de notari hàbil per a actuar al lloc de l'atorgament.

2. A més de la forma que estableix l'apartat 1, el testament es pot atorgar en forma hològrafa.

3. No són vàlids els testaments atorgats exclusivament davant de testimonis."

Observeu que el Codi Civil de Catalunya no contempla la possibilitat d'atorgament de testament davant de rector. A més, caldrà que els testaments davant rector existents no executats siguin protocol·litzats davant notari, d'acord amb la Disposició transitòria 3a. de la nova Llei:

"1. Els testaments davant rector atorgats abans de l'entrada en vigor d'aquesta llei caduquen si no es protocol·litzen en el termini de quatre anys a partir del moment en què la llei entra en vigor, sempre que el causant ha mort després de l'entrada en vigor d'aquesta llei, el termini de quatre anys es compta des de la seva mort.

2. El Govern ha de dictar les disposicions reglamentàries necessàries per a promoure i facilitar la protocol·lització dels testaments atorgats davant rector dipositats als arxius parroquials."

Per tant, si teniu testaments no executats caldrà que els protocol·litzeu ja des d'ara mateix davant notari, per tal que la parròquia no caigui en negligència.

Atentament,

*Jaume Berdoy i Alemany, prev.
Vicari general*

ESCRITS DOMINICALS

La dignitat d'ésser cridat (2-11-2008)

La qüestió de "les vocacions" no hauria de ser tant sols una preocupació dels qui són sensibles a la manca de sacerdots o religiosos a l'Església. Si ho mirem bé, el problema és més aviat l'existència d'un buit de vocació per a tot.

El que observem és que, en general, la gent segueix la vida que dóna satisfacció a les necessitats que va sentint. I aquestes necessitats poden ser de tota mena: des de les més elementals, com ara l'alimentació o la satisfacció dels instints naturals, fins a les més elevades, com ara el coneixement i la il·luminació de la intel·ligència o la pau psicològica. Les necessitats humanes no són dolentes: fan de motor de la vida. En alguns casos han estat l'origen d'actes lliures, com el cas d'aquell que diu: "jo necessito tal cosa, doncs la cerco, calculo possibilitats, avantatges, inconvenients, la trobo i la faig..." La qual cosa ja és quelcom de més personal. Però, malauradament, el més freqüent és seguir, com una màquina, el que va dictant la necessitat sentida del moment. En tot cas, sigui des de la necessitat, sigui des d'un acte lliure, aquesta manera de procedir neix sempre d'un "jo solitari", capficat en ell mateix, en les seves sensacions, les seves necessitats, els seus pensaments.

I això és més greu del que sembla. Sempre m'ha impressionat aquell fons de tristesa que trobem sovint en els jubilats o en els treballadors en atur. Diuen que tots ells han de superar un trauma inicial. En general són persones que ho tenen gairebé tot cobert i solucionat pel que fa a les necessitats materials bàsiques. Però sembla que al seu interior hi ha quelcom que els impedeix estar alegres de debò. Crec que la causa d'aquest neguit és que no se senten cridades a res: poden fer moltes coses, tenen temps per dedicar-se lliurement al que vulguin, però ningú els crida, ningú els reclama, sembla que no són necessaris o importants per a ningú... En definitiva, "no se senten *vocacionats*" (vocació vol dir "crida").

És per això que, com deia un filòsof cristià, "ésser persona humana és talment haver estat cridat a ser-ho": la crida ens fa persones humanes, i viure consisteix a respondre-hi. Segons la nostra fe, nosaltres som persones humanes, perquè un ésser personal, estimant-nos, ens crida a la vida, d'una manera personal, i ens demana la nostra resposta igualment personal (val a dir, lliure).

Per què, doncs, no hi ha vocacions? Per molts motius. Però, potser, per una raó fonamental: perquè no entenem ni vivim tota la vida com a vocació, sinó com a satisfacció de les pròpies necessitats, com a resultat d'un càlcul del que més convé individualment, com a decisió exclusivament personal. Així, oblidem qualsevol veu que vingui de fora, no la sentim o no volem sentir-la, l'ofeguem amb un munt de sorolls, o simplement creiem que no existeix...

No és el mateix dir "vull fer, m'agrada, necessito, tal cosa", que dir "em sento

crídat, algú m'ha crídat a fer-la". En el primer cas l'interès està centrat en mi; en el segon, l'interès està centrat en l'altre. En el primer cas, no és possible la vocació, en el segon la vocació ja s'ha produït i només espera resposta. En el primer cas només hi ha l'individualisme egoista; en el segon, ens trobem en el llinar de l'amor.

El goig d'ésser crídat (9-11-2008)

Pel que venim dient, qualsevol vocació només pot donar-se quan vivim en un diàleg constant d'amor. Insistim que això val per a totes les vocacions, especialment les vocacions a la vida consagrada o al sacerdocí, però també per a la vocació al matrimoni, per a la vocació professional i per a qualsevol decisió important a la vida.

Ja seria molt "viure dialogalment". Com ja hem dit, això significaria un pas endavant en la sortida d'un mateix envers un altre d'igual en dignitat, en necessitats personals, en valors...

Però caldria anar més enllà. Aquest diàleg ha de ser "diàleg d'amor". Tota vocació demana introduir l'amor en el diàleg. Aquest esdevé així un intercanvi de missatges, de sentiments i, fins i tot, de vida, entre dos que s'interessen l'un per l'altre, es busquen, actuen i reaccionen, es donen i es reben mútuament, tot respirant amor. I això sota la convicció que l'altre em cerca perquè vol la meua felicitat i jo desitjo la seva. Aleshores, caminant aquesta via d'aprofundiment, el diàleg assoleix el punt en el qual hom ja no queda satisfet amb paraules i intercanvis de sentiments, que avui són i demà poden faltar, sinó que es veu empès a donar-se, a no poder entendre la seva vida, sinó lliurada a l'altre.

I aquí és on hem de reconèixer una tercera condició, per tal que la vocació sigui completa. L'altre estimat s'ha de percebre com d'una categoria tal, que la seva paraula ens arribi amb un pes o una dignitat absolutament especial. Com més considerem l'altre estimat com a digne de tota confiança, més pes tindrà la seva paraula. És per això que la vocació cristiana constitueix una fita en l'experiència religiosa.

- Jesucrist és l'altre amb el qual dialoguem i pel qual som alliberats del tancament egoista.
- Jesucrist és l'altre amb qual mantenim l'intercanvi d'amor i de vida.
- Jesucrist és l'altre absolut, la paraula del qual ens arriba carregada amb la força de l'absolut i ens mereix tota la confiança.

Aleshores es produeix la vocació, com autèntic esdeveniment en la vida personal.

I hem de dir que aquest llenguatge "místic", perquè vol expressar una experiència mística de debò, no designa cap fenomen extraordinari, d'aquells reservats a poques persones que han rebut un carisma del tot especial. Ans al contrari, és quelcom d'absolutament ordinari en el camí de la fe, i com a tal s'ha de viure. La fe cristiana, la de qualsevol creient, o és mística o no és cristiana. I si no hi ha allò místic, tampoc hi haurà vocació.

El darrer factor en l'esdeveniment vocacional és que tot ell té lloc en el marc de mediacions concretes de l'Església. Però això és un altre capítol.

Pregària breu i senzilla per les vocacions: *"Senyor, que hi hagi molts joves que visquin dialogant; que estimin i es deixin estimar en el diàleg; que et tinguin a Tu*

com a interlocutor i que en sentir-te reconguin que no hi ha cap altra paraula més farcida d'amor que la teva".

La litúrgia o "l'avui de Déu" (16-11-2008)

Aquest any tenim a la diòcesi la mirada posada particularment en les nostres celebracions litúrgiques. El que volem és fer un pas endavant en la vivència més profunda i vertadera de la celebració d'aquella fe que, com reflexionàvem l'any passat, naixia d'escoltar la Paraula.

Les nostres celebracions són un mena de mirall on es reflecteix la personalitat o la mentalitat de la comunitat o del seu responsable.

Algunes són gairebé una sessió de catequesi o d'instrucció als assistents, com una classe més o menys amena, on el poble aprèn allò que després ha de viure. En elles predomina la paraula, parlada o escrita: grans explicacions, homilia llarga, cartells, molts missatges amb recursos de tot tipus... Miren d'il·luminar la intel·ligència, mentalitzar, i estimular a l'acció, sobretot mitjançant crides de caire moral. Al seu llenguatge predomina la denúncia profètica i la invitació al compromís.

Unes altres són, sobretot, expressió festiva i simbòlica de la fe del grup o comunitat. Com que diem que "la litúrgia és la celebració de la fe", aquestes celebracions posen l'accent a manifestar el que la comunitat creu, pensa i sent. De fet, tot i que la paraula hi és present com a mitjà d'expressió, fan servir molt els símbols, amb força creativitat i llibertat.

Apunten sobretot al sentiment i l'afecte, amb la qual cosa produeixen un fort impacte i creen una intensa consciència comunitària.

Altres són celebracions molt curoses de la forma. Perquè sobretot miren de provocar el gaudi estètic, sigui en l'ornamentació, sigui en la música, sigui en els moviments, els objectes, la il·luminació, les paraules... Així, procuren la solemnitat i la perfecció, l'harmonia i la proporció. En elles compten molt els detalls i l'ordre, de manera que el conjunt faci sensació d'acció ben feta i de bellesa.

Conscients que fem caricatura, podríem anar descrivint tipus de celebracions, corresponents a sengles mentalitats o estils de viure la fe.

Totes serien exageracions sense mesura d'una veritat parcial. Cap d'elles podria definir el que és la nostra litúrgia catòlica, només farien que exagerar-ne un aspecte particular. Perquè la nostra litúrgia és talment la celebració de l'avui de Déu: celebració de l'encontre avui del Déu viu i present al seu poble.

- Un encontre que és ja, ell mateix, vida, i que es projecta vers la vida quotidiana en propòsits, actituds i accions concretes.
- Un encontre que demana acolliment del seu amor, com a resposta personal i comunitària, mitjançant tota la riquesa expressiva dels signes, del cos humà, del cant i de la comunicació fraterna.
- Un encontre que revela la bellesa del misteri, la seva harmonia, la seva capacitat de generar la contemplació i el goig estètic.

Pregava el salmista: "Tant de bo escolteu avui la seva veu" (*Sal 95,7*). I Jesús en la litúrgia de Natzaret: "Avui es compleix aquesta escriptura que acabeu d'escoltar" (*Lc 4,21*). I la Carta als Hebreus ens recorda: "Més aviat, mentre duri la pro-

clamació d'aquell «avui», exhorteu-vos els uns als altres dia rere dia" (*Hb 3,13*). Celebrem que Déu és avui, per a nosaltres, vida, encontre, bellesa.

Litúrgia a la Cripta de la Colònia Güell (23-11-2008)

El passat dia 5 d'octubre vàrem celebrar una eucaristia a la parròquia del Sagrat Cor de Sta. Coloma de Cervelló, el temple de la qual és, com tothom sap, la Cripta de la Colònia Güell, obra del gran Antoni Gaudí. El motiu era l'acompliment dels cent anys de la col·locació de la seva primera pedra. Una celebració d'acció de gràcies i de lloança a Déu més que justificada, pel fet d'haver-s'hi mantingut aquesta obra d'art al llarg d'un segle, gràcies a la presència constant de la comunitat cristiana i dels seus rectors, que s'han esmerçat a mantenir-la viva.

Però aquesta presència constant no és pura casualitat, ni el resultat d'un esforç voluntarista o d'una afició dels seus protagonistes. Ben al contrari: és la conseqüència del sentit profund de l'obra religiosa de Gaudí.

Antoni Gaudí creava bellesa per a la litúrgia. L'origen, la motivació, el suport de la seva obra arquitectònica fou el moment en el qual ell va decidir lliurar-se totalment a Déu. Un lliurament que venia del seu amor i que s'havia de realitzar amb tot el que ell tenia i era. Per tant, també amb el seu geni artístic.

Això vol dir que les pedres i tota mena de materials, a les seves mans, es transformava en ofrena d'amor i, en conseqüència, en bellesa al servei del misteri. O millor dit, la bellesa del misteri, viscut per

ell com a fonament i sentit de la seva vida, trobava en les seves mans l'instrument adient per a comunicar-se. Aquest misteri, però, no és altre que la comunió d'amor entre Déu i nosaltres i de nosaltres mútuament en l'Esperit de Crist. I això mateix és el que celebrem sempre a la litúrgia. Podem dir que Gaudí exercia d'arquitecte pregant i per a la pregària de la comunitat, ben entès que tota veritable pregària, fins i tot la més senzilla, és bella i que tota veritable bellesa en el fons és pregària. Perquè la Bellesa, com la Veritat i l'Amor, és única: és la resplendor de Déu.

Aquest és el motiu pel qual, tot entrant a la Cripta de la Colònia Güell, hom se sent convidat a pregar. Més encara, se sent convidat a celebrar el que les pedres, les parets, les columnes, els vitralls, el sostre, els espais, la llum, tots els elements arquitectònics, anuncien amb el seu silenci eloqüent. En realitat, la litúrgia de la comunitat no és altra cosa que completar i donar compliment al que Gaudí pretenia amb la seva obra.

- A la litúrgia cristiana els elements naturals, com ara les pedres, el ferro, la fusta, la sorra, els minerals, el foc, les plantes, l'aigua, la llum... són transformats i transfigurats en bellesa per a Déu.
- Així la natura, que va sortir de les mans de Déu harmoniosa i bella, i que pels nostres pecats trobem malmesa, assoleix la seva plenitud, el seu sentit últim, el seu acabament, tornant a Déu amb la bellesa recuperada.
- Però en aquest procés hi entrem nosaltres. Un esperit creador i un cor sensible a la bellesa del misteri és qui pot fer aquest servei.

No només és qüestió de sensibilitat i de capacitat tècnica, sinó també, i sobretot, de virtut. Avui gaudim d'un espai on la comunitat celebra el misteri, perquè el seu arquitecte portava aquest misteri dintre seu i, no podent estar-se de retenir-lo amagat, el va plasmar materialment, mitjançant la seva intel·ligència, la seva imaginació i la seva sensibilitat. Així servia Déu i a nosaltres, els seus germans. Tot un regal de l'Esperit.

La litúrgia i el llenguatge de les coses (30-11-2008)

Com diem, les coses, els materials, la pedra, a les mans de Gaudí eren transformades en bellesa i així servien la litúrgia. Era el seu excel·lent servei a la comunitat que prega. Ell era un artista, que incloïa la seva capacitat creativa en l'ofertament personal i vital a Déu. Així ha de ser sempre i en tots els casos.

Malauradament no tots som artistes. Però, si ens manqués un mínim de gust o de sentit per la bellesa, difícilment podríem entendre i viure la litúrgia. Fa uns dies ens recordava un capellà, en una reunió de preveres i diaques, que no hauríem d'oblidar el vessant poètic de la litúrgia. En el fons ens advertia de la necessitat d'un sentit de la bellesa, no només envers els seus textos i expressions verbals, sinó també en tot el conjunt de l'acció litúrgica. En això hi estàvem tots d'acord.

Hem de dir que tothom té aquest sentit estètic. Això sí, més o menys cultivat: és una de les petjades de Déu, quan ens va crear a la seva imatge i semblança. I direm encara: és un sentit que, sense adonar-nos-en, es manifesta en mil detalls de la

vida. De fet, no és massa agosarat dir que hi ha "una litúrgia casolana", que amara tota la vida, en la qual projectem el nostre sentit estètic. Quan pengem un quadre a la paret, posem una flor sobre la taula, emboliquem un regal amb un llaç, parem la taula d'una determinada manera, col·loquem un llum en el lloc que ens sembla adient, ens guarnim amb un vestit o altre segons l'ocasió, col·loquem unes estovalles o altres..., estem fent litúrgia casolana. I en aquesta litúrgia projectem el nostre sentit estètic, creem bellesa al servei de l'experiència que volem provocar i compartir.

Per entendre què és la litúrgia a l'Església convé que aprofundim una mica en aquesta conducta més quotidiana.

- El que fem és manejar coses, objectes. Però ho fem de tal manera que les convertim en llenguatge, les fem parlar, les carreguem de significat.
- Aquesta acció de fer parlar les coses consisteix a treure d'elles tota la capacitat de comunicar bellesa. Mitjançant aquesta comunicació provoquem una determinada experiència als altres: benestar, gaudi de la companyia, agraïment, alegria...
- És aquesta experiència el que ens interessa de debò, tot i que gairebé mai l'expliquem de paraula. Roman com una mena de misteri amagat i que s'ha de viure, més que explicar-se amb raonaments i discursos.

Només cal que els altres, un cop rebuda la comunicació, tinguin prou sensibilitat com per a "entrar" en aquesta experiència i compartir-la. Els altres, per això han d'entendre (i viure) el llenguatge de les coses, la bellesa que traspuen, gràcies a l'acció humana del qui les ha transformades i col·locades allí.

Per a un cristià qualsevol, litúrgia casolana és quelcom més que un acte d'educació o d'afecte. Per a ell tot resta amarat de l'amor a Déu i als germans: en el fons, tot el que busca és compartir aquesta experiència.

Pensem en "les coses" que va fer servir Jesús per provocar l'experiència del seu amor, com ara el pa i el vi. A les seves mans el pa i el vi són coses que parlen i, així, comuniquen presència i gest del seu propi amor, el que va mostrar morint i ressuscitant per nosaltres. Fou la primera litúrgia cristiana.

La litúrgia i el llenguatge del cos (7-12-2008)

Quan diem que a la litúrgia les coses "parlen", sabem que les coses, per elles mateixes, són mudes. El que volem dir és que parlen pel fet que les hem agafades, les hem transformades, i les hem col·locades en el lloc que pensem que és més significatiu: és la nostra acció el que les fa parlar, les omple de sentit. En realitat, amarades del nostre esperit, "són" una altra cosa de debò, com el pa i el vi a les mans de Jesucrist.

Un amic m'ha enviat el fragment d'una novel·la. Entre altres coses, inclou la narració de l'encontre del protagonista amb una noia amiga seva, potser més que amiga, en una sortida del metro de París. Aquest encontre es produeix segons una encisadora senzillesa, però també amb una profunda intensitat. Ell, persona d'esperit ben cultivat per la pregària, la recerca personal i el sofriment, veu com la seva estimada se li apropa, pujant les escales, i l'autor descriu la seva visió amb quatre

paraules: "el somriure que li dirigia semblava una flor de l'ànima". Més endavant conta la conversa de dos capellans: un d'ells recordava un dia que anava amb l'autobús vestit de particular i parlava amb una velleta que seia al costat. De sobte la seva interlocutora li deixà anar aquesta pregunta: "Escolti, vostè és capellà?". "Sí, com ho ha endevinat?", li contestà. I respongué la velleta: "Per la seva manera de mirar". Ànima en el somriure i ànima en la mirada.

No només les coses parlen a la litúrgia, sinó també, i més encara, el nostre cos. Més encara que les coses, perquè el cos el tenim més a prop de l'esperit: li és l'habitatge natural i el vehicle d'expressió normal. De vegades sembla que, quan anem a la litúrgia, oblidem el cos al carrer, o que no ens adonem que el portem amb nosaltres, disposat a servir-nos en la pregària. Aquest oblit resulta un seriós obstacle per a la litúrgia en si mateixa i per a la participació personal en ella. Només se'ns demana que posem esperit en el nostre cos, per tal que aquest no romanguí mut.

- Qui creu i mira de viure el misteri que celebrem, és la persona: "jo crec que Déu ens estima i ens salva en Jesucrist".
- Però la persona és també cos: "jo crec, estimo i espero, també amb el meu cos... Jo prego i celebro amb el meu cos".
- Perquè Déu es va procurar també un cos per estimar-nos millor i no calgués que pugéssim al cel per trobar-lo.

No és indiferent anar vestit d'una o altra manera, seure en un lloc o altre, amb altres o sol, saludar amb un gest o no, caminar en processó o no, aixecar les mans o deixar-les quietes, "agafar

o rebre" la comunió, fer una inclinació o una genuflexió o no fer-la... Tot parla i tot comunica; tot fa comunió i tot identifica. Ens fem presents i ens comuniquem amb el nostre cos. Així mateix el misteri no evita el nostre cos, ans al contrari, li agrada fer-s'hi present i comunicar-se fent servir totes les seves virtualitats. "El Verb de Déu es féu cos".

La litúrgia i el llenguatge dels gestos (14-12-2008)

La bellesa, les coses, el cos, serveixen a la litúrgia en tant que formen part d'una acció. Perquè la litúrgia és talment una acció.

Amb això volem dir que no és un espectacle, que es compongui d'escenari o pantalla i patí de butaques, actors que fan coses i parlen i públic que mira. No és una representació plàstica més o menys maca, exposada a la contemplació estètica dels espectadors. La litúrgia és una acció que fem tots els qui hi participem.

La primera conseqüència d'aquesta afirmació és que cal entrar-hi, sentir-se implicat en allò que es fa.

Un dia vaig visitar, sense previ avís, un matrimoni que sabia que no anava bé. Em va rebre l'esposa en un saló endreçat i net, ben elegant i guarnida com per a ocasions especials: l'espòs, al contrari, el vaig trobar fora de la casa, fent bricolatge, amb vestit esportiu. Era tot un símbol: l'esposa havia engegat una litúrgia, de la qual ell es trobava ben lluny. El matrimoni no va acabar bé. Més tard, ell em volia explicar el fracàs dient-me que ella ja no tenia detalls d'afecte... Li vaig recordar la meua impressió en aquella visita: "ella s'havia

guarnit només per tu", li vaig dir. Però ell es trobava tan lluny de la seva esposa, que ni se n'havia adonat.

La litúrgia, en efecte, estava ben feta, amb els signes entenedors i els gestos adients. Però mancava el més important: la sintonia, l'afecte, la comunió... Sense aquesta sintonia la millor litúrgia serà un fracàs (pot restar com a espectacle). De vegades també les nostres litúrgies provoquen aquesta mateixa impressió: semblen treballs d'amor frustrats. I la pregunta que aleshores ens ve al cap és si Jesucrist sentirà el mateix. Ell, en efecte, és qui disposa la litúrgia, ens renta amb aigua, ens ungeix, ens para la taula, ens posa a l'abast els signes de reconciliació...

- El gran repte és assolir, a través d'aquest signes, l'amor seu, que renova, enforteix, estableix comunió de vida, perdona i reconcilia.
- Per això, no basta a fer servir els signes més adients a la sensibilitat de la gent i que la gent els "entengui" i quedi impressionada.
- Cal que la gent, tots nosaltres, portem dintre aquell mínim d'obertura a Jesucrist, aquell mínim d'interès, aquella disposició que fa possible la comunió efectiva.

No tots entren en la litúrgia, perquè no tots respiren el seu aire. Ni tan sols tots els qui diuen que "els ha agradat", podem dir que han entrat de debò en la litúrgia. El gaudi i l'alegria del qui entra en la litúrgia vénen, no de la litúrgia com a tal, sinó de la comunió de vida que ella ha fet possible.

Això sí, la celebració freqüent fa créixer i aprofundir la comunió, i al seu torn la comunió ens fa més aptes per a la celebració: així creix en nosaltres l'amor de

l'Esperit. L'amor és virtut, la virtut és hàbit i l'hàbit és acció.

La litúrgia com a partitura (21-12-2008)

No ens cansarem de cridar a la participació en la litúrgia. "Participació" vol dir implicació cordial, vital i conscient. Si diem que la litúrgia és acció, entenem que els qui la celebren no s'han de sentir només com a subjecte passiu, com qui diu: "algú ha fet alguna cosa per a mi, o amb mi, o en mi".

És veritat que el fet d'estar regulada i establerta, pot fer la impressió que la litúrgia de l'Església només consisteix a rebre el que ens donen. En efecte, conté fórmules, rúbriques, textos i normes. De vegades ens rebel·lem enfront d'això, reclamant el protagonisme que ha de tenir l'assemblea, el celebrant o el responsable de torn. No ens falten raons: la litúrgia és experiència de l'Esperit i l'Esperit no se subjecta a normes, sinó que és creativitat i espontaneïtat. Allò altre, diem, és hierarisme i formalisme.

No obstant això, la qüestió no és tan simple. És més profunda i rica.

Escriu un monjo de la comunitat de Bose:

"Podria comparar-se la celebració a la interpretació d'una obra musical. Al principi hi ha una partitura. Encara no és música, sinó només un conjunt de signes en un paper. Serà música en el moment en què els músics la facin sonar. Però els músics no són el compositor: és una música que ve d'un altre i que els instrumentistes interpreten sent-li fidels, si bé amb aquell marge de llibertat i de toc personal que permet que la música del mateix compo-

tor tingui diferents interpretacions segons els seus intèrprets".

La comparació és adequada. La litúrgia no són les fórmules, els textos o les normes, sinó l'acció de celebrar realitzada per la comunitat. L'assemblea actua seguint allò que s'ha indicat, però fent-ho personal, amb la seva empremta particular. Un text, un gest, una acció, sent els mateixos canvien profundament segons la situació vital del que celebra: el Pare Nostre sona diferent en un clima absolutament festiu, o en una comunitat dividida, o en una assemblea preocupada pel pa de cada dia.

Avui la litúrgia deixa molts elements a elecció dels qui celebren. Però, fins i tot allò que s'ha establert, ha de ser actuat posant-hi la vida i el cor. A més a més, la "partitura de la litúrgia" és també una obra creadora de l'Esperit Sant, que l'ha anat component al llarg dels segles mitjançant la seva obra a l'Església, que celebra el misteri de la fe. El mateix Esperit que anima avui l'assemblea que celebra és qui posa en les seves mans la manera de celebrar. Més encara: Ell és el propi misteri d'amor que se celebra; és el compositor, és la música i l'intèrpret.

Litúrgia i vida (28-12-2008)

Una de les preocupacions més freqüents entre els qui se senten responsables de l'Església és la relació que ha de tenir la celebració litúrgica i la vida dels fidels. Aquesta preocupació sovint es formula així: "la litúrgia ha de respondre a les preocupacions vitals de l'assemblea", "el que importa és la vida que segueix, un cop acabada la celebració", en definitiva "la litúrgia ha de servir a la vida"...

Totes aquestes afirmacions diuen una veritat. Però no tota la veritat: convé explicar abans algunes altres afirmacions també ben importants.

En primer lloc, que la litúrgia, ella mateixa, és vida, és vivència, encara que no és el que solem anomenar "vida ordinària". És un moment especial, una mena de parèntesi, viu i experiencial, que pretén fer-nos compartir quelcom central i decisiu: el misteri de comunió, que, això sí, dóna fonament i sentit a la vida. Ben entès que aquesta vida il·luminada, plena de sentit, és tant la quotidiana, com l'eterna. És així com podem dir que "la litúrgia serveix a la vida, és a dir, està en funció d'ella".

Tanmateix també tindrien raó els qui diguessin que "la litúrgia no és quelcom útil", perquè no es pot fer servir per altra finalitat que no sigui la vivència del misteri. I la vivència del misteri no es pot instrumentalitzar, no es pot "fer servir" per a assolir un altre objectiu que no sigui ella mateixa. Quan vaig a un museu, miro un paisatge bonic, celebro un encontre d'amics..., em trobo bé, aprenc, surto esperonat per fer front als reptes de la vida, desperto els millors sentiments al meu interior, però no puc dir que faig tot això, precisament per sentir-me bé, aprendre o animar-me. Hi ha una pila d'experiències a la vida que es justifiquen per elles mateixes i que, com més elevades, menys es poden buscar per la seva "utilitat": gaudeixen d'aquell esplèndid do que anomenem "gratuïtat". Com tot el que pertany a l'experiència d'amor, la litúrgia és gratuïtat, es viu i basta, no cal cercar-li altres objectius. Si ho féssim l'adulterariem, la buidaríem del seu valor més pregon.

Per això podem dir que:

- La litúrgia no és "útil", però és absolutament necessària per a la vida, perquè no podem viure sense la gratuïtat de l'amor i la seva celebració.
- La litúrgia no és una lliçó, però és absolutament necessària per saber qui és el Déu de Jesucrist: experiència abans que idea, celebració abans que reflexió.
- La litúrgia no és una estona de "passar-s'ho bé", però ens cal experimentar el goig de creure i de lloar el Déu que ens estima.

Aquest diumenge la litúrgia ens permet de celebrar el dia de la família i de la vida; de la Sagrada Família i de la sagrada vida humana, que és concebuda, neix i creix al seu si. No podem instrumentalitzar la celebració. Però qui celebra la vida, fruit de l'amor, com deixarà de lluitar contra tota mena de mort, causada per tant desamor?

CRÒNICA DIOCESANA

NOVEMBRE

1 de novembre. Presència de la Delegació de Pastoral Vocacional durant el mes de novembre en la parròquia de Santa Eulàlia d'Esparreguera, amb el lema: On ets tu?

2 de novembre. El senyor bisbe presideix l'eucaristia a la Parròquia de Sant Pere de Monistrol i l'acte d'inauguració de la nova façana del temple parroquial.

3 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. Celebració de l'eucaristia amb els religiosos de l'arxiprestat, amb qui a continuació comparteix el sopar.

4 de novembre. Reunió del senyor bisbe amb el secretariat del Consell Pastoral Diocesà.

El senyor bisbe presideix la trobada de consells parroquials d'economia de la Vicaria del Penedès, Anoia, Garraf a Vilafranca del Penedès.

5 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. Visita a la Parròquia de Sant Antoni de Pàdua de Sant Vicenç dels Horts.

Trobada del senyor bisbe amb representants de la comunitat islàmica a la fundació Bayt al-Thaqafa, a Sant Vicenç dels Horts.

6 de novembre. El senyor bisbe presideix la trobada de consells parroquials d'economia de la Vicaria del Llobregat a Sant Boi de Llobregat.

7 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. Reunió amb el consell pastoral de la Parròquia de Sant Josep de Sant Vicenç dels Horts.

8 de novembre. Reunió dels coordinadors arxiprestals de la Delegació Diocesana de Família i Vida als locals de l'església de Crist Salvador de Martorell.

Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. Missa estacional a la Parròquia de Sant Antoni de Pàdua de Sant Vicenç dels Horts.

9 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe presideix la missa estacional a la Parròquia de Sant Josep de Sant Vicenç dels Horts.

El senyor bisbe es reuneix amb la Comissió de Joves de la Delegació Diocesana de Joventut, al bisbat.

10 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. Reunió del senyor bisbe amb els acollidors de promesos de l'arxiprestat al Centre Parroquial de Sant Vicenç dels Horts.

10-13 de novembre. Jornades de Formació i Animació Pastoral sota el lema "Celebració, testimoniatge i compromís", al col·legi Verge de la Salut de Sant Feliu de Llobregat, organitzades per la Delegació Diocesana de Pobles i Comarques de Barcelona.

11 de novembre. Trobada de preveres i diaques de la Vicaria del Penedès, Anoia, Garraf a la Residència Mare de Ràfols de Vilafranca, amb el tema de formació: La celebració de la fe de l'Església i la celebració de la fe de la comunitat, essent el ponent Mn. Xavier Aymerich, delegat de Pastoral Sacramental i Litúrgia.

Reunió del Consell de la Catedral, presidit pel senyor bisbe.

12 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. Visita a la Parròquia de Sant Esteve de Cervelló.

13 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. Reunió amb els preveres i diaques de l'arxiprestat, amb els que, a continuació, comparteix el dinar.

14 de novembre. Reunió del Consell Episcopal.

15 de novembre. El senyor bisbe inaugura les Jornades del PROSAC al centre hospitalari de Sant Joan de Déu.

El senyor bisbe presideix l'eucaristia a la Parròquia de Sant Cosme i Sant Damià del Prat de Llobregat, on confereix el sagrament de la confirmació.

Trobada diocesana de voluntaris de lliurament d'aliments, roba i mobles, organitzada per Càritas, a l'església de Sant Joan Baptista de Sitges.

Trobada d'agents de pastoral de l'Arxiprestat de Montserrat, amb una taula rodona sobre la vocació cristiana. Aquesta activitat està lligada al projecte vocacional "On ets tu?" que es desenvolupa fonamentalment a la Parròquia de Santa Eulàlia d'Esparraguera.

16 de novembre. Jornada de Germanor.

Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe presideix la missa estacional a la Parròquia de Sant Esteve de Cervelló on confereix el sagrament de la confirmació.

El senyor bisbe participa en la Jornada d'Animadors de Pastoral de Joventut al Seminari de Barcelona, on es troba amb els animadors de la diòcesi i es procedeix a la presentació de la pastoral diocesana i concretament de l'Objectiu Diocesà.

Presentació de l'Objectiu Diocesà: "Els Sagraments, celebració i vida" al col·legi Verge de la Salut dels Padres de Sant Pere Ad Vincola. A continuació el senyor bisbe presideix l'eucaristia a la catedral amb els assistents a la presentació de l'Objectiu Diocesà.

18 de novembre. Trobada de preveres i diaques de la Vicaria del Llobregat al Noviciat de Pallejà amb el tema: La celebració de la fe de l'Església i la celebració de la fe de la comunitat, essent el ponent Mn.

Xavier Aymerich, delegat diocesà de Pastoral Sacramental i Litúrgia.

Reunió del senyor bisbe amb el arxiprestos de la Vicaria del Llobregat a Pallejà.

Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. Visita a la comunitat de religioses franciscanes i reunió amb els agents de Càritas de les parròquies de l'Arxiprestat al Centre Parroquial de Sant Vicenç dels Horts.

19 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe visita la Parròquia de Sant Mateu de Vallirana.

20 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe visita la Parròquia de Santa Eulàlia de Pallejà.

21 de novembre. EL senyor bisbe participa en la trobada de pastoral universitària a Madrid, com a president de la Subcomissió d'universitats de la Conferència Episcopal Espanyola.

22 de novembre. El senyor bisbe presideix l'eucaristia a Mataró, en la celebració dels 150 anys de la fundació de la Congregació de les Filipenses Missioneres de l'Ensenyança.

Trobada d'escolans a la Parròquia de Santa Eulàlia d'Esparreguera, en el marc del projecte vocacional "On ets tu?".

23 de novembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe presideix la missa

estacional a la Parròquia de Santa Eulàlia de Pallejà.

24-28 de novembre. El senyor bisbe participa en l'Assemblea Plenària de la Conferència Episcopal Espanyola.

29 de novembre. El senyor bisbe predica un recés a la Parròquia de Santa Eulàlia d'Esparreguera en motiu de la presència vocacional a la parròquia durant el més de novembre. A continuació presideix l'eucaristia, on es prega especialment per les vocacions.

30 de novembre. El senyor bisbe presideix l'eucaristia de Festa Major en la Parròquia de Sant Andreu de Sant Andreu de la Barca.

El senyor bisbe presideix l'eucaristia a la catedral en el primer diumenge d'advent.

DESEMBRE

3 de desembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe visita la Parròquia de Santa Maria de La Palma de Cervelló.

4 de desembre. Reunió del Consell Presbiteral.

Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe es troba amb els responsables dels centres educatius cristians i professors de religió en el Col·legi dels Salesians de Sant Vicenç dels Horts.

5 de desembre. Reunió del Consell Episcopal.

6 de desembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe presideix la missa estacional a la Parròquia de Santa Maria de La Palma de Cervelló.

Sortida arxiprestal de Piera-Capellades a les mines de Cercs (Berguedà) i al Santuari de Lourdes de la Nou.

7 de desembre. El senyor bisbe presideix l'eucaristia a la catedral en el segon diumenge d'advent.

El senyor bisbe participa en la Vetlla Jove de pregària amb motiu de la Festa de la Immaculada en la Basílica de la Mare de Déu de la Mercè, de Barcelona.

9 de desembre. Trobada conjunta de preveres i diaques de les dues vicaries a la Residència Mare Ràfols de Vilafranca del Penedès. Recés d'advent predicat per Mn. Josep M. Romaguera.

10 de desembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe visita la Parròquia de Sant Antoni Abat de Corbera de Llobregat.

11 de desembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe presideix la missa estacional a la Parròquia de Santa Maria de Corbera de Llobregat.

12 de desembre. Reunió del Consell Episcopal.

13 de desembre. El senyor bisbe participa en el Concert de Nadal de les Confraries a la Catedral de Sant Llorenç.

Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe presideix la missa estacional a la Parròquia de Sant Antoni Abat de Corbera de Llobregat.

14 de desembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe presideix la missa estacional a la Parròquia de Santa Maria de Corbera de Llobregat.

El senyor bisbe presideix l'eucaristia a la Parròquia de Sant Sadurní de Sant Sadurní d'Anoia, en la Trobada Diocesana de Confirmació.

El senyor bisbe presideix l'eucaristia a la catedral en el tercer diumenge d'advent.

15 de desembre. El senyor bisbe participa en la Festa de Nadal del Seminari, amb la celebració de l'eucaristia i el sopar.

15-19 de desembre. V Setmana de Cinema Espiritual al CineBaix de Sant Feliu de Llobregat.

17 de desembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe visita la Parròquia de Sant Martí de Torrelles de Llobregat.

18 de desembre. El senyor bisbe es reuneix amb els arxiprestos de la Vicaria del Llobregat.

19 de desembre. Reunió del Consell Episcopal.

Trobada del senyor bisbe amb els seminaristes de la diòcesi. Visita a les carmelites

de Vilafranca i testimoni de Mn. Albert Domingo en la rectoria de la Basílica de Santa Maria de Vilafranca del Penedès.

20 de desembre. Visita Pastoral del senyor bisbe a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El senyor bisbe presideix la missa estacional a la Parròquia de Sant Martí de Torrelles de Llobregat.

21 de desembre. Cloenda de la Visita pastoral a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts amb la celebració de l'eucaristia presidida pel senyor bisbe a la Parròquia de Sant Vicenç Màrtir de Sant Vicenç dels Horts.

22 de desembre. Celebració de Nadal de la Delegació d'Ensenyament. El senyor bisbe presideix l'eucaristia a la catedral amb els professors de religió.

24 de desembre. Felicitació de Nadal de la Cúria al senyor bisbe.

VISITES PASTORALS

Conclusions de la Visita Pastoral a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts

Sant Vicenç dels Horts, 21-12-2008

L'EXCM. I RVDM. SR. AGUSTÍ CORTÉS SORIANO, BISBE TITULAR DE SANT FELIU DE LLOBREGAT, AL TERME DE LA VISITA PASTORAL I, D'ACORD AMB EL QUE HA POGUT COMPROVAR I DEL QUE ELS PREVERES, RELIGIOSOS I LAICS HAN MANIFESTAT, FA CONSTAR EL QUE A CONTINUACIÓ EXPRESSA.

CONCLUSIONS EN LA VISITA PASTORAL

La Visita Pastoral a l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts s'ha realitzat entre els dies 25 d'octubre al 21 de desembre de 2008, i celebrà l'eucaristia de cloenda el mateix dia 21 de desembre a la Parròquia de Sant Vicenç Màrtir de Sant Vicenç dels Horts, en el quart diumenge d'advent. Han estat un total de deu parròquies visitades i diferents àmbits pastorals, com: Càritas, escoles cristianes i professors de religió, acollidors de promesos i joves. També hi ha hagut una presència en altres àmbits, com: ajuntaments, residències, centres escolars i diferents col·lectius socials.

Acabada la Visita Pastoral presento unes conclusions generals i altres referents a cadascuna de les realitats pastorals visitades de l'arxiprestat. Alhora, entrego còpia d'aquest document al vicari episcopal, al senyor arxiprest i a les delegacions diocesanes corresponents. Aquestes conclusions s'han de complementar, a cada parròquia, amb l'acta corresponent de la Visita Pastoral.

1. En primer lloc, dono gràcies a Déu per l'experiència de la Visita Pastoral, així com a cadascun dels preveres, diaques, religiosos i laics presents en les nostres comunitats cristianes. Vull afirmar que la Visita ha contribuït a una major i millor coneixença de l'arxiprestat i de cadascuna de les comunitats cristianes com a part integrant de la nostra Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat.
2. Respecte de les nostres parròquies com a comunitats cristianes de referència en les nostres poblacions, vull recordar el que la Constitució Dogmàtica *Lumen gentium*, del Concili Vaticà II, es refereix a la parròquia quan diu que, inicialment, és la part del territori de l'Església diocesana on, pel ministeri del pastor enviat pel bisbe, es donen les tres funcions que corresponen a l'Església. És a dir, a la parròquia és on habitualment la fe de l'Església és anunciada i alimentada (iniciació-formació, cf. LG 25, CD 12-14), se celebra el misteri de Crist (litúrgia-Eucaristia, cf. SC 42, LG 26, CD 15) i és practicada la caritat (cf. LG 27, CD 16). És per això que demano crear el Consell Pastoral Arxiprestal per ajudar amb els seus consells l'arxiprest en la missió que

té encomanada d'animar, coordinar i empènyer les accions pastorals conjuntes i fer-ne l'avaluació. Les seves deliberacions han d'ajudar a aplicar els plans de pastoral diocesans (cf. Els bisbes de Catalunya, *Directori de l'Arxiprestat*, Documents del Magisteri, 36. Claret 2001).

En relació als àmbits pastorals visitats, s'ha demanat coordinar arxiprestalment, entre altres: La Pastoral de la Salut, Càritas, Pastoral de Joves i acollidors de promesos.

En l'arxiprestat podem trobar diferents carismes, entre famílies religioses i moviments, tots hem de poder unir el propi carisma i l'experiència de fe en favor de la comunitat parroquial.

3. Valorem i agraim la presència dels religiosos en els diferents àmbits pastorals i socials de l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts. El seu servei és una presència significada de testimoniatge cristià al costat dels immigrants, dels infants, joves i gent gran. Volem agrair especialment la seva col·laboració pastoral en les nostres comunitats cristianes. Sens dubte formen part de la història de les nostres poblacions, oferint com a tasca eclesial i sota la inspiració de l'Evangelí, els seus carismes i serveis.
4. Davant de la presència de l'Església en la nostra societat. Hem de ser conscients que vivim en una realitat social allunyada de la fe. Hem de mantenir i enfortir la nostra identitat cristiana que possibiliti un veritable diàleg amb la nostra societat. Aquesta referència és afirmada constantment pel Sant Pare, Benet XVI, i concretament en el seu darrer viatge

a França. Convido a continuar vetllant per la presència significada de les parròquies en els nostres pobles i ciutats: oferint el nostre testimoniatge cristià i, alhora, oferint la nostra col·laboració en els diferents projectes socials i culturals.

5. Constatem la important i necessària aportació dels agents de pastoral presents en les nostres comunitats, com un veritable testimoni de vida cristiana. Hem de tenir especial cura en l'acolliment i acompanyament de tots aquells que s'apropen a la Parròquia. Especialment, no hem d'oblidar l'atenció als membres de la comunitat, fent que els agents de pastoral rebin una veritable formació, potenciant la seva identitat cristiana i la cohesió entre els diferents grups. Els agents pastorals no només són actors o gestors d'activitats; la comunitat parroquial no és només un grup funcional en la nostra societat, sinó, i sobretot, una comunitat de fe i vida que aprofundeix i enforteix la seva experiència cristiana i l'ofereix a tots els homes i dones de bona voluntat. Convido a respondre personalment la pregunta: On alimento la meua fe? És irrenunciable tenir un espai on aprofundir-la, celebrar-la i compartir-la. Per això demano que es valori la catequesi d'adults, com l'espai normal i necessari d'aprofundiment de la fe i d'experiència cristiana. Aquest espai serà el complement fonamental a la nostra participació en l'eucaristia dominical, font i cimal de la nostra vida cristiana. Convido també a valorar altres ajuts importants, com: el catecumenat d'adults,

l'acompanyament espiritual personalitzat; la *lectio divina* i crear espais de trobament entre els diferents grups de la comunitat parroquial, que possibilitin l'encontre, la coneixença per a una millor i real comunió.

6. Es constata la problemàtica pastoral de la no continuïtat en la vida cristiana d'aquells que es preparen i reben algun dels sagraments: els pares que demanen el sagrament del Baptisme pels seus fills; els infants que reben el sagrament de l'Eucaristia; els adolescents i joves que reben el sagrament de la confirmació; les parelles que reben el sagrament del matrimoni. Malgrat això, cal valorar els esforços pastorals que es fan en les comunitats, com: acollides personalitzades en les diferents catequesis, celebracions litúrgiques adequades a les diferents edats, trobades amb parelles joves que han rebut el sagrament del matrimoni, trobades amb temes de formació i altres ofertes especialment dirigides a cristians allunyats. Aquest és un dels reptes més urgents en la nostra pastoral. Però hem de pensar que la problemàtica va més enllà, ja que es tracta que amb el nostre testimoni els infants, joves i grans facin una veritable experiència de vida cristiana. Com a repte de les nostres comunitats hem de possibilitar veritables processos d'iniciació cristiana en els diferents àmbits de la nostra pastoral. Aquest serà un objectiu que cada delegació diocesana haurà de concretar per ajudar les nostres comunitats.
7. En referència a les nostres celebracions litúrgiques. Per aquells que no

han estat iniciats en la fe, és normal que costi entendre el seu significat i, sobretot, viure-la. Aquesta valoració ens torna a situar davant del repte pastoral de la iniciació cristiana en tots els àmbits de la pastoral. Hem de fugir de cercar altres signes, només pensant que seran més clars i entenedors, buidant la nostra tradició i litúrgia. Serà important vetllar per tal que les nostres celebracions siguin entenedores i ben preparades seguint les indicacions litúrgiques pertinents. Aquesta inquietud estarà present al llarg d'aquest curs en la nostra diòcesi, amb l'Objectiu Diocesà: Els Sagraments, celebració i vida.

8. En referència a la manca de preveres. Aquesta realitat ens ha de portar a incrementar la pregària, personal i comunitària, demanant Déu que vulgui fer-nos el do de noves vocacions al presbiterat, diaconat i a la vida religiosa i, alhora, caldrà fer una proposta explícita a aquells que manifestin una possible crida. També serà important valorar i potenciar la presència i responsabilitat dels laics en els diferents àmbits pastorals. Fem una crida especial a valorar el diaconat permanent, proposant-lo a persones idònies de les nostres comunitats cristianes.
9. En referència a la visita als ajuntaments de les poblacions de l'arxiprestat. Informem de la bona acollida per part dels alcaldes respectius i regidors i de la voluntat de mantenir una correcta relació amb les diferents parròquies i amb el Bisbat de Sant Feliu de Llobregat, especialment en els àmbits socials i culturals.
10. En referència als mitjans de comunicació i a les notícies sobre l'Església. Constatem el gran silenci en alguns mitjans de

les accions positives de l'Església i la manipulació ideològica d'algunes notícies. Demanem que les informacions siguin veraces i objectives, demanem respecte en el tractament de les informacions que fan referència a l'Església i a la vida de les nostres comunitats. Constatem que sovint aquestes informacions no es corresponen a la realitat. Aquesta referència la presentem com un dret que hem de saber demanar com a ciutadans de la nostra societat i, alhora, una invitació als cristians a saber interpretar aquestes informacions.

11. En referència a la crisi econòmica. Cal que les nostres comunitats sàpiguen acompanyar aquesta problemàtica que es farà, segons sembla, cada cop més real i feridora. La nostra actitud creient ens portarà a recordar els valors de la justícia, de la veritat, de l'austeritat i a continuar oferint el nostre ajut als més necessitats. Davant d'aquesta problemàtica, l'Església presenta la seva aportació des de la Paraula de Déu i la Doctrina Social de l'Església. Tampoc no podrem oblidar la vocació profètica, denunciant amb claredat les injustícies que perjudiquen especialment els més pobres. Informo de la Carta Pastoral publicada el passat dia 6 de desembre amb el títol "Davant la crisi econòmica".
12. En referència als immigrants i la seva integració en la comunitat. Hem de saber recollir les necessitats de tots els que s'apropen a la parròquia, hem de saber escoltar i fer-nos presents en les seves manifestacions

populars, com a veritables espais de convivència.

Recordo especialment la trobada amb la comunitat musulmana en el centre "Bayt Al-Thaqafa". Des d'aquesta experiència convido a continuar el nostre servei d'acollida als immigrants musulmans i a la seva integració en la nostra societat.

13. En referència a la classe de religió i moral catòlica a l'escola pública. Afirmem que la petició per part dels pares cristians de la classe de religió pel seus fills, especialment en els centres públics, és un dret que hem de saber explicar i defensar. L'ensenyament té com a objectiu fonamental la formació de la persona, així els pares cristians han de poder demanar que els seus fills puguin ser formats en les referències i els valors cristians. Hem constatat que aquest dret es nega en alguns centres públics educatius presents a l'arxiprestat. És irrenunciable que la persona sigui formada en la transcendència; quan aquesta es nega, l'espai buit és omplert per altres realitats: el diner, el poder, la droga, el sexe, etc.
14. Fent referència a l'Objectiu Diocesà, convidem a incorporar-lo en el ritme normal de la pastoral de la parròquia. La nostra Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat assumeix com a programa pastoral el que els bisbes catalans han proposat en el document: *Creure en l'Evangeli i anunciar-lo amb nou ardor* (febrer de 2007). Aquest programa pastoral es presenta amb un nou objectiu diocesà que ens aplega, un cop més com a Església particular, present en cadascuna de les nos-

tres comunitats cristianes, i té com a referència, la primera carta de sant Joan (1Jn 1,1-4) amb el lema: *EL QUE CREIEM I VIVIM, AIXÒ US ANUNCIEM*. Una nova etapa de reflexió diocesana fruit del treball fet sobre la *Pertinença i coresponsabilitat diocesana* i que enguany es defineix amb l'objectiu: Els Sacraments, celebració i vida.

Destaquem les conclusions referents a alguns àmbits pastorals:

CATEQUESI

En referència a la catequesi de primera comunió. He comprovat que els catequistes fan un veritable esforç, malgrat les dificultats, en la transmissió de la fe. Cal que les nostres catequesis siguin veritables experiències de fe, a més del contingut catequètic. Caldrà coordinar necessàriament l'acció pastoral catequètica amb la família, la comunitat parroquial i l'escola. Convido a continuar els esforços d'implantar els pares en el procés de la catequesi dels seus fills. Constatem que un dels reptes actuals en les nostres comunitats és el de la sensibilització dels pares en la responsabilitat de l'educació cristiana dels seus fills. En aquest sentit hem de valorar l'aportació fonamental dels col·legis religiosos presents en l'Arxiprestat de Sant Vicenç dels Horts, així com la dels professors de religió presents en els centres públics. Serà important sensibilitzar els pares en el seu dret i deure de demanar la classe de religió i moral catòlica per a la formació dels seus fills.

Una referència a valorar és, també, la formació litúrgica aplicada en la catequesi que demana conèixer els diferents signes i ritus per a poder participar millor en les

nostres celebracions. He informat del nou catecisme *Jesús és el Senyor* que es farà servir el curs vinent i, també, que la Delegació Diocesana de Catequesi valorarà i estudiarà l'acord de l'arxiprestat en el canvi d'edat dels infants que comencen la catequesi de primera comunió (pas de segon de primària a tercer) per a definir una norma diocesana. També presentarà un itinerari catecumenal aplicat als infants que no estan batejats.

CÀRITAS

Constatem el testimoni i bon servei de les Càritas parroquials i dels voluntaris en les nostres comunitats i davant de les problemàtiques socials presents en les nostres poblacions. He pogut conèixer l'organització de Càritas a l'Arxiprestat. Convido a potenciar la coordinació entre les diferents Càritas parroquials i a informar sobre les diferents activitats a les nostres comunitats. S'han concretat alguns reptes a potenciar: necessitat de voluntaris, millorar el servei de recollida i distribució d'aliments, vetllar el seguiment personalitzat de cada cas i l'acolliment dels immigrants. S'informa del document publicat per la Conferència Episcopal Espanyola sobre la immigració i el treball que està fent l'equip de pastoral obrera del nostre bisbat.

PASTORAL FAMILIAR

Agraeixo el servei dels matrimonis que col·laboren en aquest àmbit pastoral i convido a definir aquesta coordinació pastoral en l'arxiprestat.

En referència al tema de la continuïtat: Convido a potenciar grups de matrimonis i, en les acollides, ajudar a fer experiències personals en la comunitat parroquial:

participar en alguna celebració, pregària i així, conèixer la vida parroquial i els seus diferents àmbits. Els nostres acolliments hauran de ser, doncs, veritables experiències d'evangelització que motivin a formar part de la comunitat, en la seva vida sacramental i amb la possibilitat de fer un servei concret.

He informat del treball que els delegats de les diòcesis catalanes estan fent sobre aquest tema pastoral, com a demanda dels bisbes de la Conferència Episcopal Tarraconense, amb l'objectiu de definir unes orientacions comunes, presentant allò de fonamental que els nostres acolliments han d'oferir.

MOVIMENT DE VIDA CREIXENT

Entre els moviments presents a l'arxiprestat vull remarcar el Moviment de Vida Creixent: cristians incorporats en les parròquies, ajudant que la comunitat tingui vida de pregària, de servei, de participació en els sagraments, d'aprofundiment de la fe. I convido a potenciar aquest moviment en les parròquies, en favor de la gent gran, valorant la seva importància i necessària aportació i testimoni en l'Església, en la família i la nostra societat.

*+ Agustí Cortés Soriano
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat
Per manament del Sr. Bisbe,
Joan-Pere Pulido, prev.
Secretari de la Visita Pastoral*

CARTES I EXHORTACIONS PASTORALS

Carta Pastoral "Davant la crisi econòmica"

Sant Feliu de Llobregat, 6-12-2008

Estimats diocesans,

Des de fa uns mesos seguim amb profunda preocupació la marxa de l'economia i dels seus efectes en la vida de la societat, de les famílies i de les persones. Ha estat una preocupació, que cada cop ha anat refermant-nos en la necessitat de dir una paraula en nom de la nostra Església diocesana, per als fidels i per a tothom qui vulgui escoltar.

A hores d'ara no cal fer una descripció massa extensa dels efectes de la crisi econòmica. Els tenim ben a prop, amb les seves manifestacions més punyents: el continu augment dels acomiadaments i de l'atur, el tancament d'empreses, les famílies que tenen dificultats per cobrir les necessitats més vitals, la precarietat laboral... Davant aquesta situació la nostra consciència cristiana no pot restar indiferent, en tant que constitueix un profund sofriment humà, i demana una interpretació i un compromís moral des de la fe. Després d'haver escoltat veus autoritzades de cristians inserits en el món

laboral i econòmic, aprofitant diferents informes sobre el cas, i amb la voluntat de fer un discerniment a la llum de l'Evangeli, creiem poder oferir-vos les següents consideracions.

1.- Les causes de la crisi les podem trobar, tant en el camp pròpiament econòmic i tècnic, com en l'àmbit de la conducta humana responsable, sigui política, sigui individual o personal. L'Església no té altra paraula més que el missatge moral evangèlic aplicat a les qüestions socials, és a dir, el que coneixem per "Doctrina Social de l'Església". Per això, si parla sobre la crisi, no serà perquè tingui una solució tècnica, sinó perquè la crisi és també un fet moral, ja que ha estat provocada per conductes humanes lliures i, per tant, moralment responsables.

2.- Cada dia coneixem noves anàlisis de la crisi. Ens parlen d'uns primers símptomes, que ja es manifestaven, si més no al nostre país, fa uns cinc o sis anys en l'àmbit de l'economia real, amb la forta davallada de la productivitat, la pujada dels preus, i el desplaçament de la major part de la inversió al camp de la pura especulació, especialment al camp immobiliari. Aquesta especulació ha trobat dos aliats ben eficaços, per una banda en l'ambició i l'optimisme sense fre de productors i consumidors i, per l'altra, en el sector financer, que, mirant de guanyar clients i bons resultats, ha facilitat préstecs aparentment molt beneficiosos. El sector financer, oblidant la seva pròpia finalitat, ocupa així el centre de l'economia o, com ha dit algú "s'ha centrat en si mateix": la gent perd la por a l'endeutament i s'endinsa en un procés continu de despeses de tot tipus, en funció no de les veritables necessitats

i dels diners que ja es tenen, sinó dels que es poden rebre fàcilment mitjançant els préstecs bancaris. Alhora els mateixos bancs funcionen de manera semblant, vivint dels préstecs interbancaris d'àmbit local i, sobretot, internacional. D'aquesta manera la "confiança" d'uns i altres, amb mútua interdependència en tots els àmbits, esdevé la clau de la subsistència econòmica. Una confiança tant més feble, com que, en l'àmbit internacional, el control sobre aquest tipus d'operacions és pràcticament nul.

3.- Ha arribat el moment en el qual aquesta confiança ha fet fallida. S'ha posat de manifest que hi ha un falsejament bàsic, pel que fa al guany i a la riquesa real: sota una acceleració espectacular del progrés econòmic, trobem una pobresa real, perquè de debò no s'ha accelerat la riquesa, sinó el risc. I, el que és pitjor, la riquesa fictícia ha seduït també els més pobres i n'ha fabricat de nous. De fet, la distància entre rics i pobres no deixa d'augmentar i els qui tenien al seu abast la capacitat de maneig dels diners s'han anat enriquint mitjançant l'engany i l'explotació dels particulars o petits inversors. Ho tenien fàcil, perquè aquests també han cedit irreflexivament a les promeses de guanys immediats i ràpids i al consum compulsiu. Ara, a més, la davallada de la demanda ha causat acomiadaments o fallida d'empreses, que en definitiva acaben en pobreses reals i tragèdies humanes.

4.- El fet que el fenomen tingui el seu origen també en causes d'àmbit internacional, fa que el problema s'hagi de considerar en el marc de la globalització. El rol dels mercats financers és cada cop més decisiu i central, amb dimensions planetàries, fruit de la liberalització d'intercanvis,

de la circulació de capitals i de l'aplicació de les noves tecnologies (cf. *Compendi de Doctrina Social de l'Església*, 361). Aquest increment de la mobilitat ha augmentat el risc de crisi financera. "El desenvolupament de les finances, les transaccions de les quals han superat de llarg el volum de les reals, corren el risc de seguir una lògica cada vegada més autorreferencial, sense cap connexió amb la base real de l'economia" (*Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, 368). És talment el que ha passat. Una globalització que avui ens presenta el seu vessant més negatiu: un cop més, són els països pobres els que més en pateixen les conseqüències, entre altres motius, per la configuració fortament asimètrica del sistema financer internacional (només els països rics són protagonistes dels seus processos) i perquè no disposen de recursos socials per apaivagar la pobresa i la fam.

5.- Una visió cristiana de la situació demana aplicar alguns principis fonamentals de la Doctrina Social de l'Església:

- a) Pot ser que la crisi sigui deguda directament a allò que Joan Pau II anomenava "mecanismes econòmics, financers i socials injusts", o fins i tot "estructures de pecat" (*Sollicitudo rei socialis*, 16. 36-37, 39). Però també hem de reconèixer que aquests mecanismes i estructures són obra nostra i, per altra banda, que no hi ha cap sistema que pugui garantir la plena justícia si no és comptant amb la conducta moral justa i responsable. És per això que tothom, cadascú en el seu àmbit, s'ha de sentir implicat en la crisi.
- b) En aquest sentit, cal reconèixer que una causa pregonada de la crisi ha

estat la recerca en l'activitat econòmica i financera d'un benefici injust i radicalment abusiu, que mereix la denúncia moral, ateses les seves conseqüències socials: "Tots el qui en el comerç o en el finançament fan servir pràctiques d'usura que provoquen la fam i la mort dels seus germans en humanitat, cometen indirectament un homicidi, que els és imputable" (*Catecisme de l'Església Catòlica*, 2269).

- c) La crisi és essencialment financera. Però dels recursos financers hem d'afirmar el que diem del capital com a factor de producció: en primer lloc, que sempre ha de tenir una dimensió social i s'han de cercar i disposar mirant el bé comú; a més, que la seva finalitat no és altra que servir a la producció de béns reals; i que, en definitiva, dins el procés de producció, s'han de subordinar, com a instrument que són, al treball o "factor humà", que és la causa primera de la producció (Joan Pau II, *Laborem exercens*, 12).
- d) La crisi és també, en el seu origen i les seves conseqüències, d'abast global. Hem d'aprofitar la mateixa globalització per "globalitzar la solidaritat" envers les àrees més desfavorides (Joan Pau II, *Missatge per la Jornada Mundial de la pau 1998*, 3). I això no es podrà fer sense la concurrència dels organismes internacionals, polítics, jurídics i econòmics, que no poden deixar el mercat financer només en mans de decisions, arbitràries i interessades exclusivament en els seus propis beneficis, dels agents econòmics

(*Compendi de la Doctrina Social de l'Església*, 365-366). "A mesura que el sistema economicofinancer assoleix nivells més elevats de complexitat organitzativa i funcional, resulta més prioritari el deure de regular (democràticament) aquests processos i orientar-los a la consecució del bé comú de la família humana" (*Compendi de Doctrina Social de l'Església*, 371).

- e) Però està més a l'abast de la gran majoria de nosaltres acomplir el deure moral en l'àmbit de les nostres economies. Hem de practicar "virtuts econòmiques", com ara el realisme enfront de l'ambició esbojarrada, la transparència i l'honradesa en les nostres operacions comercials o financeres, l'endeutament en allò realment necessari i en funció de les possibilitats reals, fugir i, en tot cas, denunciar l'especulació abusiva, evitar el consumisme compulsiu...
- f) En definitiva, una mirada de conjunt i en profunditat ens descobreix l'arrel de la crisi econòmica en el greu i preocupant buit moral, que domina en tots els àmbits de la nostra vida. És el mateix buit moral el que fa que hom pugui especular sense escrúpols, o defraudar fiscalment, o matar la vida humana concebuda i no nascuda, o fer malbé la natura, pensant només en el propi benefici. Encara que les lleis, el mercat o la ciència i la tècnica econòmica ho permetin, no tot és legítim moralment. La pròpia conveniència o benefici particular no és la darrera norma moral, sinó allò que objectivament és bo i just.

És per això que, tant les causes com el remei de la crisi econòmica afecten àmbits profundament humans on l'ètica juga un paper imprescindible, com ara l'educació, la convivència social, la cultura o la política. Els creients hem après de la Paraula de Déu que la inversió en justícia, honradesa, veritat, treball, creativitat humana, respecte, drets, fidelitat... és la inversió més rendible.

I encara avui, respirant l'ambient del Nadal, cal recordar una altra virtut absolutament necessària, que no demana cap altre endeutament que el d'un mateix: la solidaritat amb els més pobres. Tot i les dificultats econòmiques que tots patim, més que mai hem de ser solidaris amb els qui encara tenen menys recursos. Hem d'agrair el que avui està ja fent-se des de Càritas i altres organismes que actuen a prop dels més necessitats. Volem reproduir allò que ens recomana Jesús a l'Evangeli: "Us ho asseguro: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu" (*Mt 25, 40*). L'Església ha de mostrar el seu rostre més compassiu a prop dels pares de família que han perdut la feina, que tenen dificultats per posar un plat a taula per als seus fills, els qui veuen el futur pròxim amb dificultat.

Que el Déu fet home, pobre nascut en la pobresa, us beneixi amb l'abundor de la seva justícia i de la seva misericòrdia.

*+ Agustí Cortés Soriano
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat*

ARTICLES I ALTRES ESCRITS

Presentació de l'Objectiu Diocesà "Els Sagraments, celebració i vida"

Estimats germans:

El que fem enguany, mirant d'ésser fidels al propòsit de caminar plegats vers un objectiu pastoral comú, consisteix a passar «de la Paraula al Sagrament». En efecte, volem passar de considerar la Paraula de Déu, que ens interpel·la i cerca ser acollida amb fe, al Sagrament que ens posa a l'abast la realització física de l'encontre personal.

Aquest pas ha estat força reflexionat per molts teòlegs, que han vist com, segons el pla de Déu en la Història de la Salvació, es fa d'una manera molt natural i «lògica». Nosaltres ho podem entendre ben fàcilment amb aquesta comparació. La comunicació entre dues persones que s'estimen es pot fer per via de paraules escrites, com ara una carta, un missatge, un fax... Aquesta manera de comunicació pot arribar a ser molt personal i, cada cop que s'escriu o es llegeix pot aixecar una munió de sentiments, pensaments i afectes envers l'altre interlocutor. Però tot-hom sap que, si la relació va augmentant en intensitat i profunditat, els dos amics desitgen quelcom més viu i personal, com ara ésser físicament presents l'un a l'altre. D'aquesta presència, se n'espera un inter-

canvi encara més profund i eficaç, pel fet que els amics «estan en contacte» sensible. Aquest és talment el pas de la Paraula de Déu, escrita, proclamada i escoltada, al Sagrament celebrat. Recordem que això ho vivim cada cop que celebrem la missa: de la primera part, que anomenem «litúrgia o taula de la Paraula», passem a una segona, que anomenem «litúrgia o taula del Sacrifici», o del sagrament pròpiament dit.

Així, doncs, enguany cerquem de millorar aquest nouencontre, que obeeix a una nova presència: l'encontre «físic» d'amics, amb Jesucrist ressuscitat, en els sagraments i, per extensió, en totes les celebracions litúrgiques. Anirem veient com és aquest nou tipus d'encontre i què és el que demana de nosaltres, per tal de viure-ho millor. Perquè es tracta d'això mateix, «de viure-ho», no tant de pensar-ho. Veurem com haurà de ser celebratiu i comunitari, com té el seu propi llenguatge, com demana una certa iniciació...

Però, sobretot, ens adonarem que si Ell, Jesucrist ressuscitat, és present actuant en els sagraments, nosaltres haurem de «ser igualment presents» en la seva celebració. «Ésser present» ja sabem què vol dir: nosaltres mateixos, tal com som i vivim, amb el cor, la intenció, l'atenció, tota la vida personal, la nostra fe i els nostres neguits, les nostres esperances i decepcions... La meravella dels sagraments i de la litúrgia és que Jesucrist ressuscitat surt a l'encontre dels qui caminen per tal de regalar-los una nova presència, personal, física i sensible, fins a assegurar-los a la seva taula, a fi i efecte que segueixin caminant en veritat i amb esperança (com en el camí d'Emaús: *Lc 24,13-35*).

+ Agustí Cortés Soriano
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat

Presentació del llibre *Sant Pere de Monistrol de Montserrat, 10 segles. Amb el vostre nom comença nostra història*

La restauració del temple

Responc amb molt de gust a la invitació que m'ha estat feta d'escriure unes ratlles d'obertura d'aquest llibre, expressant el meu sentiment sincer davant l'obra que porteu a terme a la Parròquia de Sant Pere, de Monistrol.

La mirada del pastor no pot evitar formular aquesta pregunta: més enllà de la vàlua material o estètica i del cost econòmic de les obres de restauració del temple, què significa aquesta obra per a la vida de la comunitat?, quin sentit té en el marc de la seva història, en tant que comunitat cristiana? El temple és, naturalment, un edifici digne per al poble com a tal, potser un dels més emblemàtics. Però la nostra mirada descobreix en ell una obra de la pròpia comunitat cristiana, encara que s'hagi fet comptant amb la col·laboració d'altres organismes i institucions.

Aquesta visió fa que tot l'esforç i el treball que fem en la seva construcció o restauració signifiqui i es visqui amb una profunditat especial. Sobretot significa una obra feta en comú i per a tota la comunitat. En aquest sentit expressa la comunió de germans que s'ha de viure a l'interior de la parròquia. Però també significa fer o refer l'espai on l'assemblea es reuneix per celebrar la fe, un espai, per això, que anomenem "sagrat". És, en efecte, un lloc on esdevé el misteri d'amor i comunió amb Déu i amb els germans.

De vegades, com ara la restauració de la façana, l'obra feta consisteix en la reparació i l'embelliment d'un dels seus elements.

Però tota dignificació i tota ornamentació del temple, per a nosaltres, no serà només un ornat estètic, sinó sobretot un posar la bellesa i el bon gust al servei d'aquell misteri de comunió. Així podem dir que, si bé la bellesa d'un temple no sempre i necessàriament respon a una comunitat que viu el misteri de comunió (sempre podem falsejar externament l'autèntica realitat), sí que és veritat que una comunitat sana fa un temple digne. Amb el benentès que "digne" no vol dir ric o ostentós.

Per aquí podem captar per què entenem que els temples són testimonis visibles, enmig de la ciutat i de de la vida secular, del que creiem i volem viure per la fe.

El cas particular d'una obra de restauració demana una mirada a la història, com veiem en aquest llibre. Perquè significa, a més del que hem dit, rebre el llegat dels nostres avantpassats, amb les seves formes i maneres d'expressió pròpies, respectar-lo, perfeccionar-lo i actualitzar-lo, com qui rep el do de la fe i el fa present i operant avui. És tot un símbol del que voldríem viure en els nivells més íntims del nostre esperit.

Potser no vivim aquesta profunda experiència conscientment. Però de fet la vivim, sense adonar-nos-en, només duts pel sentiment que "s'han de fer les coses". Però sé que en el vostre treball, en els esforços i sacrificis que heu fet, hi ha signes d'un bon esperit eclesial. En tot cas, hi és l'obra ben feta. Per això vull felicitar-vos i manifestar-vos sincerament la meva adhesió a la vostra celebració per l'obra acabada i també pels vostres projectes.

Que tot sigui per a glòria de Déu i el servei dels germans.

+ Agustí Cortés Soriano
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat

ORGANISMES DIOCESANS

Constitució del nou Consell Presbiteral

Sant Feliu de Llobregat, 4-12-2008

En aquesta data va tenir lloc la primera reunió del nou Consell Presbiteral de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat, per als cursos 2008-09 a 2010-11, a l'Institut de les Filles del Bon Salvador de Sant Feliu de Llobregat i amb la presència de tots els convocats.

El senyor bisbe va agrair la disponibilitat i la col·laboració dels presents, membres del nou Consell Presbiteral, i els convidà a reflexionar sobre la seva missió, recordant especialment la seva vessant pastoral en la col·laboració amb el ministeri episcopal.

Després es realitzà la lectura del Decret de Constitució del Consell Presbiteral amb els membres que en formen part. Amb la seva acceptació, va quedar formalment constituït el Consell. El senyor bisbe va concretar el sentit de la representació de cada membre (arxiprestats i diferents àmbits funcionals): la representativitat, va aclarir, no és només ser portaveus de la realitat concreta, sinó, i fonamentalment, un discerniment personal d'allò proposat, des de la pròpia experiència i sintonia amb la realitat pastoral.

A continuació, es va procedir a l'elecció del Secretariat, format pel secretari i dos adjunts. Després de les votacions pertinents, el resultat fou el següent:

- Secretari del Consell Presbiteral: Mn. Josep Torrente i Bruna.
- Adjunt territorial: Mn. Jaume Grané i Calvó.
- Adjunt representant dels altres grups: Mn. Francesc Tirado i Lara.

La reunió va prosseguir amb l'acord de les dues properes reunions del Consell (26 de febrer i 18 de juny 2009) i amb un torn obert de paraules per aportar temes de diàleg per al futur.

DELEGACIONS

ECUMENISME

Trobada interreligiosa a Sant Vicenç dels Horts

En ocasió de la Visita Pastoral a Sant Vicenç dels Horts, el nostre bisbe va visitar el Centre Bayt al-Tahaqafa el dia 5 de novembre. Allà va tenir lloc una trobada amb un grup de musulmans, entre els quals imams i els presidents dels oratoris. També es van unir a aquest acte el president i secretari del Consell Islàmic de Catalunya. El motiu d'aquesta trobada era agrair el gest de proximitat del bisbe per la felicitació que els va enviar el mes de setembre amb motiu de la festa de l'aid al-Fitr, amb la qual van concloure el mes del dejuni del Ramadà.

El fonament teològic del diàleg amb els musulmans està recollit a la Constitució del Concili Vaticà II *Nostra Aetate*, que en el número 3 afirma: «L'Església mira també amb estimació els musulmans que adoren l'únic Déu».

Per què anar a l'encontre de l'islam? Perquè la relació de Déu amb la creació i la naturalesa del seu Ésser Trinitari és dialogal: Uns i altres adorem un Déu en qui s'entrellacen en perfecta harmonia la unitat i la diferència. La diversitat no és

motiu de temor, sinó de riquesa. Cristians i musulmans hem de passar d'una situació feta de replegaments i pors i crear altres recorreguts.

En aquestencontre amb l'islam a Europa hi pot haver un camí d'esperança, la realitat d'un «Déu benigne i amic de la vida», que ens convida a uns i altres a practicar la religió com a justícia, servei i companyia. Urgeix reemprendre amb els musulmans un camí de reciprocitat en actitud de servei i proximitat.

Al gest del bisbe Agustí Cortés, els musulmans van respondre amb agraïment, van lloar la mà estesa i el reconeixement que els va fer, hi va haver una resposta molt significativa per a qui es va avançar a donar el primer pas.

El Forum del Vaticà va coincidir amb la trobada de musulmans a Sant Vicenç del Horts. Gestos i respostes són dues actituds per avançar en el camí mirant al futur. Una trobada i l'altra, en actitud de servei per al creixement del Regne. És l'important de veritat. Sens dubte que ambdues constituïran «un pas endavant significatiu en el diàleg».

*Mn. Lluís Anton Armengol
Delegat diocesà d'Ecumenisme*

LITÚRGIA I PASTORAL SACRAMENTAL

Sobre el nou Objectiu Diocesà "Sagraments, celebració i vida"

El cartell...

Aigua, oli, blat... Tres elements preciosos per a viure. Tres béns que cal buscar, protegir, fer créixer, elaborar sovint amb molt d'esforç... Tres elements senzills de la vida de cada dia.

Baptisme, Confirmació, Eucaristia...

Tres sagraments, entre d'altres, que ens permeten expressar allò que no sabem dir en paraules, la proximitat de Déu a les nostres vides en moments significatius i molt diferents. Tres signes que ens fan comunitat de Jesús, que ens fan participar de la seva vida, que ens enforteixen, que manifesten el seu Esperit ...

Acollida, compromís, festa... En els sagraments celebrem que Déu és present en allò que vivim, el que ens preocupa i il·lusiona, les persones que estimem, la feina que fem, les nostres malalties i febleses, el goig dels infants, l'acollida dels nouvinguts, la transmissió de la fe, la festa dels nostres pobles, les dificultats de la vida ciutadana, els problemes que veiem al nostre voltant. Res del que vivim no li és indiferent. El seu Esperit tot ho transforma. Ens fa confiança i ens sosté.

¿D'on prové el treball de fons d'aquest any: ELS SAGRAMENTS, CELEBRACIÓ I VIDA?

Diumenge passat dia 16, es va presentar l'objectiu que es proposa com a treball de fons per a tota la diòcesi en aquest curs 2008-2009 i que porta per lema: ELS SAGRAMENTS, CELEBRACIÓ I VIDA. Aquest punt d'atenció o prioritat diocesana no és un començar de zero ni és un projecte solitari. Molts recordeu sens dubte la joiosa celebració que tota la diòcesi vam tenir al santuari de Montserrat el 6 de maig de 2007, proclamant el patronatge de la Mare de Déu sobre la nova diòcesi i celebrant també la conclusió del treball diocesà que s'havia dut a terme del 2005 al 2007 entorn de l'experiència de Pertinença i Coresponsabilitat en l'Església. Aquella assemblea d'agraïment i de lloança, amb el poble de Déu congregat en l'Esperit Sant al voltant

de la Paraula i l'Eucaristia, i convocats pel nostre bisbe Agustí, era ja una experiència exemplar del que ha de ser el nostre treball d'enguany: aprofundir en la vida litúrgica, la vida de pregària, les celebracions sacramentals... com un moment clau de la vida cristiana personal i comunitària. En aquella mateixa jornada de Montserrat es van proclamar unes conclusions que ja ens preparaven per al treball que ara volem emprendre com a diòcesi: Constatem que el nostre testimoni en les celebracions litúrgiques demana una participació més viva. Cal que les nostres celebracions mostrin la novetat del missatge de Jesús i a la vegada hi aportem una pregària ben atenta a les necessitats pròximes de les persones i món que ens envolta.

Amb el text de la primera carta de Sant Joan (1 Joan 1,1-4), concentrat en el lema «el que creiem i vivim, això us anunciem» ens proposàvem un itinerari de tres anys. El primer, centrat en l'escolta de la Paraula: «la inspiració i la comunió que neixen d'escoltar la Paraula de Déu». El segon any que ara comencem ens fa donar un pas més: no solament rebem la Paraula, sinó que aquesta ens porta a l'experiència de fe i la seva celebració simbòlica, sacramental. És el que volem viure i aprofundir al llarg d'aquest curs. I aquest creure i viure –celebrar– ens ha de portar, seguint el programa suggerit per Sant Joan, a l'anunci i al testimoniatge: el goig de la trobada amb el Senyor, experimentat i compartit en la pregària i els sacraments, porta al desig de comunicació, de proclamació. Serà l'objectiu de fons de l'any que ve.

Punts cabdals del treball d'enguany

L'objectiu general d'enguany ja el coneixem: els sacraments: celebració i

vida. Però, quins són els objectius més concrets, els punts sobre els quals caldrà que s'enfoqui el nostre treball? Podem enumerar-ne uns quants que ens ajudin a perfilar la proposta. Caldrà tenir-los presents com a punts de referència a l'hora de realitzar la reflexió en cada grup.

- Desvetllar la sensibilitat pel llenguatge simbòlic i litúrgic.
- Consolidar el lligam entre fe i vida, entre celebració i testimoni. Evitar qualsevol separació alienant.
- Superar el subjectivisme, entendre i viure el «nosaltres» de la litúrgia. Els sacraments no són propietat nostra. Participem d'una assemblea, ens inserim en el sentit comunitari de l'Església i de la celebració cristiana.
- La litúrgia, l'eucaristia «fa», edifica l'Església (els sacraments construeixen comunitat); i alhora és l'Església la que «fa» l'eucaristia i els sacraments. Descobrir el sentit gratuït i alhora la responsabilitat en la celebració de la fe.
- Recuperar l'antic aforisme *lex orandi, lex credendi*: la regla de l'oració configura la regla de la fe. I també la praxi cristiana.
- Els sacraments són per a la vida dels homes, del poble, de la comunitat.
- La pregària, la litúrgia, l'eucaristia, els sacraments... tot ha de ser viscut en una perspectiva evangelitzadora.

Com ho treballarem

Diumenge passat dia 16, es va presentar per a tota la diòcesi un primer fulllet amb dues fitxes o temàtiques: una sobre el sentit simbòlic en la vida i en la celebració cristiana i l'altra sobre la litúrgia i l'eucaristia i els altres sacraments com a font

i cim de la vida cristiana. Més endavant, abans de quaresma es publicaran dues fitxes més. Aquestes fitxes són les que permeten entrar en l'Objectiu Diocesà des de la realitat de cada grup de parròquia, arxiprestat, comunitat o moviment. A cada lloc convé concretar el moment de treballar-ho: amb qui, quan, com, amb quines persones... La mateixa fitxa va indicant el qüestionari per treure'n profit com a grup. Per altra banda els preveres tindran aquest mateix objectiu com a matèria de les reunions de formació i hi haurà també unes pistes pràctiques que podran servir en diferents moments, també amb els grups de laics de les parròquies.

(extret del Full Dominical extra de 23-11-2009)

CATEQUESI

II Jornades dels SIC

El Secretariat Interdiocesà de Catequesi (SIC) va organitzar per segon any les Jornades de Formació per a Catequistes, a la Pineda (Tarragona). Més de 400 catequistes vinguts dels bisbats de Catalunya i les illes Balears van respondre a aquesta crida i s'hi van aplegar els dies 7, 8 i 9 de novembre.

Les jornades, que van començar amb la pregària inicial i la salutació del president del SIC, Mons. Xavier Salinas, i la secretària general, Sra. Montserrat Oriol, estaven estructurades en tres blocs, els quals, tot i estar relacionats entre ells i ésser l'un continuació i/o aprofundiment de l'altre, tenien autonomia. Cada bloc estava format per dues ponències i un temps de reflexió/apropiació del que

s'havia exposat. Aquest temps permetia la trobada dels catequistes de cada un dels bisbats i es va proposar per a cada diòcesi un treball que girava al voltant de les dues ponències que s'havien escoltat anteriorment.

Les dues primeres van fer mirar enrere, presentant primer la figura de Pau com a model i estil evangelitzador, i deprés donant un bon cop d'ull a la història de la catequesi al llarg de vint segles de cristianisme.

El segon bloc va ser sobre el catecumenat i el procés de creixement de la fe, i es va concretar en el lligam ente catequesi i litúrgia.

Les dues darreres xerrades feien referència a punts més pedagògics de la catequesi.

Dissabte 8 al vespre tots els participants es van aplegar a la catedral de Tarragona per celebrar l'eucaristia, presidits per l'arquebisbe primat de Tarragona, Mons. Jaume Pujol, i pel bisbe president del SIC, Mons. Xavier Salinas, de Tortosa. L'eucaristia, ben preparada i participativa, fou concelebrada també pels preveres que assistien a les Jornades. Es va fer memòria de tres fets importants, esmentats per l'arquebisbe durant l'homília. En primer lloc, la dedicació de la basílica de Sant Joan de Laterà a Roma; en segon lloc, la festa de la Mare de Déu del Claustre; i finalment, la celebració del jubileu en record del 1750è aniversari del martiri de Fructuós, bisbe de Tarragona, i dels seus diaques Auguri i Eulogi. A partir d'aquests fets l'arquebisbe convidà tothom a ser pedres vives, a portar Crist al món, tal com va fer Maria, i a esdevenir testimonis en el món actual.

Després de la celebració es va gaudir de la representació del Retaule de sant

Fructuós, en la versió representada pels infants de l'Agrupació Cultural de Sant Fructuós.

(adaptació de la crònica publicada a la revista *Catequesi*, núm. 27 nov-des 2008, del SIC)

VIDA CONSAGRADA

Novembre

2.11.08. *Monestir de Santa Maria de Montserrat.* Celebra els 50 anys de professió monàstica el **P. Andreu Marquès**. Va néixer a Molins de Rei (Barcelona) el 18.12.1937. Va fer els estudis primaris al Col·legi de Sant Miquel (Molins de Rei) i els quatre primers anys de batxillerat al Col·legi de Sant Ramon (Vilafranca del Penedés). Acabat el batxillerat i després d'una breu estada al Seminari de Barcelona, l'any 1957, va ingressar al Monestir de Montserrat i va rebre el nom monàstic d'Andreu amb el qual ha signat tots els seus treballs i és conegut habitualment. Acabats al Monestir els estudis filosòfics i teològics bàsics, va ser ordenat sacerdot l'11 de juliol del 1964. A continuació va ampliar els estudis filosòfics a la Universitat de Lovaina (Bèlgica) durant dos cursos. Retornat a Montserrat fou prefecte de juniors durant un breu temps i prefecte d'estudis durant catorze anys. Es doctorà en filosofia amb una tesi sobre el racionalisme crític. Ha impartit classes de filosofia al seu monestir des del 1966 i encara ho fa actualment. A partir de l'any 1970 va fer classes de filosofia a la Facultat de Teologia de Catalunya. Va ser director de la revista *Documents d'Església i Qüestions d'universitat*. L'any

1990 va passar a ensenyar a la Facultat de Filosofia de la Universitat Ramon Llull d'on fou catedràtic fins que l'any 2008 n'ha esdevingut professor emèrit. També ha fet classes a la Facultat de Ciències de la Comunicació "Blanquerna" (URL), a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura "La Salle" (URL), a l'Escola de Psicologia de la "Fundació Vidal i Barraquer" i a l'Institut de Teologia de Barcelona (actualment ISCREB). Els anys 1972, 1974 i 1982 va col·laborar durant un trimestre a l'"Institut ecumènic de recerques teològiques" de Tantar (Betlem, Israel). Ha publicat diversos llibres o capítols de llibres sobre hermenèutica, teoria del coneixement i de la racionalitat, ètica econòmica i filosofia del llenguatge, i nombrosos articles sobre aquests mateixos temes a *Vida Cristiana*.

5.11.08. *Jesuïtes de Sarrià.* **LIX Assemblea general de la URC.** La sessió del matí és dedicada a la presentació i anàlisi del document *El servei de l'autoritat i l'obediència*, de la Congregació per als Instituts de vida consagrada i les Societats de vida apostòlica, aprovada el 5 de maig de 2008 pel sant Pare i promulgada a Roma l'11 de maig, solemnitat de la Pentecosta. Fa la ponència el Gr. Jaume Pujol, de la Salle. Document important que cal rebre com un ressò actualitzat dels documents pontificis anteriors sobre la vida consagrada, especialment, *Vita consecrata*, document que n'adopta el mateix esquema, dividit en tres grans parts amb una introducció molt acurada. En el rerefons s'ha de llegir l'afirmació de Von Balthasar: "L'obediència fou la característica fonamental de Jesús, obedient al Pare fins a la mort". Cal transcendir, doncs, la simple obediència al superior o responsable de la comunitat per apropar-nos al misteri de l'obediència del Crist al Pare.

Es tracta de descobrir el sentit místic de l'obediència seguint l'exemple del Servent del Senyor.

Abans de comentar els punts més significatius, explica l'iter del document:

- Plenària de 2005, que estudia la reciprocitat entre autoritat i obediència.
- Els fonaments bíblics.
- La dimensió trinitària.

Dues icones complementàries poden servir-nos d'orientació en l'actualitat: el jove, que presenta dubtes a Jesús i no s'atreveix a fer una opció radical; Nicodem, que ha de néixer de nou.

És essencial estar sempre amatents a la veu de la Paraula. (*Escolta, Israel*). Cal aprofundir la Paraula per a traslladar-la a la veu interior. Com més miro Déu, més miro els meus germans. Aquesta disposició interior no impedeix el creixement de la persona i proporciona un sentit nou a la llibertat. Quan no reeixim a descobrir el sentit de la vertadera obediència potser és perquè escoltem més el nostre "ego" que no pas el "ser".

Altres temes de l'ordre del dia van ser:

Trobada de religiosos i religioses de les diòcesis catalanes a Tarragona, el 10 de gener.

Estatuts i reglament de la CONFER.

SICAR, una proposta vocacional.

Participació de l'URC en la Fundació Narcís Jubany.

El centre Cintra.

Comunitat de Sant Egidi.

Llei d'estrangeria.

L'informatiu de l'URC "Horeb".

13.11.08. Barcelona. A la seu de l'arquebisbat, reunió de la **Comissió de Monestirs de l'Arxidiòcesi de Barcelona**. És presentada la Gna. Natàlia Albama, del monestir Sant Benet de Montserrat com a nou membre

de la Comissió. S'estudia la forma de fer front a les subscripcions i a les despeses de la revista "Enllaç", òrgan oficial de les contemplatives. Es determina l'organització de l'arxiu, com és ara: correspondència, publicacions, records, gravacions, etc. Es fa un intercanvi d'informacions sobre la situació de diversos monestirs. S'aprova l'organització d'algunes trobades anyals per a intercanvi i enriquiment sobre diverses àrees d'organització i funcionament dels monestirs: infermeria, atenció a les germanes ancianes, economia, seguretat social...

S'estudia fer alguna trobada a l'any de formació permanent sobre temes de particular interès o actualitat com el Sínode de bisbes. També es veu molt positiu el curset de formació que va fer-se al setembre a càrrec de la Gna. Núria Calduch, MSFN, però es creu que l'assistència a aquests cursets hauria de ser més nombrosa i representativa dels monestirs. S'estudiarà que el proper curset versí sobre els Profetes, a càrrec de la mateixa professora.

22.11.08. Sant Feliu de Llobregat. A l'Institut de Filles del Bon Salvador, **Trobada-recés d'advent**. Després de la pregària inicial, el P. Joan Carles Elvira, O.S.B., prior del Monestir de Montserrat, proposa unes reflexions sota el tema "Fermes en l'esperança". Desenvolupa el tema sota tres aspectes: a) El fonament antropològic i bíblic de l'esperança, basant-se sobretot en *Hb* 11, 1ss. b) La virtut teològica, on ens recorda que és fonamental fer una lectura renovada de l'ascètica cristiana en els temps actuals. c) L'esperança en la Vida Consagrada, tot evitant l'"assedia", mot que podria traduir-se com a tebiesa, desgana, desànim... amb les seves perniciosos seqüel·les.

Els Delegats de la Família, el matrimoni Josep Guardiola i Dolors Ripollès, expliquen el contingut de la Setmana de la Família, que serà, si Déu vol, de l'11 al 17 de maig i que clourà amb la Jornada Diocesana, coincidint amb el Dia Mundial de la Família, declarat per l'ONU. El lema d'enguany serà "Una família de batejats", fent-se ressò de l'Objectiu Diocesà.

A continuació, el delegat de Patrimoni, Mn. Xavier Armengol, fa una detallada exposició sobre la marxa de les obres de la Casa de l'Església, les previsions d'acabament i la necessitat de la col·laboració de tots.

Per acabar, el delegat de la Vida Consagrada subratlla els trets més significatius de l'Objectiu Diocesà i convida totes les comunitats a treballar en sintonia amb l'Església particular. Agraeix l'excel·lent acollida de la comunitat de les Germanes de l'Institut de Filles del Bon Salvador.

21.11.08. Gavà. La comunitat de Germans de la Sagrada Família de Belley celebra, junt amb els professors del col·legi, religioses i religiosos de comunitats veïnes i rectors de les parròquies, l'obertura del centenari de la seva congregació a Espanya, amb el lema **100 anys educant en família.**

22.11.08. Mataró. Obertura de l'any jubilar pels 150 anys de la fundació de la Congregació de les Filipenses Missioneres de l'Ensenyança. La fundació va néixer a Mataró amb els germans Marc i Gertrudis Castañer Seda. El seu carisma té per objectiu la renovació de la societat segons les necessitats més urgents de l'Església. Fan el seu servei, inspirades en sant Felip Neri, de disponibilitat, senzillesa, obertura, humilitat i alegria. Al nostre bisbat aquestes germanes tenen la casa noviciat i residència a Sant Andreu de la Barca.

Desembre

28-29.12.08.- Madrid. II Jornada de la Vida Consagrada en la Iglesia de España.

El gran don de la vida consagrada en su triple dimensión: consagración, comunión y misión (VC, 13).

El dia 28 va ser una trobada de vicaris, delegats i delegades episcopals i assistents religiosos de les federacions monàstiques. La M. Prado González Heras, priora del monestir de la Conversió de les MM. Agustines de Becerril de Campos (Palència) va desenvolupar la ponència: "La formación en los monasterios: de la pastoral vocacional a la formación permanente". Va fer l'exposició a partir de Jn 1, 39: "Veniu i ho veureu"... "I es quedaren amb ell aquell dia"; i de Jn 1, 18: "A Déu, ningú no l'ha vist mai... és ell qui l'ha revelat". Va seguir un diàleg molt intens i dedicàrem la tarda a treball en grups i posada en comú.

La jornada del dia 29 va fer-se al saló d'actes del Seminari de Madrid i va ser oberta i molt concorreguda. Va presentar la jornada Mons. Manuel Monteiro de Castro, nunci apostòlic. Les tres ponències de matí i tarda van ser:

En el corazón de la Iglesia. El acompañamiento de la Santa Sede. Mons. Agostino Gardin, OFMCon, Secretari de la Congregació per als Instituts de VC i Societats de Vida Apostòlica.

Teología del seguimiento: consagración, comunión y misión. Mons. Jesús Sanz Montes, OFM, president de la Comissió Episcopal per a la VC.

Consagración por amor, con amor y para el amor. P. Amedeo Cencini, sacerdot canosità.

L'Eucaristia de clausura va presidir-la el Card. Antonio Mª Rouco Varela, arquebisbe de Madrid, a la Catedral de la Almudena.

27.12.08. Capítol provincial de les **Dominiques de la Presentació de la Santíssima Verge**. Va ser elegida superiora provincial. la **Gna. Maria Agudé Costabella**. Psicòloga per la Universitat de Barcelona, estava destinada a la Comunitat de El Sexmo (Màlaga), en treball d'inserció. Les seves conselleres són les germanes Gemma Morató i Sendra, Mª Dolores García Maquivar, Àngela Anta i Marta Elena Vélez Beatencourt. La segona part del capítol serà el proper Nadal després del general, que se celebrarà el juliol-agost a la casa Mare de Tours.

Necrològiques

17.12.08. Abadia de Montserrat. Va morir el **P. Agustí Figueras i Figueras**. Tenia 102 anys, en feia 86 que era monjo de Montserrat i 78 que havia estat ordenat sacerdot. Va néixer el 23 de juliol de 1906 a Barcelona. Va entrar al Monestir de Montserrat el juliol de 1919 i va fer la professió monàstica el 5 d'agost de 1923. El 13 de juliol de 2005 va celebrar 75 anys de la seva ordenació sacerdotal, i per aquest motiu va presidir la missa conventual. Va ser professor de física i d'alemany a Montserrat; el 1933 va estar destinat a Terra Santa; entre 1939 i 1940 va dirigir la impremta de Montserrat, activitat que combinava amb l'ofici d'orfebre; de 1939 a 1950 va ser professor de violí i de ciències a l'Escolania. Entre 1943 i 1946 va ser secretari de l'abat Marcet i el 1950 va estar destinat a Roma, on va exercir de penitencier. De 1958 a 1965 va anar a un monestir que Montserrat regentava a Medellín (Colòmbia). De 1965 a 1975 va ser ajudant del professor oficial de violí de l'Escolania de

Montserrat i reparador d'instruments. Fins mesos abans de la seva mort, el P Agustí encara tocava aquest instrument. Durant molts anys, va assegurar el rés del rosari cada dia a la Basílica de Montserrat.

24.12.08. *Vilafranca del Penedès*. Al Monestir de la Mare de Déu del Carme va morir la **Gna. Maria Genoveva Caulús Solé**. Va néixer el dia 23 de desembre de 1919 d'una família profundament cristiana a la Vila de Gràcia, Barcelona. Entrà al Monestir el dia 25 de novembre de 1951. Féu la seva Professió temporal el dia 7 de juny de 1953. Estigué sempre delicada de salut i hagué de sotmetre's a diverses intervencions quirúrgiques. Malgrat tot, sempre fou gran amant de la pregària personal i litúrgica vivint-la i aprofundint-la amb gran simplicitat de cor i amb la saviesa de l'Esperit. Fou com l'abella laboriosa que no deixa mai d'ajudar i d'oferir els seus serveis a les germanes de la comunitat. Va fer la professió solemne el dia 1 de juliol de 1956. Sobresortí per la seva exquisida caritat i l'estima a la comunitat, la família i la humanitat sencera. Res del que succeïa li era indiferent i per tot pregava i oferia la màxima fidelitat de la seva vida monàstica. Morí igual que visqué, amagada en Crist, entregà el seu esperit al Creador quan ell el reclamà amb senzillesa i simplicitat de cor als 89 anys de vida i 55 de consagració al Senyor.

PASTORAL VOCACIONAL

Carta del delegat sobre el projecte vocacional "On ets tu?"

Sant Feliu de Llobregat, octubre de 2008

Benvolguts i benvolgudes:

La Delegació de Pastoral Vocacional de la Diòcesi de Sant Feliu de Llobregat, al llarg del mes de novembre de 2008, juntament amb la Cadena de Pregària per les Vocacions, es farà present, d'una manera significada, en l'Arxiprestat de Montserrat i, concretament, en la Parròquia de Santa Eulàlia d'Esparreguera.

Aquesta presència de caire vocacional l'hem preparada en contacte amb el senyor rector i arxiprest, Mn. Joan-Ramon Bullit i el Consell Pastoral de la Parròquia. Es pretén sensibilitzar sobre la pastoral vocacional amb diferents activitats pastorals catequètiques i lúdiques, així com pregàries i especialment la celebració de l'eucaristia. L'objectiu serà sensibilitzar i aprofundir la vocació cristiana en els diferents àmbits de la pastoral parroquial i arxiprestal, possibilitant que aquesta pastoral sigui realment present en la vida de la comunitat cristiana.

Amb aquesta presència volem remarcar que la vocació cristiana en general i específicament la vocació a la vida religiosa i sacerdotal és un do de Déu i un do per a tota l'Església, un bé i una necessitat per a la seva vida i missió.

La primera responsabilitat de la Pastoral Vocacional la té el bisbe, que està cridat a viure-la en primera persona, juntament amb els preveres que formen el seu presbiteri. Una responsabilitat particular està confiada a la família cristiana que en virtut del sagrament del matrimoni participa, d'una manera singular, en la missió educativa de l'Església. Ens ho recorda el Concili Vaticà II en el seu document *Lumen gentium*, quan afirma: "*La Família cristiana, que és veritablement com una església domèstica*". Aquesta ha ofert sempre les condicions favorables per al naixement de les vocaci-

ons. En continuïtat amb el treball dels pares i de la família trobem l'escola, cridada a viure la seva identitat de comunitat educativa com a valor propi i fonamental de la persona humana. També els fidels laics i, en particular, els catequistes, els professors, els educadors, els animadors de la pastoral juvenil, els moviments i les associacions de laics. I, d'una manera especial, pensem en tants malalts que amb el seu patiment ofereixen la seva pregària en bé de les vocacions. I en l'àmbit de les nostres comunitats diocesanes i parroquials trobem altres realitats molt necessàries i que es fan presents com a membres actius de la Pastoral Vocacional amb la seva pregària i testimoni: pensem en les comunitats de religiosos i religioses de vida activa i contemplativa, la seva pregària, sens dubte és motor en l'espera confiada de noves vocacions.

Cadascun d'ells, amb els seus mitjans i possibilitats, tenen una gran importància i responsabilitat en la Pastoral Vocacional.

Us adjuntem el cartell que recull el lema d'aquesta experiència vocacional: **ON ETS TU?** Amb ell volem convidar a reflexionar sobre la pròpia vocació cristiana i a desvetllar, en les nostres famílies i comunitats les llavors de futures vocacions a la vida religiosa i sacerdotal. També us adjuntem uns punts de llibre on trobareu els actes centrals que es faran a la Parròquia de Santa Eulàlia d'Esparreguera:

Vetlla de pregària per les vocacions, l'1 de novembre a les 20:30 h.

Recés vocacional, el 29 de novembre a les 16:00 h.

Eucaristia d'acció de gràcies, presidida pel senyor bisbe Agustí, el 29 de novembre a les 19.30 h.

A més tindrem altres activitats com: reflexions amb catequistes, infants, joves

i adults, una taula rodona vocacional i una ruta vocacional on redescobrirem diferents comunitats religioses de l'Arxipresbat de Montserrat.

Aquest projecte vocacional vol ser una experiència que ens mogui a tots a desvetllar, de nou, la il·lusió per la Pastoral Vocacional que es concretarà especialment en el nostre testimoni personal, donant gràcies a Déu pel do de la fe i de la vocació cristiana.

Us agraïm a tots, preveres, religiosos i laics, el vostre oferiment i disponibilitat i, junts, demanem al Bon Déu que vulgui beneir-nos amb noves vocacions a la vida cristiana i, especialment a la vida religiosa i sacerdotal.

*Mn. Joan-Pere Pulido
Delegat diocesà de Pastoral Vocacional*

i amb un bon nombre de joves i adults. El lema de la trobada era: "Feu el que Ell us digui" i estava orientada a la figura de Maria en el fragment evangèlic de les noces de Canà. El bisbe Agustí va enriquir la pregària amb una reflexió sobre la mirada de Maria a la realitat que l'envoltava. Finalment tots els presents van poder compartir galetes i moscatell a la plaça de la Mercè.

JOVENTUT

Crònica novembre-desembre

XIV Jornada d'Animadors de Pastoral de Joventut. El 16 de novembre es va celebrar aquesta jornada de formació al Seminari de Barcelona, en una convocatòria conjunta de les diòcesis de Sant Feliu, Terrassa i Barcelona. Al matí, el centenar de participants van realitzar uns tallers de formació i a la tarda, en un moment per bisbats, es va presentar el nou objectiu diocesà aplicat a la pastoral juvenil, amb la presència del bisbe Agustí.

Vetlla de la Immaculada. Es va celebrar el 7 de desembre a partir de les 22h a la Basílica de la Mare de Déu de la Mercè de Barcelona, amb la presència dels bisbes de la Província Eclesiàstica de Barcelona

Província eclesiàstica de Barcelona

COMUNICATS

Convocatòria de la 5a Jornada del Clergat

Barcelona, 4-12-2008

Als preveres i diaques de la Província Eclesiàstica de Barcelona

Benvolguts: Déu vos guard.

Ens plau convocar els preveres i diaques de l'arxidiòcesi de Barcelona, la diòcesi de Sant Feliu de Llobregat i la diòcesi de Terrassa a la trobada que celebrarem el proper dilluns 5 de gener de 2009 al Seminari Conciliar de Barcelona. Aquesta jornada ja tradicional ens permetrà de trobar-nos i compartir la reflexió, la pregària i la fraternitat.

Aquesta vegada han estat convidats a pronunciar una ponència la Gna. Núria Calduch-Benages, missionera filla de la Sagrada Família de Natzaret i professora de la Universitat Gregoriana de Roma, i Mn. Salvador Pié-Ninot, professor de la Facultat de Teologia de Catalunya i també de la Universitat Gregoriana de Roma. Tots dos foren nomenats pel Sant Pare Benet XVI teòlegs experts del Sínode episcopal sobre la Paraula de Déu celebrat el mes d'octubre passat.

La intervenció del Dr. Salvador Pié-Ninot portarà el títol "*El Sínode Episcopal*

sobre la Paraula de Déu: balanç i perspectives". I la Dra. Núria Calduch ens parlarà sobre "*Llegir avui l'Antic Testament*".

Posteriorment, ens unirem en la celebració de l'Eucaristia i compartirem la taula del dinar.

Amb el desig de trobar-nos i poder-nos saludar personalment el proper 5 de gener, us fem arribar el desig d'un sant i joïós Nadal,

+ *Lluís Martínez Sistach*
Cardenal Arquebisbe de Barcelona

+ *Agustí Cortés Soriano*
Bisbe de Sant Feliu de Llobregat

+ *Josep Àngel Saiz Meneses*
Bisbe de Terrassa

Conferència Episcopal Tarraconense

COMUNICATS

Davant la crisi: esperança, solidaritat i acció comunitària

Barcelona, novembre 2008

En els darrers anys hem viscut més d'una dècada de bonança econòmica; els beneficis d'aquesta, però, no han revertit igual per a tothom. Com a Església, des dels diferents llocs de presència i compromís social en el món del treball, la Pastoral Obrera ha anat denunciant les dificultats que ja es vivien i que s'anaven imposant en el món obrer.

Viure les conseqüències...

El que **veiem** ara és que milers de famílies pateixen les **conseqüències** de la crisi econòmica. Una de les més greus és l'augment de l'atur, sobretot en alguns sectors claus de l'economia, com ara la construcció i la indústria lligada a l'automòbil. Cada cop sentim més notícies de grans empreses que tanquen o se'n van fora del país (allà on els treballadors estan en pitjors condicions laborals i econòmiques). També cal tenir en compte totes les petites empreses, depenents de les grans, que han de tancar incrementant el nombre de famílies perjudicades. L'exclusió social és, i pot continuar sent, una realitat a què es vegin abocades moltes famílies

obreres, en no poder fer front als deutes adquirits (hipoteques, consum, etc.) i per la insuficient dotació en despesa social de les administracions.

A més, cal subratllar la galopant precarització del mercat de treball: sous baixos, precarietat laboral i treball de baixa qualificació.

... d'una crisi anunciada

Per tant, la crisi que ens presenten no és d'ara ni tampoc ho són les **causes** que l'han provocat. Portem molts anys de descontrol, voracitat i injustícia econòmica i social. Així ho va denunciar el moviment anti-globalització econòmica, a la Cimera de Seattle, sota el lema: "Un altre món és possible". Els poderosos llavors van rebutjar aquella consigna profètica.

Els entesos diuen que les crisis econòmiques són cícliques i són inherents al sistema capitalista; que no es poden evitar. El que no diuen és que són el resultat d'una mala gestió o estratègia en política econòmica dels capitalistes, i dels governs que els donen suport. Els treballadors i treballadores en som i en serem sempre els damnificats.

Un consum insostenible, una economia basada en l'especulació

En el nostre àmbit econòmic i social "l'Estat Espanyol" la crisi ha estat provocada per un creixement desmesurat de l'economia, a partir d'una cultura dominant que ho justifica tot en funció d'aconseguir beneficis (encara que siguin abusius) i la promoció del consumisme (que ha resultat insostenible). Aquest consumisme es justifica perquè s'associa el benestar amb la possessió. Una altra característica ha estat una escandalosa especulació en la construcció i en la inversió de capital.

Hi ha diners per rescatar entitats financeres. No n'hi ha per acabar amb la fam?

La crisi està agreujant la problemàtica econòmica mundial i està posant en evidència la flagrant manca d'ètica del sistema. Una de les primeres mesures que els governs han adoptat ha estat el rescat d'algunes entitats financeres. Segons Justícia i Pau, els governs dels països desenvolupats han injectat a bancs (de comportament especulatiu i ètica dubtosa) uns fons 300 vegades superiors al fons d'emergència, per a fer front a la fam al món, que anualment donen a la FAO.

L'esperança dels cristians

En aquesta realitat dura, com a treballadors creients i seguidors de Jesús, ens volem situar en clau d'esperança.

Jesús en una situació crítica, on hi havia moltes persones amb necessitats vitals (*Lc 9,10-17*), veu com els seus amics volen desentendre's de la gent. Li van dir: "acomia la gent, i que vagin als pobles i a les cases del voltant per trobar allotjament i menjar". Però Jesús els convidà a implicar-se i els va respondre: "doneu-los de menjar vosaltres mateixos". Van haver d'arriscar el poc que tenien, cinc pans i dos peixos, posant-los en comú, i es va produir el miracle de la solidaritat: va arribar per a tothom i encara en va sobrar. Entenem que aquest "doneu-los de menjar vosaltres" inclou pensar unes regles d'economia humanes i humanitzadores.

Per això nosaltres, homes i dones treballadors/es cristians/es, Església en el món obrer, no podem deixar en silenci les nostres consciències davant d'aquesta greu situació. **Volem qüestionar** la validesa d'aquest sistema econòmic que necessita pobres, exclosos i marginats per a poder subsistir i **volem reclamar** una millor distribució dels beneficis acumulats, immobilitzats i volatilitzats en aquesta època

de bonança. **Cal treballar i lluitar per humanitzar l'economia.**

Crítics i compromisos per fer realitat l'esperança

En aquest sentit, i amb aquest esperit, davant la crisi volem posar l'accent en l'ESPERANÇA, la SOLIDARITAT i l'ACCIÓ COMUNITÀRIA. I per això ens comprometem i convidem a:

- Promocionar:
 - el bé comú davant els interessos particulars
 - una altra manera de mirar-se l'economia: al servei de totes les persones
 - un consum responsable i el comerç just
 - un altre estil de vida més auster i solidari
- Acompanyar les víctimes, perquè puguin defensar els seus drets i no empitjorin les seves condicions de vida.
- Ajudar a prendre consciència del problema amb xerrades, fulls parroquials, manifestos, etc.
- Enfortir els sindicats i les organitzacions ciutadanes per a la defensa i promoció d'una vida digna per a tothom, tenint cura preferent dels treballadors/es que més pateixen la precarietat i les injustícies socials (joves, immigrants i dones).
- Participar en campanyes i accions al carrer per a reivindicar l'increment d'ingressos per als més febles.
- Realitzar gestos simbòlics que aportin un alè d'esperança.

MOVIMENTS OBRERS CRISTIANS DE CATALUNYA I BALEARIS (ACO, GOAC, JOC, MIJAC), CAPELLANS OBRERS, RELIGIOSES EN BARRIS I DELEGACIONS DE PASTORAL OBRERA DE LES DIÒCESIS DE CATALUNYA

16 de novembre, Diada de Germanor: "Tu ets testimoni de la fe de la teva Església"

Barcelona, 13-11-2008

Com cada any per aquestes dates, l'Església, al nostre país, dedica un dia a fer una col·lecta extraordinària per a cadascuna de les Esglésies locals diocesanes. Aquest any el lema de la "Diada de Germanor" és *Tu ets testimoni de la fe de la teva Església* i vol conscienciar tots els fidels de la necessitat d'ajudar l'Església perquè serveixi millor i més adequadament en tots els camps en què treballa

a favor de la societat (Càritas, serveis d'acollida, formació i catequesi, seminaris, conservació i construcció de temples, celebracions sacramentals, Pastoral de Joventut, esplais i colònies d'estiu, Pastoral Familiar, Pastoral de la Salut, mitjans de comunicació social, moviments laïcals, atenció a la gent gran, missions i ajuda al tercer món, i altres).

Cadascuna de les deu diòcesis catalanes, i també les altres diòcesis espanyoles, informen aquests dies dels comptes i despeses de l'any 2007 i de les previsions pel present any 2008.

(Adjuntem a aquesta nota les dades estadístiques de totes deu diòcesis)

DADES ESTADÍSTIQUES DE LES DIÒCESIS DE LA TARRACONENSE I DE LES DIÒCESIS DE BARCELONA

ANY 2007

DIÒCESI	HABITANTS	PREVERES	DIAQUES	HABITANTS PER PREVERE	NÚMERO DE TEMPLES	COL·LECTA DE GERMANOR
BARCELONA	2.626.951	613	46	4.285	213	588.290,80
GIRONA	789.168	212	1	3.722	402	133.337,52
LLEIDA	234.236	117	4	2.002	127	46.875,90
ST. F. LLOBREGAT	975.700	117	14	8.339	119	86.321,15
SOLSONA	141.812	121	2	1.172	175	35.651,40
TARRAGONA	574.270	155	6	3.705	201	86.673,82
TERRASSA	1.211.332	150	8	8.076	119	94.269,10
TORTOSA	279.312	138	2	2.024	142	72.659,07
URGELL	202.803	110	2	1.844	230	72.990,55
VIC	418.896	166	8	2.523	249	47.801,15
TOTAL	7.454.480	1.899	93	3.925	1.977	1.264.870,46

Sobre el nou document dels bisbes de Catalunya *Pau, apòstol del nostre poble*

Barcelona, 29-12-2008.

Els bisbes de Catalunya acaben de fer públic un document sobre l'apòstol sant Pau, en l'Any Jubilar proclamat pel papa Benet XVI que commemora els dos mil anys del naixement de l'apòstol, a la ciutat de Tars de Cilícia, a l'actual Turquia.

"Des d'una terra que, amb tota probabilitat, va acollir la predicació de Pau", els bisbes esperen que aquest Any Paulí sigui "una ocasió per a la renovació espiritual i eclesial de les nostres deu diòcesis, desitjoses de seguir les petges de l'apòstol de les nacions. Jesús va davant nostre i sant Pau, el gran seguidor del Ressuscitat, ens assenjala el camí del Senyor i del seu Evangeli."

En els nou capítols del document, els bisbes van presentant la figura de Pau, convertit de perseguidor dels cristians en apòstol del Senyor Jesús per tot l'imperi romà. I conclouen: "Si Pau ha entès que la seva tasca era la de comunicar un Evangeli de vida i d'esperança per a tots, també nosaltres, dos mil anys després, volem portar aquest Evangeli a tots i a tot arreu, als qui es confessen cristians i als qui es consideren no creients, als d'aquí i als de fora."

El document serà presentat a Tarragona, per l'arquebisbe Jaume Pujol, el pròxim mes de gener, en data que s'anunciarà oportunament.

DOCUMENTS

Pau, apòstol del nostre poble

Per voluntat del papa Benet XVI, l'Església universal celebra un any jubilar paulí, des de la festa dels apòstols sant Pere i sant Pau del 2008 fins a la mateixa festa de l'any 2009. Aquest és un temps de gràcia que el Senyor ens dóna i en el qual creixerà l'escolta de l'evangeli de Jesús, llum i esperança del món. L'avinentesa de la celebració del Sínode de Bisbes dedicat a la *Paraula de Déu en la vida i en la missió de l'Església*¹ ha de contribuir encara més a fer d'aquest Any Paulí una ocasió per a la renovació espiritual i eclesial de les nostres deu diòcesis, desitjoses de seguir les petges de l'apòstol de les nacions. Jesús va davant nostre, i sant Pau, el gran seguidor del Ressuscitat, ens assenjala el camí del Senyor i del seu evangeli. Volem, doncs, caminar amb el gran apòstol per les vies del món i pelegrinar espiritualment amb ell cap a Tars, Jerusalem i Roma, enduts per l'amor sobreabundant de Crist i per la pau de Déu «que sobrepassa tot el que podem entendre» (*Fil 4,7*).

Ho fem des d'una terra que, amb tota probabilitat, va acollir la predicació de Pau i que, posteriorment, fou regada per la sang del protomàrtir Fructuós, bisbe,

i dels seus dos diaques, Auguri i Eulogi, autèntics atletes de Crist que van preferir perdre la vida per ell i així guanyar-la per sempre (cf. *Mc* 8,35). Fa uns dos mil anys del naixement terrenal de Pau, concretament a la ciutat de Tars de Cilícia, a l'actual Turquia, i fa mil set-cents cinquanta anys del naixement celestial –el *dies natalis*– de Fructuós i dels seus dos diaques, màrtirs a l'amfiteatre de la Tarragona romana el dia 21 de gener del 259. D'aquesta manera s'iniciava a la nostra terra una llarga corona de testimonis del Senyor Jesucrist, els quals, especialment els màrtirs del segle xx, són un dels fruits més esplèndids de la nostra Església, honor del poble català i model de tots els seus fills.

La imatge de Pau com a comunicador de l'evangeli en circumstàncies difícils, personals i col·lectives, ens fa retornar a la reflexió que vam proposar en el nostre darrer document «Creure en l'evangeli i anunciar-lo amb nou ardor».² Allí dèiem que l'Església es troba en estat de missió i que avui és urgent de portar el missatge de Jesús a tothom sense excepció, tant als qui estan adherits a la fe cristiana com als qui, en graus diversos, s'hi mostren propers, com als qui n'estan apartats. Escrivíem: «¿Com serà possible [la missió] si no tornem de nou al cor mateix de l'evangeli, si no cultivem una actitud esperançada davant l'actual situació?».³ Per això oferim ara aquesta reflexió sobre l'extraordinària figura del missioner per excel·lència i apòstol ple d'esperança, sant Pau, aquell que invitava la comunitat de Roma a imitar el pare en la fe, Abraham, aquell que, «esperant contra tota esperança, va creure i va arribar a ser pare d'una multitud de pobles» (*Rm* 4,18).

1. Pau, una vida en Crist

La vida de Pau en Crist comença el dia en què, segons les seves mateixes paraules, «Déu em va revelar el seu Fill perquè jo l'anunciés als pagans» (*Ga* 1,16). Fins aleshores Pau era un home ple de zel per la seva religió, rigorós complidor de la Llei de Moisès com els altres fariseus, i que veia Jesús com una amenaça i un perill per a la religió jueva. Per això perseguia els seguidors del Natzarè, per impedir que cap jueu no abraçés la fe cristiana (cf. *Fil* 3,5-6). Però, sense saber-ho, Pau lluitava contra aquell que havia de ser la raó i el fonament de la seva vida. Jesús l'esperava al camí de Damasc. Aleshores, a prop de la capital de Síria, el perseguidor es va convertir en predicador, l'enemic en amic, l'home encegat per l'odi esdevingué un home il·luminat per l'amor.

Les paraules de Jesús van arribar al cor de Pau: «Saule, Saule, per què em persegueixes?» (*Ac* 9,4; 22,7; 26,14). Jesús cridava el futur apòstol amb el nom que li havien posat els seus pares, el nom de Saül (Saule, en grec), el primer rei d'Israel, de la tribu de Benjamí, com Pau mateix. Llavors, el futur apòstol, il·luminat per una llum potent, tocat per la gràcia de Déu, va caure a terra. L'home vell havia mort. Pau, a Damasc, va canviar radicalment la seva vida perquè va acollir la llum divina, perquè no va refusar la paraula de Jesús que el sotraguejava interiorment i que el convidava a entrar a la ciutat de Damasc, no amb l'orgull del perseguidor sinó amb la humilitat del deixeble. Quan va recobrar la vista, hi veia amb els ulls de la fe. Així ho expressarà en la Carta als Romans: «Per la fe en Jesucrist, Déu dóna la seva justícia a tots els qui creuen, sense fer cap distinció [...]. Els fa justos purament per gràcia, en

virtut de la redempció realitzada per Jesucrist» (Rm 3,22.24). Pau entra a Damasc i és batejat. Allí comença la seva història d'amistat amb el Senyor, que creixerà i s'enfortirà fins al final. A partir d'ara, començava a viure l'home nou: «Vosaltres [...] us heu despullat de l'home vell i de les seves obres i us heu revestit de l'home nou, que es va renovant a imatge del seu creador» (Col 3,9-10).

En el cor de Pau, la pràctica de la Llei i de les seves prescripcions minucioses ha deixat pas a un nou coneixement, el coneixement de Crist. Ell és qui dóna la plenitud i el sentit a l'antic fariseu. La vida de Pau tindrà, des d'ara, un sol nom: Jesús, el Senyor.

A la Carta als Gàlates Pau explica, amb passió i convenciment, que ha estat salvat per la gràcia de Déu, pel pur amor gratuït de Déu. Ell es considera mort a la Llei, és a dir, pensa que la llei de Moisès ha deixat de ser el centre de la seva vida. I llavors –afirma amb una expressió pròpia d'un místic– va començar a viure «crucificat amb Crist» (2,19). La unió de Pau amb Jesús ha estat talment profunda que ha passat fins i tot pel sentiment de compartir la seva crucifixió. La seva vida no és seva, l'ha posada en mans de Jesús, el seu Senyor; o, més ben dit, ha deixat que Jesús entrés dintre seu i hi fes estada: «Ja no sóc jo qui visc; és Crist que viu en mi» (Ga 2,20).

Per què aquest abandó tan complet en mans del Crist? No serà que Pau renuncia a la seva llibertat? Ben al contrari, Pau actua tal com Jesús ha actuat, perquè ha estat transformat en Crist i és Crist qui l'habita. La seva vida ja no li pertany, perquè també Jesús ha decidit que la vida no li pertanyia i l'ha donada generosament:

«El Fill de Déu [...] em va estimar i es va entregar ell mateix per mi» (Ga 2,20). Aquest és el punt de partença, la base sobre la qual Pau s'adhereix a Jesús. La mort en creu del Senyor ha estat un acte suprem d'amor, que l'Apòstol viu en primera persona. Certament, la mort de Crist porta la salvació a la humanitat sencera, ja que és per a tots i per a cadascú que Jesús ha donat la vida. Pau és un home agraït, i ell, que era tan gelós de les seves opcions personals com a fariseu, deixa de banda les precaucions dictades pel propi jo i afirma amb rotunditat: «Jesucrist es va apoderar de mi» (Fil 3,12). La fe de Pau és «l'impacte de l'amor de Déu en el seu cor i així aquesta fe és amor per Jesucrist». ⁴

2. Pau, cridat a ser apòstol

La crida que Pau va rebre tenia una orientació precisa. Déu li va comunicar que la seva tasca seria anunciar Jesucrist, el Fill de Déu, als qui no eren jueus (cf. Ga 1,16). I ell va acollir aquest encàrrec amb tot el cor i amb tota l'ànima. La seva vida, viscuda en Crist i amb Crist, va ser un buidar-se a favor de l'evangeli com a enviat, herald a Orient i a Occident. Pau es va convertir en missatger d'un anunci: Jesucrist mort i ressuscitat. Per això, en les seves cartes, parla amb gran estima de la seva condició d'apòstol i considera que ell, per damunt de tot, és un «enviat» –això és el que vol dir la paraula *apòstol*.

La Carta als romans, la més densa de les que va escriure, comença amb una fórmula solemne: «Pau, servent de Jesucrist, cridat a ser apòstol, escollit per a anunciar l'evangeli de Déu» (1,1). Semblantment, la Carta als gàlates, un text combatiu i vigorós, s'inicia amb aquestes paraules: «Pau, apòstol, no de part dels homes ni per

designació d'un home, sinó per obra de Jesucrist i de Déu Pare, que el va ressuscitar d'entre els morts» (1,1). Durant tota la vida, Pau té present i evoca la revelació de Damasc, aquell moment fundacional en què Jesús li va parlar, en què Déu li va voler revelar el seu Fill. Pau és apòstol no per opció o per mèrits propis sinó per la crida amorosa que ha rebut i que l'orienta a una missió precisa: «dur gent de tots els pobles a acceptar la fe» (*Rm* 1,5). Pau, un jueu convençut de les fronteres ètniques i religioses d'Israel, canviarà absolutament la seva perspectiva. Serà apòstol d'Israel però sobretot l'apòstol de les nacions, aquell que, a imitació del servent del Senyor profetitzat pel profeta Isaïes, portarà la salvació a l'extrem de la terra (cf. *Ac* 13,47, que cita *Is* 49,6). Serà un apòstol que caminarà, delerós i diligent, pels camins del món com ho fan «els misatgers de bones noves» (*Rm* 10,15, que cita *Is* 52,7).

Tot plegat serà, però, el resultat del do rebut i acollit, un do que fructificarà abundantament en la vida de l'Apòstol. En un cert moment de la vida, quan Pau des d'Efes escriu als corintis, esmenta una antiga confessió de fe, que alguns anomenen «querigma de Damasc» ja que podia haver estat una de les primeres catequesis que Pau hauria rebut com a nou creient en Jesucrist: «Crist morí pels nostres pecats, com deien ja les Escriptures, i fou sepultat; ressuscità el tercer dia, com deien ja les Escriptures, i s'aparegué a Cefes i després als Dotze» (*1Co* 15,3-5). Els Dotze, amb Pere-Cefes al capdavant, són els testimonis oculars que, de manera ininterrompuda, han seguit Jesús durant gairebé tres anys i, després de la passió, han merescut de ser visitats per aquest

com a Ressuscitat. Aquesta és la fe de l'Església, que Pau rep i transmet.

A continuació, però, Pau esmenta altres aparicions del Senyor ressuscitat (a cincents germans, a Jaume, a tots els Apòstols), i afegeix: «Finalment, al darrer de tots, com a un que neix fora de temps, se'm va aparèixer també a mi» (*1Co* 15,8). Emergeix una vegada més l'experiència de Damasc, lluminosa i decisiva. Jesús va voler manifestar-se personalment al «més petit dels apòstols», aquell que havia perseguit l'Església de Déu (15,9). Pau es considera el menys digne de ser anomenat apòstol però, insisteix, «per gràcia de Déu sóc el que sóc» (15,10). Tanmateix, res no hauria estat possible sense l'amor del Senyor, sense la misericòrdia que va omplir aquell antic perseguidor, sense l'ajut constant que va rebre. Per això Pau evoca el Salm 116,10 i escriu: «Creiem, i per això parlem» (*2Co* 4,13). I encara: «Sé en qui he cregut» (*2Tm* 1,12). Pau ha anunciat sense defallir Jesucrist, Senyor, mort i ressuscitat, i per això es poden aplicar a la seva vida les paraules del Salm 19,5 que ell mateix cita a la Carta als Romans: «El seu anunci s'ha escampat a tota la terra, i les seves paraules, fins als límits del món» (*Rm* 10,18). Pau, l'apòstol, no posa límits a l'Evangeli, i potser per això la gràcia de Déu no posa límits a la seva activitat d'apòstol. En tota la Mediterrània, oriental i occidental, ha ressonat la paraula de l'Evangeli proclamada per l'apòstol de les nacions.

3. Pau, mestre dels pobles

Les cartes de Pau són documents preciosos que expressen el pensament i els sentiments, les alegries i les sol·licituds, els projectes i les lluites d'un home que

mai no retrocedeix davant allò que ell considera la seva missió apostòlica. I, alhora, les seves cartes són una mena de radiografies acurades de les comunitats que ell ha fundat: unes comunitats engendrades per l'afecte i la constància, per les quals ell ha mostrat una cura paternal i maternal. L'Apòstol sempre ha estat disposat a sostenir i a esperar, a advertir i a ensenyar. Pau és un mestre. Coneix la teologia jueva de la Llei i de l'Aliança, de les promeses i del Messies, coneix els patriarques i els profetes, ha estudiat les Escriptures i ha sabut posar, amb tot aquest bagatge, les bases de la teologia cristiana. Pau està fascinat per Jesucrist, el Fill de Déu enviat pel Pare, que mor perquè molts tinguin vida i que ressuscita perquè la seva glòria arribi als qui, en virtut de la fe, formen part amb ell «d'una multitud de germans» (*Rm* 8,29). El pensament de Pau sobre Jesucrist és vast i riquíssim, ja que és el centre del seu evangeli, plenitud i superació de la Llei antiga, i llum que resplendeix enmig de les tenebres. Els creients «som il·luminats amb el coneixement de la glòria de Déu, que brilla en el rostre de Crist» (*2Co* 4,6). La persona de Jesucrist, que és l'eix de la vida de Pau, serà igualment el centre de la seva teologia.

L'acció de Jesucrist en el món s'inscriu, però, en el disseny salvador de Déu. Pau remarca una vegada i una altra que «de Déu només n'hi ha un», i que aquest Déu, el Pare, és aquell «de qui tot prové i cap al qual caminem» (*1Co* 8,4.6). La salvació arrenca del Pare, font i terme de totes les coses, i el seu Fill, Jesucrist, col·labora amb ell en l'obra de la creació: per ell «tot existeix i també nosaltres existim» (8,6). Per tant, el Fill no està subordinat al Pare, com si fos un simple executor de les seves

ordres. Jesús, com a Déu, és «el Senyor», aquell que té la sobirania i l'exerceix quan el món i l'ésser humà són creats. Tanmateix, aquesta sobirania no l'allunya de nosaltres. Ben al contrari, Pau ha entès meravellosament la saviesa de la creu, l'abaixament de Jesús, el qual, tot i ser «de condició divina», s'ha fet no res i ha pres «la condició d'esclau» (*Fil* 2,6-7). Més encara, Jesús «ha esdevingut semblant [no igual!] a un home pecador» perquè, amb la seva mort salvadora, quedés condemnat el pecat que hi ha en nosaltres i així el nostre pecat s'esborrés per sempre. Aquesta és la raó per la qual Déu ha enviat «el seu propi Fill» (*Rm* 8,3)! La salvació del món passa per la creu, per la feblesa del qui dóna la vida amb un amor excessiu i gairebé escandalós, absurd als ulls del món (*cf* *1Co* 1,21-23).

A l'inici hi ha, doncs, un misteri d'amor que va emergint en el decurs de la història humana. Com ho recullen els himnes de la Carta als colossencs (1,13-20) i de la Carta als efesis (1,3-14), Déu ens ha escollit ja abans de la creació del món i ens ha donat la dignitat de fills, ens ha perdonat en virtut de la sang vessada de Jesús, ens ha concedit la saviesa que ens fa entendre el disseny diví i ha volgut unir-ho tot, reconciliant el cel i la terra i posant arreu una pau eterna. Aquest és el disseny que el Pare ha realitzat en Jesucrist, «imatge del Déu invisible [...], cap del cos, que és l'Església, [...] primogènit dels qui retornen d'entre els morts» (*Col* 1,15.18). No és estrany que, davant l'obra de Crist en el món, es produeixi una exclamació de reconeixement i d'alegria espiritual: «Per tot això jo m'agenollo davant el Pare, [...] i li prego [...] que sigueu capaços de comprendre [...] la profunditat de l'amor de Crist» (*Ef*

3,14-19). És aquesta mateixa convicció la que provoca l'exclamació que es troba al final de l'extraordinari capítol vuitè de la Carta als Romans: «¿Qui ens separarà de l'amor de Crist? ¿La tribulació, l'angoixa, la persecució, la fam, la nuesa, el perill, la mort violenta?... N'estic cert: [...] res no [...] ens podrà separar de l'amor de Déu que s'ha manifestat en Jesucrist, Senyor nostre» (*Rm* 8,35.38.39). En una paraula, Crist és «el signi secret de Déu», el seu misteri (*Col* 2,2).

Ara bé, si res ni ningú no pot separar-nos de Crist, és gràcies a l'Esperit pel qual restem units a ell: l'Esperit «de Déu» o «de Crist» (*Rm* 8,9) habita en nosaltres. Ell és «l'hoste dolcíssim», tal com l'anomena la Seqüència litúrgica de la solemnitat del dia de Pentecosta. Fa estada dins nostre i fa que respiri el nostre home interior, que creixi en fe i en amor, que sigui fill de l'esperança. L'Esperit és dinamisme i és coneixement interior, tan gran que Pau diu d'ell: «L'Esperit tot ho penetra, fins el més profund de Déu» (*1Co* 2,10). D'altra banda, l'Esperit esdevé company de la nostra pregària i ens mou, als qui som fills, a pronunciar la paraula més gran: «Abbà, Pare!» (*Rm* 8,15; *Ga* 4,6). Aquesta paraula és profundament alliberadora. El qui s'adreça a Déu dient-li *Pare*, no pot ser-ne mai esclau, tan sols pot ser fill. Què faríem si no tinguéssim Pare? De qui rebríem l'afecte i la força? Qui consolaria el nostre cor, trencat per la falta o esquinçat per la tristesa? Tan sols l'Esperit, hoste de l'ànima, pot sostenir la nostra feblesa en el moment decisiu de la pregària. Gràcies a la seva companyia i a la seva intercessió, la fredor es torna escalf i la duresa esdevé misericòrdia. Prega el qui es deixa guiar per l'Esperit. La seva pregària abraçarà el

món sencer, i el goig espiritual es convertirà «en gemecs que no es poden expressar» (*Rm* 8,26).

4. Pau, pastor de l'Església

La imatge més pròpia que Pau ha escollit per a parlar de l'Església és la de cos de Crist: «Nosaltres, que som molts, units a Crist formem un sol cos i som membres els uns dels altres» (*Rm* 12,5). L'apòstol subratlla que l'Església és la comunitat d'aquells que es reuneixen en nom de Crist, l'aplec dels qui viuen la santedat de fills i l'amor de germans en la plenitud de l'Esperit. Per això, seguint el model d'Israel, Pau entén que dir *església* equival a dir *assemblea del Senyor*. En efecte, l'Església és «l'edifici que Déu construeix» (*1Co* 3,9), format per un poble d'homes i dones que, a diferència d'Israel, no pertanyen a cap ètnia determinada. L'Església és dels jueus i és dels qui no ho són. L'Església és formada per persones molt diverses pel que fa a l'origen, a la cultura i a l'estatus social, però aquesta diversitat no els impedeix de formar plegats un sol cos, del qual Crist és «el cap» (*Col* 1,18).

Alhora, els membres d'aquest cos es pertanyen «els uns als altres» (cf. *Rm* 12,5), és a dir, ni s'afirmen a si mateixos ni cauen en l'autosuficiència. Ben al contrari, viuen la relació mútua sabent que no han de tenir-se per més del que són: abandonen tota ambició i només els mesura el Senyor, «segons la mesura de la fe» que ell mateix els ha concedit (*Rm* 12,3). De fet, la unitat del cos humà recorda la unitat de l'Església, cos de Crist, que es forja a partir de la varietat i del caràcter específic dels membres que la formen. El cos humà té molts membres i, malgrat tot, «formen un sol cos». Igual-

ment, explica Pau, «tots nosaltres, jueus i grecs, esclaus i lliures, hem estat batejats en un sol Esperit per a formar un sol cos, i tots hem rebut com a beguda un sol Esperit» (1Co 12,13). Allò que fa que l'Església sigui un cos, una realitat articulada i en expansió, és la seva vinculació al Crist. La cohesió i l'estimació provenen de l'Evangeli de Jesús, i quan la vinculació al Crist creix i s'enforteix, aleshores la desconfiança es torna confiança i les separacions passen a ser residuals.

D'altra banda, l'Església és rica en dons i carismes. L'Esperit els promou i ell mateix en té cura perquè contribueixin a edificar la comunitat de deixebles del Ressuscitat. Els serveis, en la comunitat, són diversos, però tots ells s'afermen en Jesús, el Senyor, que «no ha vingut a ser servit sinó a servir» (Mc 10,45). Moltes són les obres prodigioses que enriqueixen la vida comunitària, però totes elles provenen d'un sol Déu, el Pare, que no deixa eixorca la seva Església. Escriu Pau: «Els dons són diversos, però l'Esperit és un de sol. Són diversos els serveis, però el Senyor és un de sol. Els miracles són diversos, però Déu és un de sol» (1Co 12,4-6). Una mirada retrospectiva cap als dos mil anys que portem de cristianisme mostra que els carismes i els serveis s'han manifestat de manera ordinària i extraordinària en l'Església de tots els temps. Parròquies, congregacions religioses, instituts de vida consagrada, moviments i noves comunitats han estat i són un camp fecund per al creixement del cos de Crist en un temps com el nostre, en què vivim de l'impuls rebut ran del concili Vaticà II, gran do de Déu a la seva Església, i, en les nostres diòcesis, també de l'embranchida que va suposar el concili provincial Tarraconense de 1995.

Pau és un fundador d'Esglésies, de les construïdes amb pedres vives, és a dir, amb persones que s'ofereixen «com una víctima viva, santa i agradable a Déu» (Rm 12,1). La seva passió com a pastor de les comunitats que funda i consolida a l'Àsia Menor (l'actual Turquia) i a Grècia, és que els seus membres siguin temples del Déu viu, temples de l'Esperit Sant, en els quals brillin la llum de la veritat i la justícia, i una vida santa, que és la pròpia dels fills de Déu (vg. 2Co 6,14-7,1). Per això, l'apòstol no s'està de mostrar la seva autoritat apostòlica, que ell posa al servei de l'evangeli i de la creu de Crist, l'únic motiu de glòria (vg. Ga 6,14). Amb delicadesa i amb fermesa, amb un gran sentit de paternitat, Pau porta al cor les seves comunitats i les encomana a l'amor del Senyor (vg. Fil 1,7). Voldria presentar-les a Crist santes i immaculades, aptes només per a fer el bé (vg. Efesis 5,27). Per a l'Apòstol, ser un membre de l'Església, el cos de Crist, és una manera d'estar en el món, de viure la proximitat amb els altres –els de lluny i els de prop–, d'ocupar-se i preocupar-se dels pobres i dels malalts –els de la pròpia comunitat, els de la pròpia ciutat, els del propi país i els d'arreu de la terra.

Ser sant és participar de la santedat de Déu, imitar-ne la manera d'actuar, entendre la mesura sense mesura de l'amor de Crist. La santedat es viu, doncs, en comunitat, l'un al costat de l'altre, no l'un ignorant l'altre o malparlant-ne o ferint-lo. La crida a la santedat demana la pregària per l'altre i amb l'altre, perquè el mateix Senyor va dir que seria enmig d'aquells que l'invoquessin plegats (vg. Mt 18,20). Pau reprèn i eixampla aquesta paraula de Jesús, i exhorta a pregar junts, «units amb

tots els qui pertot arreu invoquen el nom del Senyor» (1Co 1,2). I és que la pregària de l'Església traspassa fronteres i agermana llengües i ètnies.

D'altra banda, l'Església és la casa de la Paraula⁵ i una gran tenda de fraternitat, viscuda primerament en el baptisme i l'eucaristia. Pel baptisme ens unim a Crist de manera personal, de manera que ell ve i habita dins nostre, com l'Amic que seu a la nostra taula (vg. Ap 3,20). A més, configurem la nostra vida a la seva, en la mesura que morim amb ell i ressuscitem amb ell, és a dir, en la mesura que emprenem una «nova vida» (Rm 6,4). I encara, la vida de felicitat que ara posseïm anticipa i prepara aquell moment en què «Déu serà tot en tots» (1Co 15,28). Per l'eucaristia entrem en comunió de vida amb el cos i la sang de Jesús, el Senyor (vg. 1Co 10,16). En la celebració eucarística es fa memòria de l'últim sopar, es recapitula el misteri de la donació de Jesús, feta una vegada per sempre, i es mira el seu retorn amb esperança. D'aquesta manera el món sencer queda inclòs en el sagrament que refà les forces dels qui caminen i fa besllumar la glòria de la santa Trinitat.

5. Pau, comunicador de l'evangeli

Escrivint als corintis, la més nombrosa de les comunitats que va fundar, Pau fa palesos els seus sentiments i exclama: «Ai de mi si no anunciés l'evangeli!» (1Co 9,16). Aquesta amenaça que Pau adreça a si mateix de manera retòrica arriba després que l'apòstol comenti llargament la seva identitat de missioner, de persona enviada pel mateix Senyor. Com hem fet notar anteriorment, Pau orienta la seva vida d'acord amb la crida de Déu i els seus projectes depenen de la seva vocació

d'apòstol. El Senyor el va cridar a portar l'evangeli sobretot als no jueus, la majoria de la població de l'Imperi, i ell mai no es féu enrere. Va esperar, però, tal com llegim als Fets dels Apòstols 13,1-3, que la comunitat d'Antioquia, a la qual ell pertanyia en aquell moment, l'hi enviés. També en Pau la crida de Déu passa per la mediació de l'Església.

Així, doncs, quan l'Esperit Sant va indicar que calia separar Pau i Bernabé per a començar la missió, es va iniciar el primer viatge missioner de l'Apòstol. El viatge cobrí l'illa de Xipre i el sud de la província romana de Galàcia, a l'actual Turquia. En vindrien encara dos més. El segon viatge aportà la gran novetat missionera: el salt de Pau cap a Europa (Filips, Tessalònica, Corint, on s'hi estigué uns dos anys). En el tercer viatge, Pau va consolidar les comunitats ja fundades i residí uns tres anys a Efes, on se salvà d'una condemna a mort (vg. 1Co 15,32). Aquests tres viatges apostòlics van durar entre deu i dotze anys. Pau tan sols es deturà quan, amb els preparatius ja avançats del seu viatge missioner a Hispània (vg. Rm 15,14-33), va ser detingut a Jerusalem. Llavors el perseguidor esdevingut predicador es convertí en «presoner per causa del Crist» (Flm 1,1; Ef 3,1). Pau mantindrà la seva condició de presoner –en règims diversos– fins al final de la vida. La seva mort martirial tindrà lloc a Roma, on serà decapitat com a conseqüència d'una condemna a mort emesa per un tribunal imperial, en una data incerta entre el 64 i el 67 dC.

En la nostra Carta pastoral del febrer de 2007, que porta per títol *Creure en l'evangeli i anunciar-lo amb nou ardor*, escrivíem: «[Cal] integrar-nos en el gran corrent d'encarnació que arrenca de Jesús,

fet en tot semblant als homes, excepte el pecat. I [cal] tenir sempre activada la nostra vivència de Jesucrist i del seu evangeli» (n. 8b)». De fet, el terme *ardor* s'aplica igualment a l'actitud interior de Pau quan anuncia el missatge de Jesucrist mort i ressuscitat. Pau viu en l'evangeli i per a l'evangeli. La seva vida té l'objectiu de fer conèixer l'esdeveniment que ha canviat la història humana: «Déu, donant-nos l'Esperit Sant, ha vessat el seu amor en els nostres cors. [...] Déu ha donat prova de l'amor que ens té, perquè Crist va morir per nosaltres» (Rm 5,5.8). Pau se sent arrabassat per la veritat de l'evangeli, per la reconciliació que irromp en el món, per la justícia salvadora que allibera del pecat, per la nova creació: «Els qui viuen en Crist són una creació nova. [...] Ha començat un món nou» (2Co 5,17).

Ara bé, ¿qui pot guardar-se per a si mateix la novetat d'un món que comença? ¿Qui no donarà testimoni de l'amor de Déu que ha decidit transformar el pecat i la mort en gràcia i en vida? Pau viu l'anunci de l'evangeli en termes d'imperatiu, de necessitat, com si fos una obligació que li haguessin imposat. La seva vida consisteix a escampar allò que mou el seu cor i, com els profetes d'Israel, ni pot ni vol resistir-s'hi. Tot ho sacrifica pel bé major que és Jesús mort i ressuscitat: «M'he fet feble amb els febles [...]; m'he fet tot amb tots [...]. Tot ho faig a causa de l'evangeli» (1Co 9,22-23).

Per això, en la Segona carta a Timoteu llegim una exhortació que voldríem fer-nos nostra: «Proclama la paraula de Déu, insisteix quan és oportú i quan no ho és» (4,2). Comunica l'evangeli amb passió i amb ardor el qui no es refugia en la indecisió i en la por, el qui no vacil·la davant les

contrarietats i les suspicàcies, el qui combat el mal amb el bé i no es deixa enredar per la teranyina de la violència. L'oportunitat ve donada per la mateixa Paraula, no depèn de criteris purament humans: l'Esperit obre portes i sosté els qui s'esforcen a comunicar el tresor de l'evangeli, els qui fan conèixer Jesús escampant la seva paraula a tot arreu (vg. 2Co 2,14).

6. Pau, herald de Crist a Hispània

La vida de sant Pau es divideix en tres parts ben delimitades. Des que Pau té l'experiència de Damasc fins a l'inici del primer viatge missioner passen uns deu anys, en els quals l'apòstol és alligonat pels seus germans en la fe sobre la tradició de Jesús. És un temps d'aprenentatge i d'immersió en la vida de l'Església, d'escolta i de maduració de la seva vocació apostòlica. Segueixen uns onze o dotze anys de viatges missioners, d'activitat incessant a favor de l'evangeli per les regions de l'orient de l'Imperi romà, en els quals Pau, apassionat pel Crist, no estalvia esforços per anunciar el seu Senyor. Mentre funda noves comunitats, Pau, per causa de Crist, tot ho accepta: «les febleses, les injúries, les adversitats, les persecucions i les angoixes» (2Co 12,10). Finalment, quan, per seguir el disseny diví, es mostra decidit a canviar d'escenari missioner i a portar l'evangeli al límit d'Occident, és detingut a Jerusalem i comencen els darrers cinc a deu anys de la seva vida, farcits de penalitats. Pau ja no és el predicador exitós del missatge de Jesús sinó l'apòstol encadenat que parlarà i escriurà des de la presó i des de l'exili, un home que, ara més que mai, porta en el seu cos «els senyals de l'agonia de Jesús» (2Co 4,10). Aquesta agonía tan sols es clourà amb la

seva mort martirial a Roma, en virtut de la qual quedarà agermanat amb Pere, el primer dels dotze apòstols. Sant Pere i sant Pau esdevindran així les dues «columnes grans i justíssimes» de l'Església.⁶

Hi ha, doncs, tres imatges de Pau: el convertit a l'evangeli, el predicador de l'evangeli i el presoner a causa de l'evangeli, anunciat amb tants afanys i amb tanta generositat, fins i tot amb risc de la vida (vg. *2Co* 11,23-27). La vida de l'Apòstol és una configuració constant a Jesús, el seu Senyor, a qui Pau ha conegut i ha estimat sense límits. Als filipencs, la comunitat que sent més propera, els confessarà: «Conec el Crist i la força de la seva resurrecció i puc entrar en comunió amb els seus sofriments» (3,10). Pau ha renunciat a si mateix i s'ha identificat amb Jesús, i per això pot proclamar: «Tant si vivim com si morim, som del Senyor» (*Rm* 14,8).

Aquests són els sentiments de l'Apòstol quan, des de Corint, escriu la Carta als Romans. Pau no ha estat mai a Roma quan envia a la comunitat romana el seu text més elaborat. Fins ara, s'ha mogut per l'Orient de l'Imperi –Àsia Menor i Grècia– i mai no ha viatjat a Occident. Tanmateix, la seva vocació de «ser servidor de Jesucrist entre els pagans» (*Rm* 15,16) l'empeny ara a l'altra banda del Mediterrani, a l'extrem d'Occident, a les terres d'Hispania. En efecte, Pau fa avinent als romans que té previst dur a terme una gran missió a Hispania; per això, mentre es dirigeixi cap a les terres hispàniques, que són el seu objectiu missioner, passarà a visitar els romans i espera que d'ells «obtidrà ajuda per a arribar-hi» (cf. *Rm* 15,24). Pau demana als cristians de Roma que siguin generosos, tal com ho han estat els de

Macedònia i Acaia amb els pobres de Jerusalem, i que li donin suport ple en el seu nou projecte missioner. En efecte, després d'haver «anunciat plenament l'evangeli de Crist, des de Jerusalem i pertot arreu fins a Il·líria», a l'actual Albània (*Rm* 15,19), Pau sent que ja no té «camp d'acció en aquestes regions» (*Rm* 15,23). Ara, el seu somni és l'Occident, és Hispania, i Roma ha de ser la plataforma des de la qual vol emprendre amb garanties l'anunci de l'evangeli en terres hispàniques. Heus ací les paraules que l'apòstol adreça als romans: «Sento des de fa molts anys un fort desig de venir a trobar-vos, cosa que penso fer quan vagi cap a Hispania. Espero, doncs, que tot anant-hi us podré visitar» (*Rm* 15,23-24). I més avall, repeteix una altra vegada l'objectiu del seu projecte missioner: quan «hauré consignat el fruit de la col·lecta (a Jerusalem), passaré a visitar-vos tot anant cap a Hispania» (*Rm* 15,28).

Per què Pau ha escollit la Península ibèrica i no les Gàl·lies (l'actual França) o bé l'Àfrica del Nord, la zona més romanitzada d'Occident? Perquè, molt probablement, Pau entén la seva missió apostòlica d'acord amb les profecies d'Isaïes relatives a un anunci universal de la paraula del Senyor. Així, a Isaïes 49,1-6, el segon Cant del servent del Senyor, llegim que «els pobles llunyans» han d'estar atents, ja que el servent ha estat constituït «llum de les nacions» per tal que porti la salvació de Déu «fins a l'extrem de la terra» (*Is* 48,20). I a Isaïes 66,19 es diu que tots els pobles, fins i tot «les illes més llunyanes», sentiran parlar del Senyor i veuran la seva glòria. Ara bé, hi ha pocs dubtes sobre el fet que, en el segle I, l'expressió *l'extrem de la terra* designa el territori més occidental del món conegut, és a dir, Hispania. Així,

doncs, quan Pau afirma a Romans 15,16 que ell ha d'exercir (entre els pagans) «la funció sagrada d'anunciar l'evangeli de Déu, perquè així ells es converteixin en una ofrena que li sigui agradable, santificada per l'Esperit Sant», sembla tenir present Isaïes 66,20, on es diu que gent «de totes les nacions» serà portada com «una ofrena» al Senyor. Aquesta ofrena són, en el context de Romans 15, els habitants d'Hispania, que Pau pensa evangelitzar com a compliment del disseny de Déu manifestat en les profecies d'Isaïes.

D'altra banda, segons informa la Primera carta de Climent (5,6-7), el projecte de Pau es convertí en realitat, però ni en el temps previst ni de la manera que l'Apòstol hauria desitjat. Quan Pau escriu la Carta als Romans, la realització del projecte hispànic sembla imminent. Però els plans es trenquen amb la detenció de Pau al temple de Jerusalem i el seu empresonament primer en aquesta ciutat, després a Cesarea i finalment a Roma: tot plegat comportarà entre quatre i cinc anys seguits de captiveri (vg. *Ac* 19,21-28,31). Parlant d'aquests esdeveniments i del conjunt de la vida de Pau, la Primera carta de Climent diu que l'apòstol «va ser lligat amb cadenes set vegades, va ser exiliat». ⁷ Aquesta darrera referència ha de ser relacionada amb el que s'afirma una mica més avall: «[Pau] va arribar fins al límit d'Occident.» ⁸ Per tant, tot fa pensar que Pau havia arribat a Hispania com a exiliat, després que el tribunal imperial dictés aquesta sentència. Es complia així el seu somni d'arribar a terres hispàniques, però allò que havia de ser una missió de gran alè va quedar reduït probablement a una estada, més o menys llarga, de l'apòstol a Hispania en condicions molt difícils.

La ciutat de la Hispania romana on Pau devia transcórrer el seu exili abans de ser retornat a Roma, és, molt probablement, Tarragona, la capital de la Hispania ceterior o Tarraconensis, la província romana més extensa de l'Imperi. No és casual, en aquest sentit, que el primer màrtir documentat de tota la Península Ibèrica sigui precisament sant Fructuós, bisbe de Tarragona, la ciutat on, gràcies a l'apòstol Pau, el missatge evangèlic hauria ressonat a Hispania per primera vegada: «Jesucrist, ressuscitat d'entre els morts, sorgit del llinatge de David, és la bona nova que jo anuncio, i per ella haig de sofrir fins al punt de trobar-me encadenat com si fos un malfactor. Però la paraula de Déu no està pas encadenada!» (*2Tm* 2,8-9).

7. Som una Església d'arrels apostòliques!

Les reflexions precedents ens porten a una feliç conclusió: som una Església d'arrels paulines! Som una Església apostòlica! Hi ha raons fonamentades per a afirmar que l'Església primada de Tarragona i les Esglésies de la Tarraconense que van anar-se fundant probablement des de Tarragona, han begut a la font viva de l'evangeli predicat i testimoniats per Pau, l'apòstol dels pobles, i per Fructuós, el primer màrtir hispànic. Ho manifestem amb goig i agraïda emoció, com aquell que rescata del tresor de la història una realitat esplendorosa que, de sempre, havia estat present a les diòcesis catalanes i que ara proposem amb força renovada. Catalunya és un poble mil·lenari, però la llavor de l'evangeli va ser sembrada en aquesta terra fa quasi dos mil anys! Certament, la paraula de Jesucrist hi ha fructificat de moltes maneres, i en donen fe els nombro-

sos exemples d'homes i dones sants que l'han poblada. Cadascuna de les nostres deu diòcesis, filles i hereves de la fe de l'arxidiòcesi primada, és presidida per un successor dels Apòstols, testimonis de la fe. «Ens sentim units a una llarga tradició apostòlica, mil·lenària, que té la seva arrel a casa nostra en la més que probable predicació directa de sant Pau».⁹ Això ha de ser motiu de joia i d'acció de gràcies a Déu.

Sant Pau representa un model d'apòstol que no fa separacions a l'hora de proposar l'evangeli de Jesucrist, ja que es considera enviat primerament als no jueus, els qui podrien tenir més reticències a l'hora d'acollir el missatge evangèlic. Igualment, en un clima de «nova evangelització», entenem que les nostres Esglésies estan cridades a revifar l'esperit missioner, a renovar l'anunci de la paraula de Jesús i a comunicar l'evangeli de la pau. Els nostres temps s'assemblen als de la missió de Pau entre els pagans, i és urgent que visquem en estat de missió, fidels al Senyor, compartint els seus sentiments i alhora sensibles als homes i dones que ens envolten, per anunciar-los la compassió de Déu. Ells també necessiten l'evangeli de la veritat que salva!

Repasant la toponímia i les tradicions locals de les nostres deu diòcesis, hi trobem referències paulines abundoses. Curiosament, a prop de les vies romanes que connectaven Tarragona i Itàlia hi ha un seguit de noms de lloc dedicats a Pau. Esmentem les poblacions de Sant Pau d'Ordal, Sant Pol de Mar, Sant Pau de Segúries. O bé el monestir de Sant Pau del Camp, a Barcelona, edificat a prop de la Via Augusta, que comunicava la Bàrcino romana amb Tarragona. Són petjades, entre altres, que la tradició ha deixat

potser amb la intenció de connectar el pas de Pau per les terres catalanes, exemples vius d'una vinculació de la nostra Església amb el gran apòstol, de cor universal, que de grat s'hauria fet seves les paraules pronunciades pel bisbe Fructuós poc abans del seu martiri: «Em cal tenir present l'Església catòlica, estesa d'Orient a Occident».¹⁰

8. L'Esperit Sant, ànima de la unitat de l'Església

Quan els cristians, en el *Credo*, professem la nostra fe, afirmem que l'Església és «una, santa, catòlica i apostòlica». Aquestes «notes» no descriuen solament l'Església externa, la que veiem amb els nostres ulls. Descriuen, sobretot una identitat intangible, la veritat més íntima de l'Església com a «Cos místic de Crist». Necessitem no perdre mai aquesta referència i no reduir l'Església a la seva aparença, sinó que hem de ser capaços d'entreveure-hi el misteri que la funda, la fa créixer i li dóna la seva raó de ser, i admirar-nos amb cor agraït per la bellesa d'aquest misteri que és un gran do de Déu.¹¹

L'Església és una, santa, catòlica i apostòlica. En subratllar aquestes quatre dimensions veiem també que estan mútuament implicades i que es relacionen mútuament. Una unitat que no fos alhora catòlica podria ser entesa com una unitat anivelladora; però una catolicitat que oblidés la unitat tindria el perill de fondre's en la fragmentació excloent. L'Església és una, però no és homogenia. És catòlica, però no és fragmentada. És santa, però no exclou ningú; ans tot al contrari: acull i rep els febles i els pecadors. És l'Esperit qui ens conduirà a viure el misteri d'unitat i d'apostolicitat de la santa Església de Déu.

La font de la unitat de l'Església queda expressada en la carta als Efezis: «Un sol cos i un sol Esperit, com és també una de sola l'esperança que us dóna la vocació que heu rebut. [...] Un sol Déu i Pare de tots, que està per damunt de tots, actua en tots i és present en tots» (Ef 4, 4-6). L'Església és una i única perquè Déu és u i únic en si mateix. Però el Déu de Jesucrist és, a la vegada i misteriosament, una trinitat de persones en l'amor: Pare, Fill i Esperit Sant. Per això, l'Església és comunitat i unitat. Com la persona i la família, l'Església és icona de la Trinitat i està cridada a ser una comunitat d'amor incondicional, una irradiació permanent de caritat, d'aquell «amor infinit, que és eternament el del Pare al Fill i el del Fill al Pare, el del Pare i del Fill a l'Esperit, i el de l'Esperit al Pare i al Fill».¹²

L'eucaristia, sagrament de la unitat, fortifica, construeix i restaura contínuament la comunió dels creients, i els manté units amb els lligams de la caritat. Aquesta dimensió de l'Església és una crida i una interpel·lació per a tots els cristians d'avui. L'Església ja és, per si mateixa, una unitat, però està cridada a fer-se visible en tots els àmbits de la realitat, en totes les comunitats, pobles i ciutats. La unitat no s'ha de confondre mai amb l'homogeneïtat, ni menys encara amb la dissolució dels carismes propis dels cristians que la integren. L'Església està cridada a ser una bella simfonia, una harmoniosa conjunció de veus que expressen la unitat del Cos místic del Crist. El cos humà també és una unitat, que està configurada d'elements, i d'òrgans que tenen funcions diferents i que junts fan possible la seva bona fisiologia. Separats, no sobreviuen; però junts, de qualsevol manera, tampoc. Cadascú fa la seva funció i ocupa un lloc ordenat en el tot.

Per assolir aquesta unitat externa, per tal de caminar cap aquesta unitat de fe, de vida i d'identificació amb el Crist, ens cal superar les tensions i els ressentiments que sovint es donen entre maneres de viure i d'expressar la fe en el Crist. No hauríem de veure aquesta pluralitat com a problema, sinó com a do. No hauríem de criticar o fiscalitzar els dons i els carismes dels germans en la fe, sinó veure-hi una forma laïcal i eclesial pròpia, capaç d'expressar la mateixa fecunditat de la fe. La unitat és un element fonamental i necessari per al testimoniatge dels cristians en el món i per a la credibilitat de la nostra missió. ¿Quina autoritat moral tindrem per a construir un món unit i en pau, si aixequem murs dins de la mateixa comunitat de fe?

Som ja una unitat en el Crist, perquè som d'ell i vivim en ell, però no el poseïm amb exclusiva, ni podem apropiari-nos-el. Estem cridats a viure amb joia la unitat, emprant, si cal, la correcció fraterna. Aquesta unitat es manifesta de manera privilegiada en la comunió dels bisbes entre ells i amb el successor de Pere. Però aquesta exigència també s'ha d'estendre a tots els altres membres de l'Església, preveres, diaques, religiosos i religioses, consagrats, i laics i laiques. Si ens mantenim units al propi bisbe i per ell amb el Papa, vivim en comunió amb tota l'Església catòlica, estesa d'orient a occident, i podem fruit dels seus dons i donar-ne els fruits que Déu n'espera.

9. En comunió amb els Apòstols i els seus successors

L'Església que peregrina a la terra viu permanentment en aquesta transició: entre el ja i l'encara no. Ja és la comunitat

d'amor ple, perquè Crist actua en ella, però encara no ha assolit la plena transparència d'aquest amor. Aquesta tensió és bàsica perquè ens salva de caure en la frustració i el derrotisme, però també en el cofoisme. Som pelegrins que venim del Senyor i tornem cap al Senyor.

En professar que l'Església és apostòlica, afirmem que procedeix de la missió confiada per Jesús als seus Apòstols i que acull amb generositat l'evangeli que els apòstols li han transmès. Els Apòstols han complert històricament una doble funció: ser testimonis de la resurrecció i, com a tals, ser mestres i pastors de les Esglésies particulars fundades per ells. Els Apòstols, moguts per la força del Mestre interior que és l'Esperit Sant, foren elegits i enviats pel mateix Senyor Jesucrist, el Ressuscitat (vg. *Mt* 28,16-20).

L'Església que peregrina per les nostres terres porta la petjada de l'apòstol Pau en la seva ànima, és el fruit de la seva llavor. Aquesta constatació ha de ser motiu de joia, però també de dedicació constant i tenaç en la transmissió explícita de la fe cristiana. No hem de tenir por a l'hora de comunicar la bona notícia als homes i dones d'avui, ni hem de renunciar a res per tal de dur-ho a terme. Ens avala una història bimil·lenària. No és, però, mèrit nostre. Sabem que, si som on som, és per obra de l'Esperit Sant que bufa i condueix la nau a bon port. La resistència o l'hostilitat dels altres no ha de ser motiu per a la nostra por. També l'apòstol Pau va trobar moltes resistències i obstacles; va haver de passar moltes contrarietats i persecucions. No hem de mirar amb nostàlgia ni hem de caure en l'escepticisme que paralitza la vocació transmissora de la fe.

Els apòstols són els testimonis que ens han transmès aquesta fe. L'Esglè-

sia és més apostòlica com més i millor transmet la fe en el Crist. Aquesta tasca és pròpia de tots els cristians, però d'una manera especial dels bisbes que són els successors dels Apòstols. De fet, tots hem rebut el mandat de transmetre fidelment el tresor de la fe. Així ens ha arribat a nosaltres, precisament perquè els qui ens van precedir en el temps van assumir la responsabilitat de passar-nos la torxa de la fe i de l'amor revelats en Jesucrist. Agraïts com estem, no podem fer altra cosa que transmetre-la a les generacions que vénen, cercant els llenguatges i els mètodes més adequats per fer arribar allò que és més essencial, i confiar la nostra tasca al Crist que tot ho sosté.

Som hereus avui de la llavor evangèlica sembrada per sant Pau, però no som la darrera anella d'aquesta història. Som una generació més en la dilatada història del cristianisme a casa nostra. Si creiem, de veritat, que la fe és alliberament, força d'amor i d'unió entre els homes i missatge de salvació, de consol i d'esperança per a les hores de temença, ¿què ens impedeix de viure com els Apòstols, com els deixebles de Crist? Estem cridats a ser icones visibles del Déu invisible, som urgits a fer present el Crist en la nostra vida.

10. Conclusió

La figura de sant Pau, l'apòstol de les nacions, se'ns presenta amb tons d'una gran proximitat en l'avinentesa d'aquest Any Paulí. Per a les nostres deu diòcesis amb seu a Catalunya aquesta és una ocasió providencial de valorar amb tota la força l'estada de Pau a Hispània i, en concret, a Tarragona, la seu primada. Aquest fet, per a l'Església que peregrina a Catalunya, és motiu de goig i de respon-

sabilitat. Pau és un místic, un apòstol, un mestre, un pastor, un missioner. La seva vida ha estat tota ella posada al servei de la comunicació de l'evangeli. Jesucrist ha omplert el cor de Pau des de l'experiència de Damasc fins al seu martiri a Roma. El Senyor ressuscitat ha estat el centre, el motor i el sentit de la vida de l'Apòstol. Doncs bé, si Pau ha entès que la seva tasca era la de comunicar un evangeli de vida i d'esperança per a tots, també nosaltres, dos mil anys després, volem portar aquest evangeli a tots i a tot arreu, als qui es confessen cristians i als qui es consideren no creients, als d'aquí i als de fora.

També volem esmentar alguns dels fruits que poden madurar en aquest Any Paulí. Primerament, us proposem de renovar l'esperit amb la pregària, de viure la conversió dels cors amb la reconciliació sacramental, d'intensificar l'amor a l'eucaristia i d'ajudar solidàriament els pobres i necessitats. En segon lloc, desitgem que augmenti el grau de coneixença de les cartes de Pau; perquè puguin ser redescoberts els tresors de saviesa i de vida cristiana que s'hi amaguen. En tercer lloc, fem una crida perquè l'Església que peregrina a Catalunya, conscient de la necessitat de creure més fermament i d'anunciar l'evangeli fidelment i amb nou ardor,¹³ intensifiqui els seus esforços per anunciar de paraula i d'obra la veritat de l'evangeli, imitant les petjades i l'exemple de Pau, l'apòstol. Finalment, demanem amb el sant pare Benet XVI que aquest Any Paulí «ajudi el poble cristià a renovar el compromís ecumènic i s'intensifiquin les iniciatives comunes en el camí vers la comunió entre tots els deixebles de Crist».¹⁴

A la Carta als Romans, Pau manifesta que, quan passí per Roma anant cap

a Hispània, portarà «la plena benedicció de Crist» (Rm 15,29). És aquesta mateixa benedicció que demanem al Senyor per a les nostres deu diòcesis, per al poble que hi peregrina i per a nosaltres, els seus pastors. Us saludem amb la breu fórmula que tanca el capítol 15 de la Carta als Romans, aquell en què Pau explica el seu somni de venir a Hispània: «Que el Déu de la pau sigui amb tots vosaltres. Amén» (Rm 15,33).

NOTES:

- (1) XII Sínode dels Bisbes, 5 al 26 d'octubre de 2008.
- (2) Els Bisbes de Catalunya, *Creure en l'Evangeli i anunciar-lo amb nou ardor*, Claret, Barcelona, 2007.
- (3) *Ibidem*, n. 5.
- (4) Benet XVI, Homilia a la Basílica de Sant Pau Extramurs de Roma, 28 de juny de 2008.
- (5) Missatge final del XII. Sínode dels Bisbes, 24 d'octubre de 2008, apartat III.
- (6) *Primera carta de Climent* 5,2.
- (7) *Primera carta de Climent* 5,6.
- (8) *Primera carta de Climent* 5,7.
- (9) Paraules de l'arquebisbe metropolità de Tarragona Mons. Jaume Pujol pronunciades a la Catedral de Girona amb motiu de l'ordenació del nou bisbe, 19 d'octubre de 2008.
- (10) *Passio Fructuosi*, 3
- (11) Concili Vaticà II, Constitució *Lumen Gentium*, cap. I, sobretot n. 7-8
- (12) Benet XVI, *Meditació a Lourdes després de la Processó eucarística*, 14 de setembre de 2008.
- (13) Els Bisbes de Catalunya, *Creure en l'Evangeli i anunciar-lo amb nou ardor*, Claret, Barcelona, 2007.

- (14) Audiència del Papa Benet XVI a Bartomeu I, Patriarca de Constantinoble, Roma, 28 de juny de 2008.

Conferencia Episcopal Española

COMUNICATS

Nota de prensa final de la XCII Asamblea Plenaria de la CEE

Madrid, 28-11-2008

Los obispos españoles han celebrado, del lunes 24 al viernes 28 de noviembre, su XCII Asamblea Plenaria. La Asamblea ha reelegido a Mons. D. Juan Antonio Martínez Camino, Obispo auxiliar de Madrid, en el cargo de Secretario General de la Conferencia Episcopal Española (CEE) para el quinquenio 2008-2013.

Han participado en la Plenaria los 77 obispos con derecho a voto (66 obispos diocesanos, el castrense y 10 obispos auxiliares), además de varios obispos eméritos. Han asistido por primera vez Mons. D. Mario Içeta Gavicagogeascoa, Obispo auxiliar de Bilbao, quien fue ordenado Obispo el 12 de abril de 2008; Mons. D. Gerardo Melgar Viciosa, quien tomó posesión de la diócesis de Osma-Soria el pasado 6 de julio; y Mons. D. Francesc Pardo Artigas, tras su ordenación episcopal en Girona el 19 de octubre.

Los obispos han tenido un recuerdo especial para los cuatro prelados fallecidos en los últimos meses. El Arzobispo emérito de Pamplona y Obispo de Tudela, Mons. D. José María Cirarda Lachiondo,

el 17 de septiembre; Mons. D. Joan Carre-ra Planas, Obispo auxiliar de Barcelona, quien falleció en activo el pasado 3 de octubre; Mons. D. Pablo Barrachina Estevan, Obispo emérito de Orihuela-Alicante, el 13 de octubre; y Mons. D. Carmelo Eche-nagusía Uribe, Obispo auxiliar emérito de Bilbao, el pasado 6 de noviembre.

Por otra parte, en las últimas horas de la Asamblea, y al conocer la cadena de atentados terroristas que se han producido en la ciudad india de Bombay, en los que hasta el momento han muerto 125 personas y han resultado heridas más de 300, los obispos expresan su solidaridad y cercanía a las víctimas, condenan una vez más el terrorismo como un fenómeno intrínsecamente perverso y recuerdan las palabras del Papa en Ratisbona al referirse a que "la violencia está en contraste con la naturaleza de Dios y la naturaleza del alma".

DISCURSO INAUGURAL DEL CARDENAL ROUCO VARELA

La Asamblea Plenaria comenzó el lunes, día 24 de noviembre, con el discurso inaugural del Presidente. El Arzobispo de Madrid, Cardenal Antonio Mª Rouco Varela –en el primer discurso tras su elección el pasado 11 de marzo– comenzó su alocución subrayando algunos aspectos centrales de lo tratado por la XII Asamblea General del Sínodo de los Obispos, que se ha celebrado en Roma del 5 al 26 de octubre con el tema general *La Palabra de Dios en la vida y en la misión de la Iglesia*. También recordó otro gran acontecimiento eclesial, la Jornada Mundial de la Juventud que se celebró en Sidney (Australia) del

15 al 20 de julio, donde el Papa anunció que Madrid será en el 2011 la sede de este Encuentro. "El próximo domingo de Ramos –adelantó el Cardenal Rouco– acudiremos a Roma para recibir de manos del Papa la Cruz de las Jornadas Mundiales de la Juventud y traerla a España (...) La Cruz peregrinará por todas las diócesis de España, portada por jóvenes".

El Cardenal Rouco abogó por la "auténtica y sana purificación de la memoria". "A los jóvenes –señaló– hay que liberarlos, en cuanto sea posible, de los lastres del pasado, no cargándolos con viejas rencillas y rencores, sino ayudándoles a fortalecer la voluntad de plena concordia y de amistad, capaz de unir pacíficamente las personas, las familias y las comunidades que integran y conforman la España actual".

Tras el discurso del Presidente, tomó la palabra el Nuncio de Su Santidad en España, Mons. D. Manuel Monteiro de Castro. El prelado quiso destacar, especialmente, la publicación del nuevo Catecismo de la Iglesia Católica en España, *Jesús es el Señor*, que constituye "una ayuda notable en el desarrollo y florecimiento de la catequesis". El nuevo Catecismo, señaló "ha de estimular a la profundización en la verdad de Jesucristo, Hijo de Dios y Salvador de los hombres, muerto por nuestros pecados y resucitado para nuestra justificación".

ANTE LA CRISIS ECONÓMICA

Los obispos españoles han mostrado su seria preocupación ante la actual crisis económica. La Plenaria ha dedicado una sesión a este tema. Los obispos creen que, como dijo el Cardenal Presidente

en el discurso inaugural "en las actuales circunstancias conviene recordar especialmente la doctrina del destino universal de los bienes de la propiedad privada y pública, del derecho y el deber del trabajo y, sobre todo, las exigencias del bien común. Quienes se quedan sin trabajo; los inmigrantes, con menos apoyo en el entorno familiar y social, y, en general, las personas que se hallan en situaciones más desfavorecidas, esperan con toda justicia el apoyo necesario de los poderes públicos y de la sociedad".

La Plenaria piensa también que "es el momento de reflexionar sobre los orígenes morales de la crisis, examinando si el relativismo moral no ha fomentado conductas no orientadas por criterios objetivos de servicio al bien común y al interés general; si la vida económica no se ha visto dominada por la avaricia de la ganancia rápida y desproporcionada a los bienes producidos; si el derroche y la ostentación, privada y pública, no han sido presentados con demasiada frecuencia como supuesta prueba de efectividad económica y social".

Ante la gravedad y urgencia de la situación, los obispos han querido entregar a Cáritas el 1% del total bruto que reciben las diócesis, proveniente del Fondo Común Interdiocesano; una cantidad que asciende a 1,9 millones de euros, que se donará a las diferentes Cáritas diocesanas. Un gesto de amor fraterno en un momento en el que, ante el incremento de peticiones de ayudas, toda colaboración con Cáritas es poca.

Por ello, los obispos hacen un llamamiento a la colaboración de todos los fieles y realidades de la Iglesia para que, cada uno desde sus posibilidades y competencia,

se esfuerce con su compromiso generoso y contribuya a la "edificación de una sociedad más justa y fraterna, que rechaza la fatalidad de la miseria".

SAGRADA BIBLIA. VERSIÓN OFICIAL DE LA CEE

Los obispos han aprobado la *Sagrada Biblia. Versión oficial de la Conferencia Episcopal Española*, que verá la luz en la Biblioteca de Autores Cristianos (BAC). Es el fruto del trabajo riguroso que ha llevado a cabo durante más diez años un amplio equipo de exegetas y otros especialistas, presidido por el Prof. Dr. D. Domingo Muñoz León y coordinado por el Prof. Dr. D. Juan Miguel Díaz Rodelas. Se trata de un acontecimiento especialmente significativo, que coincide con el final del Sínodo de los Obispos, dedicado precisamente a la Palabra de Dios, y con el Año Paulino, que se está celebrando desde el pasado mes de junio.

En breve, y como preparación a la aparición de la Biblia, se presentará a la opinión pública una Instrucción Pastoral de la Asamblea Plenaria, titulada *La Sagrada Escritura en la vida de la Iglesia*, que se publicará también en las primeras páginas de la *Sagrada Biblia. Versión oficial de la Conferencia Episcopal Española*.

Esta traducción bíblica irá siendo incorporada progresivamente a todos los libros litúrgicos, una vez que la Santa Sede haya otorgado el preceptivo visto bueno (*recognitio*).

DOCUMENTOS

La Plenaria ha aprobado la Instrucción Pastoral sobre la *Actualidad de la misión*

ad gentes en España. En este documento se recogen las reflexiones de estos últimos años de la Comisión Episcopal de Misiones y Cooperación entre las Iglesias sobre la actualidad de la misión *ad gentes* en España, a la luz del reciente Magisterio Pontificio y de las conclusiones del Congreso Nacional de Misiones que se celebró en Burgos en el año 2003.

Por su parte, la Comisión Episcopal de Relaciones Interconfesionales ha presentado unas *Orientaciones para la celebración del matrimonio entre católicos y musulmanes*, que han sido aprobadas por la Plenaria.

LA DIÓCESIS DE TOLEDO, SEDE DEL CONGRESO EUCARÍSTICO NACIONAL DE 2010

La Asamblea Plenaria ha elegido a la Diócesis de Toledo como sede del Congreso Eucarístico Nacional que se celebrará en 2010. Este Congreso es una de las acciones comprendidas en el Plan Pastoral de la CEE 2006-2010, centrado en la Eucaristía y que lleva por título *Yo soy el pan de vida (Jn 6,35). Vivir de la Eucaristía*. Las otras diócesis candidatas eran Barcelona, Granada y Lugo (más información en nota de prensa del 25 de noviembre de 2008).

BALANCES Y PRESUPUESTOS

Como es habitual, en la Asamblea que se celebra en otoño, se han aprobado los balances correspondientes al año 2007, los criterios de constitución y distribución del Fondo Común Interdiocesano y los presupuestos de la CEE y de sus instituciones y organismos para el año 2009 (se adjuntan datos).

NOMBRAMIENTOS

La Comisión Permanente, en su reunión extraordinaria que tuvo lugar el martes 25, ha aprobado los siguientes nombramientos:

P. José Luis Pinilla Martín, S.J., como Director del Secretariado de la Comisión Episcopal de Migraciones.

Dª Susana Fernández Guisasola, como Presidenta Nacional de la *Adoración Nocturna Femenina Española (ANFE)*.

Asimismo, ha dado su autorización para el nombramiento del Rvdo. D. Javier Igea López Fando como Director del Departamento de Pastoral Juvenil de la CEE.

Por su parte, la Asamblea Plenaria ha prorrogado la vigencia de los estatutos de Manos Unidas y ha erigido dos asociaciones, al tiempo que ha aprobado sus estatutos. Se trata de la asociación de "Ciegos Católicos Españoles" (CECO) y la "Federación Española de Pueri Cantores".

DOCUMENTS

Actualidad de la misión "ad gentes" en España – Instrucción pastoral de la XCII Asamblea Plenaria de la Conferencia Episcopal Española (Resumen)

Madrid, 28-11-2008

INTRODUCCIÓN

1. El mandato misionero del Señor tiene su fuente en el amor eterno de la Santísima Trinidad: la misión del Hijo y la misión del Espíritu Santo según el plan de Dios Padre¹. Y el fin último de la misión no es otro que hacer participar a los hombres en la comunión que existe entre el Padre y el Hijo en su Espíritu de amor².

Esta convicción está expuesta en el Concilio Vaticano II: «La Iglesia peregrinante es misionera por su naturaleza, puesto que toma su origen de la misión del Hijo y del Espíritu Santo, según el designio de Dios Padre»³. Y añade: «Este designio dimana del "amor fontal" o caridad de Dios Padre, que, siendo principio sin principio, engendra al Hijo, y a través del Hijo procede el Espíritu Santo»⁴.

2. Juan Pablo II, en la Carta apostólica *Novo millennio ineunte*, recuerda el compromiso de la evangelización como «prioridad para la Iglesia al comienzo del

nuevo milenio... Hoy se ha de afrontar con valentía una situación que cada vez es más variada y comprometida, en el contexto de la globalización y de la nueva y cambiante situación de pueblos y culturas que la caracteriza. Hace falta, pues, reavivar en nosotros el impulso de los orígenes, dejándonos impregnar por el ardor de la predicación apostólica después de Pentecostés»⁵.

3. La celebración del Año Jubilar Paulino ofrece a la Iglesia la oportunidad de renovar su espíritu misionero. El Apóstol de las gentes nos recuerda la permanente urgencia de la misión: «Predicar el Evangelio no es para mí motivo de gloria; es más bien un deber que me incumbe. ¡Ay de mí si no evangelizara!» (1 Cor 9,16). La razón última de la que dimana esta necesidad de anunciar el Evangelio es, según el Apóstol, reconocerse amado por Jesucristo⁶ y el deseo de transmitir a otros este amor.

Por ello los obispos españoles deseamos reafirmar nuestro compromiso con la misión universal de la Iglesia y sumarnos al deseo de Benedicto XVI, que nos invita «a reflexionar sobre la necesidad y urgencia de anunciar el Evangelio»⁷ para, como San Pablo, manifestar «nuestra solicitud por todas las Iglesias» (2 Cor 11,28).

4. En el actual Plan pastoral de la Conferencia Episcopal para el quinquenio 2006-2010 proponemos la transmisión de la fe como uno de nuestros principales compromisos como pastores de la Iglesia. Para ello indicamos que la acción misionera se sitúa en el umbral mismo de la evangelización, porque tiende a «suscitar la fe, la conversión y la adhesión global al Evangelio del Reino. Este primer anuncio del Evangelio va dirigido, por una parte, a los no cristianos, es decir, a aquellos

que nunca han tenido el don de conocer el mensaje revelado; en ellos, como en cualquier ser humano, subyacen "semillas de la Palabra" que son avivadas por el testimonio, la palabra y la acción misionera de la Iglesia»⁸.

5. Leemos en la Exhortación apostólica de Juan Pablo II *Ecclesia in Europa*: «La obra de evangelización está animada por verdadera esperanza cristiana cuando se abre a horizontes universales, que llevan a ofrecer gratis a todos lo que se ha recibido también como don. La *misión ad gentes* se convierte así en *expresión de una Iglesia forjada por el Evangelio de la esperanza*, que se renueva y rejuvenece continuamente. Esta ha sido la convicción de la Iglesia en Europa a lo largo de los siglos: innumerables grupos de misioneros y misioneras han anunciado el Evangelio de Jesucristo a las gentes de todo el mundo, yendo al encuentro de otros pueblos y civilizaciones. *El mismo ardor misionero debe animar a la Iglesia en la Europa de hoy*. La disminución de presbíteros y personas consagradas en ciertos países no ha de ser impedimento en ninguna Iglesia particular para que asuma las exigencias de la Iglesia universal»⁹.

También son destinatarios los que han sido bautizados pero permanecen alejados de la fe y de la vida cristiana. El mismo documento dice: «Por doquier *es necesario un nuevo anuncio incluso a los bautizados*. Muchos europeos contemporáneos creen saber qué es el cristianismo, pero realmente no lo conocen. Con frecuencia se ignoran ya hasta los elementos y las nociones fundamentales de la fe. Muchos bautizados viven como si Cristo no existiera: se repiten los gestos y los signos de la fe, especialmente en las prácticas de

culto, pero no se corresponden con una acogida real del contenido de la fe y una adhesión a la persona de Jesús»¹⁰. Prueba de ello son las iniciativas de diversas conferencias episcopales europeas, preocupadas por la misión *ad gentes*¹¹.

6. Desde nuestra responsabilidad y nuestro compromiso misionero, deseamos dirigirnos a las Iglesias particulares, a las comunidades eclesiales y a todos y cada uno de los cristianos, invitándoles a escuchar con fidelidad la llamada del mismo Jesucristo: «*Duc in altum*» (Lc 5,4). Esa mirada amplia y universal que nos estimula a remar mar adentro para pescar, para anunciar el Evangelio, cierra la Encíclica de Pío XII *Fidei Donum*¹² y abre la Carta apostólica de Juan Pablo II *Novo millennio ineunte*¹³, en la que, al finalizar la solemne celebración del Jubileo del nacimiento del Señor del año 2000, invitaba a la Iglesia del Tercer Milenio a asumir con nuevo ímpetu su misión evangelizadora.

Esta invitación de Jesús a mirar hacia adelante debe seguir resonando entre nosotros para que estemos dispuestos a mantener la ilusión y el entusiasmo de la misión, y «a recordar con gratitud el pasado, a vivir con pasión el presente y a abrirnos con confianza al futuro»¹⁴.

I. LA MISIÓN EN LA VIDA DE LA IGLESIA

Dinamismo misionero de la Iglesia
La voz de la Iglesia misionera en España
Una mirada agradecida
La llamada misionera permanece

II. DIMENSIÓN TEOLÓGICA DE LA MISIÓN

Dimensión trinitaria de la misión
Dimensión cristológica de la misión
Dimensión pneumatológica de la misión
Dimensión eclesiológica de la misión

III. INTERPELACIONES ACTUALES DE LA MISIÓN

Paso de las «misiones» a la misión
Unicidad y universalidad de la salvación de Jesucristo
El anuncio de la salvación
El Reino de Dios
Confines de la pastoral misionera
Las nuevas fronteras de la misión *ad gentes*
La cooperación entre las Iglesias
Las vocaciones misioneras
Los laicos misioneros
Los movimientos eclesiales y las nuevas comunidades

IV. ÁMBITOS DE RESPONSABILIDAD MISIONERA

Responsables de la misión
Sugerencias para la acción

CONCLUSIÓN

73. Estamos convencidos de que el amor a la actividad misionera de la Iglesia, expresado en innumerables gestos de solidaridad con los misioneros, es una de las gracias que Dios ha depositado siempre en el corazón de los fieles cristianos. Hablar de las misiones y de los misioneros es hacer memoria de aquellos que entregan con generosidad su vida al servicio de la Iglesia. Este es un don del Espíritu, que viven con intensidad las comunidades diocesanas en España. Esta sensibilidad misionera debe ser alimentada con la adecuada formación.

Con esta esperanza hacemos nuestras las palabras proféticas de Juan Pablo II al final de *Redemptoris missio*: «Veo amanecer una nueva época misionera, que llegará a ser un día radiante y rica en frutos si todos los cristianos, y en particular los misioneros y las jóvenes Iglesias, responden con generosidad y santidad a las solitudes y desafíos de nuestro tiempo»¹⁵.

San Pablo, «constituido heraldo, apóstol y maestro de los gentiles en la fe y en la verdad» (2 *Tim* 1,11), sigue siendo el misionero de referencia para quienes son llamados a la misión dentro de nuestro país y más allá de nuestras fronteras. Que la Virgen Madre, Reina de las Misiones, atraiga las bendiciones de Dios sobre los frutos pastorales que seguirán a este trabajo.

NOTAS:

- (1) Cf. CONCILIO VATICANO II, Decreto *Ad gentes*, 2.
- (2) Cf. *Catecismo de la Iglesia Católica*, nn. 849-852.
- (3) CONCILIO VATICANO II, Decreto *Ad gentes*, 2.
- (4) *Ibid.*
- (5) JUAN PABLO II, Carta apostólica *Novo millennio ineunte*, 40.
- (6) Cf. Gál 2,20.
- (7) BENEDICTO XVI, *Mensaje para la Jornada Mundial de las Misiones 2008*.
- (8) CONFERENCIA EPISCOPAL ESPAÑOLA, *Plan pastoral 2006-2010*, n. 13.
- (9) JUAN PABLO II, Exhortación apostólica *Ecclesia in Europa*, 64.
- (10) JUAN PABLO II, Exhortación apostólica *Ecclesia in Europa*, 47.
- (11) Recordamos los documentos publicados, entre otras, por la Conferencia Episcopal de Alemania (*Allen Völkern sein Heil*, 23 de septiembre de 2004), la Conferencia Episcopal de Italia (*Communicare il Vangelo in un mondo che cambia*, 29 de junio de 2001) y el compromiso de la Conferencia Episcopal de Portugal como una de las conclusiones de su reciente Congreso Misionero Nacional en Fátima, 3-7 de septiembre de 2008.
- (12) Cf. Pío XII, Carta encíclica *Fidei Donum*, 19.
- (13) Cf. JUAN PABLO II, Carta apostólica *Novo millennio ineunte*, 1-2.
- (14) *Ibid.*, 1.
- (15) JUAN PABLO II, Carta encíclica *Redemptoris missio*, 92.

El matrimonio entre católicos y musulmanes. Orientaciones pastorales

Madrid, 28-11-2009

ÍNDICE:

PRIMERA PARTE

Matrimonio católico y matrimonio musulmán, contexto pastoral e identidad religiosa
 I. Situación y contexto pastoral
 II. El matrimonio católico
 III. El matrimonio en la religión y la cultura musulmanas

SEGUNDA PARTE

Orientaciones sobre el matrimonio entre católicos y musulmanes
 I. Discernimiento y preparación
 II. Celebración
 III. Acompañamiento pastoral

APÉNDICES

I. La shahâda o profesión de fe musulmana
 II. Declaraciones de ambos cónyuges

* * *

PRIMERA PARTE

MATRIMONIO CATÓLICO Y MATRIMONIO MUSULMÁN, CONTEXTO PASTORAL E IDENTIDAD RELIGIOSA

I. Situación y contexto pastoral

1. Los matrimonios entre cónyuge católico y musulmán han adquirido particular relevancia en España durante los últimos cuarenta años: la pluralidad religiosa actualmente existente en nuestra sociedad, los estudiantes musulmanes que vienen a nuestras universidades, el aumento de la inmigración magrebí atraída por el despegue económico e industrial son factores a tener en cuenta en nuestro contexto pastoral. Hay que añadir, además, la población musulmana que reside en España por motivos profesionales, diplomáticos y otros.

2. El número total de musulmanes en España, sin contar la población musulmana de Melilla y Ceuta, puede estimarse actualmente en torno al millón. Este número de musulmanes, en su gran mayoría hombres pero con un aumento progresivo de mujeres, en edad núbil y con la libertad de relaciones que les otorga el vivir lejos de su patria y del rígido marco de la sociedad musulmana, especialmente en lo que a relaciones hombre-mujer se refiere, así como los cambios operados en la sociedad española, han ocasionado diversos casos de matrimonios entre cristianos y musulmanes¹. Una primera característica a subrayar en estos matrimonios es que en la mayor parte de los casos el cónyuge musulmán es varón, lo cual es explicable teniendo en cuenta que el derecho musulmán y la praxis consideran el matrimonio de la mujer musulmana con varón no musulmán como nulo a todos los efectos. En segundo lugar, con frecuencia el matrimonio entre católicos y musulmanes suele ir acompañado de una promoción social de una de las partes, aunque sea con dis-

tintos matices. El cónyuge musulmán de la pareja accede, por su parte, a la posibilidad de adquirir la nacionalidad española y a las ventajas que ello comporta. No es ya infrecuente el caso de musulmanas que contraen matrimonio –no siempre en la Iglesia– con varones españoles católicos de estatus medio: empleados, profesionales, etc. Y, en tercer lugar, existe una experiencia generalizada en que con dichos matrimonios se abre para los dos cónyuges una vida de dificultades.

3. Son pocos los contrayentes que cuentan con un conocimiento adecuado acerca de lo que semejante unión lleva consigo en cuanto a compromisos recíprocos y dificultades específicas. Importantes diferencias de costumbres, tradiciones, culturas y creencias pueden convertirse en fuente de problemas para los futuros esposos. Estas dificultades se acentúan extraordinariamente si el matrimonio acaba instalándose en alguna sociedad musulmana, especialmente para la mujer. Esta encontrará habitualmente en dicha sociedad una presión e influencia familiar y social de mucho mayor peso e incluso determinante². Esta presión familiar de los ambientes musulmanes puede incluso inducir cambios en la actitud y la conducta del varón musulmán hacia la esposa cristiana de graves consecuencias para ella, para el matrimonio y los hijos. En consecuencia, y aunque siempre es posible que el mutuo amor y respeto supere tantas diferencias, la experiencia y el parecer de los especialistas en el tema demuestran que tales matrimonios comportan especiales riesgos y, por ello, exigen una especial preparación.

4. La experiencia de los últimos años en diversos países de cultura cristiana

occidental aconseja, en general, no promover estos matrimonios –opinión que es compartida asimismo por autoridades musulmanas de relevancia– habida cuenta de las siguientes cuestiones: la fragilidad de tales uniones, los problemas específicos que se presentan al cónyuge católico para la vivencia de su fe en contextos culturales o familiares musulmanes, la delicadísima cuestión de la educación religiosa de los hijos, la diversa concepción de la institución matrimonial en cuanto a deberes y derechos recíprocos de ambos cónyuges, el diferente punto de vista respecto del papel de la mujer en la familia y en la sociedad, así como del ejercicio de la patria potestad, diversos asuntos de patrimonio y herencia o las posibles interferencias familiares. Ante la complejidad de estas uniones, es muy importante mantener una actitud clara y prudente para con estos matrimonios. Es cierto que se dan matrimonios de este tipo adornados de una gran hondura humana y espiritual, con capacidad para salvaguardar la identidad de los cónyuges. Pero estos casos no deben ocultar la distancia en la concepción antropológica, cultural y religiosa que ambos cónyuges llevan consigo.

5. A pesar de las cautelas, estas orientaciones pretenden, ante todo, promover en los responsables de la pastoral matrimonial una actitud que no sea de rechazo, sino de acogida y de sincero acompañamiento, de honda misericordia y de ayuda constante. Esta actitud no debe pasar por alto el deber de informar con verdad y respeto sobre la complejidad de los dos mundos implicados en dichos matrimonios, con sus respectivas visiones del amor, de la convivencia y del propio matrimonio en sí, al igual que sobre la situación

jurídica que imponen a estos matrimonios los códigos legales de los países en los que rige el derecho musulmán (*fiqh*) –con diversa amplitud e intensidad–, con objeto de que ambos cónyuges a tiempo puedan conocer suficientemente la nueva realidad hacia la que se encaminan y las dificultades específicas que habrán de afrontar.

II. El matrimonio católico

6. Según la doctrina de la Iglesia católica la alianza matrimonial por la que el varón y la mujer constituyen entre sí un consorcio para toda la vida, ordenado por su propia índole natural al bien de los cónyuges y a la generación y educación de los hijos, es, ante todo, una institución querida por Dios Creador y tutelada por su Ley. Es acorde a la voluntad divina y a la naturaleza humana creada el hecho de que se establezca una relación estable, de honda comunión y exclusivo amor, entre un varón y una mujer. Por su inserción en el orden de la creación, el matrimonio goza de una dignidad natural. Llamados a unirse en una alianza de amor que hace de ellos «una sola carne»³, dicha unión dimana de la condición del ser humano como «imagen de Dios»⁴. Jesucristo ha confirmado⁵ la especial vocación con la que el Creador llama al esposo y a la esposa a colaborar con Él en la prolongación y continuidad de la existencia humana, así como a edificar la familia mediante el recíproco amor y mutua complementariedad. Los dos primeros capítulos del Génesis explicitan no solamente la creación sexual de los seres humanos, sino además la unidad y complementariedad mutua del varón y de la mujer. Esta finalidad de la unión matrimonial se encuentra bella y

profundamente testimoniada por la exclamación de Adán: «Esta sí que es hueso de mis huesos y carne de mi carne»⁶. Los profetas recibieron esta exclamación y honraron el matrimonio en el que vieron una expresión simbólica de la 'alianza' como experiencia nupcial entre Dios y el pueblo de Israel⁷.

7. Para los católicos, la naturaleza original del matrimonio entre un varón y una mujer ha sido elevada por el don de la gracia sacramental. No obstante, el matrimonio natural, dado el caso de que uno o ambos contrayentes no hayan recibido el bautismo, mantiene el valor del consentimiento, que compromete toda la vida de los esposos a un amor indisoluble, a la fidelidad sin condiciones y a la acogida de los hijos. Aun en el caso de que el matrimonio entre cónyuges católico y musulmán no llegara a expresar la dignidad sacramental, puede constituir para ambos cónyuges una oportunidad de verdadero crecimiento espiritual. Esta es la razón que justifica la concesión de la dispensa del impedimento de disparidad de culto en aquellos casos en los que el Ordinario tenga garantía de que no existe un peligro inmediato e insuperable que amenace los valores sobrenaturales en el cónyuge católico. Entre ellos, de modo principal, la fe, la vida de la gracia, la fidelidad a las exigencias de su conciencia religiosa. Es asimismo obligado que el Ordinario tenga certeza de que el cónyuge musulmán no rechaza los fines y propiedades esenciales del matrimonio, así como que no esté vinculado por un matrimonio válido. Este reconocimiento del derecho natural de todo ser humano a contraer matrimonio es tutelado también por la ley canónica cuando se trata de personas que

no participan de la fe católica. Sin embargo, esto no significa que la dispensa del impedimento de disparidad de cultos se reduzca a una mera regularización de una previa situación de hecho de la pareja. Por el contrario, dicha dispensa requiere un proceso acompañado de medios específicamente pastorales, con la finalidad de ayudar a comprender al contrayente católico la importancia de los valores humanos y sobrenaturales que deberá considerar y defender en el momento de su decisión. De este modo, la celebración matrimonial podrá ser para los esposos un signo de gracia, fuente de valores y llamada al compromiso. En la celebración nupcial los esposos piden a Dios que se haga presente en su vida, fortalezca la promesa de recíproca fidelidad y les auxilie en la mutua total entrega, en la medida de la capacidad de conciencia y elección de fe de cada uno.

8. El matrimonio tiene como propiedades esenciales la unidad y la indisolubilidad. Estas propiedades alcanzan una especial firmeza por el carácter de sacramento que tiene siempre el matrimonio entre bautizados⁸. Los cónyuges están llamados a complementarse, con la finalidad orientada a la generación y educación de los hijos. Por ello, *ambos cónyuges tienen igual obligación y derecho respecto a todo aquello que pertenece al consorcio de la vida conyugal*⁹. Un requisito indispensable para la validez del matrimonio es la libre manifestación del consentimiento matrimonial por parte de ambos cónyuges. Esto implica que no hay matrimonio válido si cada uno de los contrayentes no ha elegido o aceptado libremente a su cónyuge, pero no significa que la Iglesia admita cualquier matrimonio para sus fieles.

9. La diferencia de fe y de contexto social y jurídico entre los países de cultura cristiana y musulmana puede crear serios problemas para la convivencia del matrimonio y para la plenitud de la vida conyugal, así como para el ejercicio del derecho y el cumplimiento del deber de educar cristianamente a los hijos. La Iglesia, en consecuencia, establece impedimentos para los matrimonios de disparidad por las dificultades que casi siempre comportan para la plena e íntima comunión entre los cónyuges. Cuando la Iglesia exige al cónyuge católico la promesa de hacer cuanto le sea posible para que todos los hijos sean bautizados y educados en la religión católica, es consciente de la dificultad del cumplimiento de esta promesa, contrapuesta no sólo a las obligaciones religiosas del musulmán practicante, sino también, cuando la parte musulmana es el varón, a las disposiciones jurídicas que, en el derecho musulmán, obligan al hijo a seguir la religión del padre.

III. El matrimonio en la religión y la cultura musulmanas

10. En la religión musulmana el matrimonio tiene un significado y valor religioso como realidad querida por Dios. El Corán transmite una imagen positiva del matrimonio, en la cual están contenidas las dos finalidades esenciales que la tradición cristiana le atribuye: el valor de la procreación de la especie humana y la instauración de una comunidad de paz, respeto, afecto y misericordia entre los esposos.

11. La concepción musulmana del matrimonio toma en consideración, e incluso asume, la sexualidad humana, que ha

hecho de ella una pieza clave de su obra creadora. Considera igualmente los excesos a los que puede conducir este componente constitucional del ser humano, reducido a su nivel instintivo. Entre otros, al desequilibrio personal, al caos de la sociedad humana y a la destrucción de los valores que constituyen la dignidad del ser humano. Por esta razón, la religión musulmana pretendió desde su origen educar la sexualidad de los creyentes sobre todo, teniendo en cuenta el tipo de relación existente entre el varón y la mujer en la sociedad pre-islámica de Arabia. La religión y cultura musulmanas han buscado hacer de la mujer la compañera del hombre, invocando los profundos sentimientos de la solidaridad humana y de la equidad basados en unidad de origen en Dios de ambos sexos¹⁰, fundamento de la comunidad original y de la identidad de la aventura espiritual que conlleva el matrimonio. La religión musulmana pretendía de este modo promover un nuevo orden fundado en Dios, creador de la naturaleza humana y organizador de la vida conyugal en todas sus dimensiones.

12. Varón y mujer tienen las mismas obligaciones morales y religiosas¹¹, idéntica responsabilidad ante Dios, y un mismo destino y recompensa escatológica¹². El Corán rechaza con igual vehemencia las ofensas a un creyente o una creyente musulmanes¹³. La mujer en cuanto madre tiene el mismo derecho a ser respetada y cuidada por los hijos que el padre¹⁴; y, como esposa, tiene derecho a defenderse si es acusada injustamente¹⁵. Sin embargo, la revalorización que el texto coránico hace de la mujer con relación a la cultura de la Arabia pre-islámica no llegó a proclamar la total igualdad de dignidad entre

el varón y la mujer. De hecho *los hombres están un grado por encima de ellas*¹⁶, y *los hombres tienen autoridad sobre las mujeres en virtud de la preferencia que Dios ha dado a unos más que a otros*¹⁷. En virtud de este «don» de Dios, las mujeres son consideradas para el hombre como «un campo labrado» al que el varón puede «ir» como quiera¹⁸. Es al varón a quien corresponde casarse con las mujeres que le gusten, «dos, tres o cuatro»¹⁹, texto que legitima la poligamia –poliginia– si bien impone al varón el deber de un trato equitativo. El varón puede disolver el matrimonio unilateralmente mediante el repudio, institución reconocida en el texto coránico²⁰. Los hijos son un don de Dios al varón a través de la mujer, sobre todo los hijos varones; por esto su dominio sobre ellos es absoluto²¹. Las mujeres tienen reconocida la herencia, pero en cuantía máxima de la mitad de lo correspondiente a un varón²². Uno de los textos que más llama la atención en el Corán y que sigue siendo hoy piedra de tropiezo y de divergencia entre diversas corrientes musulmanas es el que se refiere al castigo que el esposo puede infligir a la esposa, golpeándola²³, que es la traducción en el derecho musulmán de la raíz *daraba*, aunque los modernistas se basan en la polisemia del árabe para negar esta traducción.

13. Algunos códigos de derecho musulmán permiten al padre casar a la hija virgen sin consentimiento de esta, considerándose el silencio como aquiescencia, pero no así a la mujer no virgen, de la que requiere su explícito consentimiento tras llegar a la pubertad. El derecho *hanbalî*, vigente en Arabia Saudí, permite el matrimonio con tal que la mujer no virgen haya cumplido los nueve años y dé su consenti-

miento. Además ha de intervenir siempre el padre o el tutor matrimonial (*walî*). Sólo el derecho *hanafî* permite que la mujer contrate su propio matrimonio siempre que sea ella misma la administradora de sus propios bienes²⁴. Exige el derecho musulmán además la entrega de la dote²⁵, la cual pertenece enteramente a la mujer en compensación de la entrega que ella hace de sí misma a su marido, y le permite una independencia y libertad económica desconocida en la sociedad de su tiempo. Finalmente, el Corán introduce una novedad respecto de la sociedad árabe pre-islámica: esa unión entre hombre y mujer es un contrato. El derecho islámico tradicional contempla el matrimonio como un contrato establecido por la ley religiosa basada en el texto coránico.

14. El contrato matrimonial, de carácter privado bilateral entre musulmanes, suele ir acompañado de una ceremonia de carácter religioso, aunque en sí no requiere ninguna ceremonia pública. Para que sea válido tiene que haberse acordado por mutuo consentimiento de los contratantes, con las salvedades establecidas, quienes a su vez deben ser personas capacitadas para ello, y ha de pactarse en presencia de dos testigos, aunque no adquiere fuerza contractual apremiante para la esposa si la mitad de la dote no le ha sido entregada antes de la boda. Como tal contrato, puede romperse, según los términos del Corán²⁶, bien unilateralmente por parte del marido (repudio: *talâq*) o a petición de la mujer por medio del padre –en algunos códigos– y con consentimiento del marido (*ju'*). Sin embargo, la mujer no puede repudiar al marido. El árabe moderno usa el término *talâq* para referirse al divorcio en el sentido actual común a

la mentalidad occidental civil, de tal modo que *mutallaqa'* se traduce como 'divorciada' y no 'repudiada', y *mutallaq* por 'divorciado'. Esta convención moderna no se ajusta al sentido del término coránico.

15. La lectura del texto coránico y la posterior codificación jurídica clásica quedó acabada en el siglo X y fijada para la posteridad. Con el transcurso del tiempo no han faltado pensadores y juristas que han realizado un nuevo esfuerzo hermenéutico (*iytihād*) con objeto de desbloquear la situación de la mujer en la sociedad musulmana, no sin graves resistencias por parte de amplios sectores que se proclaman defensores de la pureza más originaria de la religión y cultura musulmanas. Sus esfuerzos, sin embargo, han dado frutos muy apreciables en defensa de los derechos de la mujer, desde una lectura contextual del texto coránico. Un número creciente de Estados musulmanes han incluido en el ordenamiento jurídico leyes (*qanûn*) tendentes a convertir el matrimonio en un contrato público, estableciendo condiciones respecto a la edad de los contrayentes, a la dote y a ciertas cláusulas particulares añadidas al contrato. Una de dichas cláusulas puede ser la interdicción de que el marido tome otras esposas en régimen de poligamia. El Corán vino a limitar el número a cuatro esposas²⁷, a condición de que el marido sea equitativo con ellas y sus respectivos hijos, cosa que el texto coránico juzga imposible²⁸. Algunos Estados musulmanes han puesto severas condiciones legales a la poligamia o la han prohibido a todos los efectos.

16. La familia es la célula elemental de la sociedad musulmana. Se trata de una familia de tipo patriarcal, dirigida por un cabeza de familia que reúne en torno a sí

a los hijos casados y parientes, aunque en las ciudades modernas se va imponiendo la noción de familia reducida a padres e hijos. Al niño nacido se le considera bueno por naturaleza y musulmán. Los padres le ponen un nombre, muchas veces tomado del fundador de la religión o de su entorno. La circuncisión es práctica general. Se insiste mucho en el respeto debido a los padres. Se sugiere en el Corán una oración por los padres ancianos²⁹. El deber de fidelidad y obediencia a los padres sólo cesa en el caso de que estos quisieran alejar a sus hijos de la fe musulmana. El matrimonio es considerado como la situación normal del varón y la mujer adultos. La idea del celibato es extraña al pensamiento musulmán, aunque se contempla con respeto la virginidad de María, el nacimiento virginal de Jesús y el hecho de que ni Juan Bautista ni Jesús tomasen esposa. Antes del matrimonio se prescribe la continencia. La sociedad es más permisiva con el varón que con la mujer, especialmente si es joven, y se le exige que llegue virgen al matrimonio. El matrimonio no es posible hasta el grado de primos hermanos. Antes de las legislaciones modernas no existía una edad mínima, por lo que los matrimonios se concertaban siendo menores los cónyuges, que formaban una pareja real aunque la consumación del matrimonio tuviese lugar posteriormente. Actualmente, como se ha indicado, la mayoría de los Estados han promulgado leyes al respecto. El adulterio está prohibido y castigado, siempre que la acusación sea sostenida por cuatro testigos varones o haya confesión propia. Los códigos de derecho suelen prescribir un castigo que consiste en 100 latigazos a cada uno de los adúlteros e imposición de

un cónyuge adúltero o pagano en caso de nuevo matrimonio siguiendo una aleya³⁰ que, en opinión mayoritaria, abolió otra anterior que prescribía un castigo más duro³¹. En algunos países donde rige la ley religiosa (*shari'a*) y el derecho tradicional (*fiqh*) en toda su amplitud, las adúlteras pueden ser condenadas a la lapidación, siendo este caso ya residual.

17. Hay acuerdo en que el texto coránico supone un avance en la proclamación de una cierta igualdad de origen y destino del varón y de la mujer, y un incentivo para la convivencia de los esposos basada en el amor y la misericordia³². Se han ido añadiendo, en el transcurso de los siglos y por motivos muy diversos, toda una serie de disposiciones jurídicas no siempre acordes con la letra ni con el espíritu coránico, y ello en varios sentidos. En la práctica las disposiciones jurídicas establecen que, ni en sus derechos ni en sus deberes, la condición de la mujer musulmana sea igual a la del hombre. Hay que reconocer, por otra parte, que en las legislaciones modernas más despegadas del derecho musulmán tradicional, la situación de la mujer en el matrimonio y en la sociedad en general ha mejorado notablemente, llegándose en algunos países a la práctica equiparación entre el varón y la mujer, salvado el peso inercial de las tradiciones locales. Por la repercusión que tienen los matrimonios de disparidad subrayamos algunas de estas disposiciones:

1. Se continúa manteniendo en los modernos códigos civiles, con algunas excepciones, la poligamia, aunque sometiéndola a ciertas condiciones.
2. El hijo siempre tiene que seguir la religión del padre cuando este es musulmán, y debe ser educado en

esta religión sin tener en cuenta el derecho de la madre no musulmana.

3. Igualmente continúa vigente la norma según la cual sólo se hereda entre personas de la misma religión; por consiguiente, en el caso de un matrimonio de disparidad, la mujer cristiana no hereda del marido musulmán ni este de aquella. Por la misma razón tampoco heredan de la madre cristiana los hijos, ya que estos deben ser necesariamente musulmanes.
4. Si se disuelve el matrimonio, la esposa musulmana o cristiana podrá beneficiarse del derecho de guarda de los hijos menores, pero sólo en la medida de que eso no dañe la educación musulmana de los hijos, y durante un tiempo limitado. Pasada la edad fijada según el derecho musulmán del lugar, los hijos son devueltos a su padre o, si ha fallecido, a la familia de este, pero no a su madre.
5. Con todo, el esposo musulmán viene obligado a respetar la práctica de su religión a su esposa cristiana. La religión y cultura musulmanas no admiten la libertad de conciencia ni la libertad religiosa tal como la entienden la Declaración Universal de los Derechos Humanos y la Iglesia católica.

SEGUNDA PARTE

ORIENTACIONES SOBRE EL MATRIMONIO ENTRE CATÓLICOS Y MUSULMANES

18. La Iglesia católica mantiene una actitud de estima hacia los musulmanes, que adoran al único Dios y a cuyos designios ocultos procuran someterse con toda el alma³³. Por su parte, es lógico que

los católicos esperen que los musulmanes conozcan de forma objetiva y respeten su fe. Otros elementos importantes a tener en cuenta son la reciprocidad, el diálogo interreligioso con los musulmanes, y la experiencia que pueden aportar las Iglesias orientales católicas sobre los matrimonios entre católicos y musulmanes, así como los contactos de la Iglesia católica con los gobiernos musulmanes³⁴. Todos los que intervienen en la preparación de estos matrimonios, sean católicos o musulmanes, deben conocer bien la doctrina y las normas que sobre el matrimonio dispar ofrecen sus respectivas religiones. Las orientaciones que aquí se proponen pueden servir como guía para la reflexión personal, el discernimiento, la preparación, la celebración y el posterior acompañamiento de estos matrimonios y de su vida familiar.

19. Quienes tienen encargo pastoral, al encontrarse ante casos de católicos que expresan su deseo de contraer matrimonio con un cónyuge musulmán, necesitan adoptar una actitud de conocimiento y estima hacia los musulmanes que les libere de prejuicios y tópicos y les lleve a respetar y descubrir la posible acción del Espíritu, las semillas del Verbo y destellos de la Verdad sobre las personas y algunos elementos morales, espirituales y humanos³⁵. Necesitarán, asimismo, un conocimiento lo más completo posible del derecho matrimonial musulmán en general, y de los diferentes Códigos civiles modernos vigentes en países musulmanes, así como de las realidades sociológicas del país de origen de la parte musulmana.

20. El contrayente católico suele tener por lo general un completo desconocimiento de las cuestiones jurídicas relati-

vas a la herencia, custodia de los hijos, comunidad de bienes, divorcio, repudio, así como de que los hijos que nazcan de tal unión serán musulmanes según el derecho musulmán; lo que hará difícil que, especialmente la mujer cristiana, tenga la posibilidad de compartir la propia fe con sus hijos. No es extraño que tenga vagos conocimientos sobre las condiciones sociológicas en que tendrá que vivir, especialmente si el matrimonio se instala en un país musulmán. También es importante que sepa que la concepción del amor entre el varón y la mujer no tiene ni la misma forma ni la misma expresión en las sociedades musulmanas que en las occidentales de raíces cristianas. Otra dificultad a tener en cuenta por el contrayente católico es la representada por la segregación entre varones y mujeres que la religión y cultura musulmanas imponen en amplios sectores de la vida pública y privada.

21. El contrayente musulmán, pese a su esfuerzo de adaptación a la lengua y cultura españolas, habitualmente seguirá pensando en función de sus categorías religiosas y socio-culturales, lo cual implica el riesgo de que se sienta desorientado ante la concepción de la familia en el ambiente cristiano occidental, y de que no alcance a comprender en toda su amplitud la sensibilidad y las reacciones de su pareja y entorno. Por otra parte, habituado a la acogida, a la hospitalidad tradicional y a las numerosas visitas a la familia y a los allegados, tan frecuentes en su propio entorno social, difícilmente aceptará las actitudes de reserva, de aprecio de la intimidad o de aparente distanciamiento que en este ambiente se dan, corriendo el riesgo de interpretarlo como desprecio

hacia los propios parientes. En algunos casos, además, puede no ser bien aceptado por la familia del contrayente católico, produciéndose en él un sentimiento de aislamiento e inseguridad que le incitará tal vez a precipitar el regreso a su país, en el cual hallará la seguridad y sentimiento de identidad que le proporciona la integración en su propio mundo familiar.

22. El éxito de estos matrimonios exige una seria preparación, y cuando se realizan con las debidas garantías pueden ser ocasión de una real profundización en la dimensión religiosa personal. La solución negativa sería eludir esta tarea refugiándose en la indiferencia. Este encuentro entre los esposos puede ser fuente de una mayor exigencia, que invita a volverse juntos hacia lo esencial, Dios, que les ha llamado a la vida y al amor y tiene para sus vidas un misterioso designio de gracia y salvación. El matrimonio de disparidad, además, confiere al encuentro entre católicos y musulmanes otra dimensión diferente a la de los encuentros entre expertos, pues se enraiza en plena realidad humana a través de la vida cotidiana. Estos matrimonios pueden constituir un signo de reconciliación posible entre los pueblos, las razas y las religiones.

I. Discernimiento y preparación

23. La Iglesia católica desaconseja el matrimonio de aquellos contrayentes que no pertenecen a la misma comunidad de fe³⁶. Quienes tienen la responsabilidad pastoral en relación a este tipo de matrimonios, deben cerciorarse de la libertad de cada uno de los contrayentes, así como su consciente afrontamiento de una empresa de tal relevancia. Es aconsejable

que el párroco reciba y escuche al contrayente católico. Si el contrayente musulmán lo desea, se le debe facilitar asimismo el encuentro personal y por separado con el párroco. Los encuentros posteriores, en caso de que el proceso siga adelante, pueden celebrarse conjuntamente. Es conveniente que en cada diócesis se disponga de un sacerdote experto que pueda ayudar y colaborar con los párrocos en la tarea del discernimiento, preparación y acompañamiento de estas parejas.

24. Para garantizar unas mejores condiciones de discernimiento y realización de la convivencia matrimonial, se puede aconsejar que antes de su matrimonio el contrayente católico procure pasar un cierto tiempo en el país de su futura familia política, incluso aunque después resida en España. Además de aportar una experiencia real, es también un gesto de respeto hacia los lazos de solidaridad familiar que en las sociedades musulmanas se han mantenido vigentes. Psicológicamente puede ayudar a suavizar o reducir la oposición familiar. Si el matrimonio pretende residir en un país mayoritariamente musulmán, el contrayente católico, para poder insertarse en la vida social, deberá aprender la lengua del país, pues de lo contrario será considerado como un extranjero.

25. Aunque guardando estrechos lazos con sus familias, tendrán cuidado de conservar la independencia e intimidad que necesitan. Es muy importante que, para sentirse libres frente a la presión familiar y social (que en la sociedad musulmana tiene especial influencia), los esposos sean independientes laboral y económicamente. De este modo no se verán obligados a convivir con una de las dos familias.

Estas cuestiones no se deben dejar al azar, sino que deben ser objeto de clarificación, para que no se conviertan en motivo de desavenencia.

26. Infórmese cuidadosamente a los futuros cónyuges sobre el estatuto jurídico del matrimonio dispar, de las normas del derecho musulmán tradicional, de las leyes vigentes en sus países respectivos. Se les debe aconsejar que eviten el aislamiento y, si viven en una sociedad musulmana, apresúrese el contrayente católico a tomar contacto con la parroquia más cercana o con algún grupo cristiano. En este sentido, sería de gran utilidad que el sacerdote experto de la diócesis, si sabe que el matrimonio debe partir a un país musulmán, anuncie su llegada a la Iglesia local para que pueda ser convenientemente acogido.

27. Algunas cuestiones concretas no deberían dejarse de lado en el diálogo con los contrayentes. Se proponen las siguientes en orden a un discernimiento:

1. *Con relación a la fe y la religión*

- Reflexión acerca de la fe personal y práctica de la religión de cada uno en el contexto del proyecto matrimonial.
- Consideración del conocimiento real que cada uno tiene acerca de la religión del otro y del diálogo sobre sus respectivas religiones.
- Grado de disposición de cada uno para acompañar a su cónyuge en las celebraciones significativas de su tradición religiosa.

2. *Con relación a la tradición cultural*

- Grado de conocimiento que cada uno tiene del país del otro, de su cultura y tradiciones.
- Reflexión acerca de la lengua de comunicación entre ambos y la

posibilidad de aprender cada uno la lengua del otro, lo que puede ayudar a evitar malos entendidos y posibles conflictos.

3. *Con relación a la familia de procedencia*

- Reacción de los padres, hermanos, familia cercana, amigos y comunidad hacia su proyecto de matrimonio.
- Información acerca de las expectativas que las respectivas familias tienen del otro cónyuge.

4. *Con relación a la familia que quieren formar*

- Decisión sobre el lugar de residencia.
- Reflexión sobre los hijos y su número, la fidelidad mutua, el matrimonio monógamo, la poligamia, los bienes patrimoniales y económicos de la futura familia.
- Decisión sobre el bautismo y la educación católica que piensan proporcionar a los hijos.

5. *Con relación a los aspectos de carácter jurídico*

- En el caso de residir en país de mayoría musulmana, es conveniente garantizar el derecho de herencia del cónyuge cristiano.
- También es muy importante que dialoguen acerca de si, en caso necesario, el cónyuge cristiano podrá obtener la custodia de los hijos.
- Incluso se les puede sugerir la consulta a un experto que les ayude a garantizar jurídicamente la tutela del cónyuge más débil, en el caso de que la legislación común no lo contemple ordinariamente.

28. Antes de la celebración del matrimonio canónico, los contrayentes católico y musulmán han de prepararse mediante un cursillo adecuado, en el que no han de faltar las informaciones sobre la igual dignidad del varón y la mujer, la estabilidad del matrimonio, los derechos humanos y el ejercicio de la libertad religiosa. Es muy importante que no falte la información sobre el derecho musulmán, y particularmente el del propio país. El cursillo preparatorio debe ofrecerlo o procurarlo la parroquia de residencia del contrayente católico. De esta forma los novios valorarán positivamente el esfuerzo que la Iglesia católica hace para no omitir esta necesaria preparación.

29. Con el fin de lograr una progresiva preparación y no precipitar indebidamente el matrimonio canónico, los contrayentes católico y musulmán pueden formalizar su compromiso mediante el matrimonio civil, que algunas Conferencias Episcopales toleran como praxis pastoral³⁷, haciéndoles saber que están obligados posteriormente a la forma canónica del matrimonio. Habrán de presentar la documentación preceptuada por el Código civil español³⁸. Con este compromiso civil se pretende evitar los posibles casos de matrimonio de prueba o, conforme a algunas tradiciones musulmanas aludidas, el llamado matrimonio de placer, así como la utilización del matrimonio para la adquisición de la nacionalidad española o la legalidad laboral.

30. La preparación al matrimonio canónico requiere expediente previo³⁹. Debe aportarse toda la documentación civil de ambos contrayentes, así como la documentación eclesiástica del contrayente católico. Si algún documento hubiera de

solicitarse del país de origen del contrayente no español, deberá ser acompañado con la traducción al español debidamente autenticada.

31. El matrimonio canónico entre contrayentes católico y musulmán está afectado por el impedimento de disparidad de cultos⁴⁰, por lo que es inválido si no se obtiene la preceptiva dispensa del Ordinario del lugar. Los contrayentes deben comprender que un impedimento quiere indicar una dificultad objetiva sobre su proyectado matrimonio, y que dependerá del compromiso de ambos. La dispensa del impedimento ha de solicitarla el contrayente católico a su Ordinario de lugar, y su concesión se hace depender del cumplimiento de determinadas condiciones que el Derecho canónico exige al matrimonio mixto⁴¹, y que extiende con mayor motivo al matrimonio dispar⁴². Se trata de tres condiciones simultáneas:

- 1ª. Una declaración del contrayente católico (estar dispuesto a evitar la pérdida de la fe y hacer todo lo posible por bautizar y educar a los hijos en la Iglesia católica);
- 2ª. Una información que el contrayente católico ha de hacer al contrayente musulmán sobre las dos promesas anteriores;
- 3ª. Una instrucción sobre los fines y propiedades esenciales del matrimonio que ninguno de los dos puede excluir.

32. Las declaraciones y promesas no deben enunciarse de forma genérica, sino especificarse por escrito: el respeto a la práctica del culto católico de acuerdo con el derecho fundamental a la libertad religiosa; la decisión del bautismo y educación católica de los hijos, así como la

exclusión de la poligamia, el matrimonio de placer⁴³, el repudio o el divorcio. Conviene que estas declaraciones y promesas tengan valor incluso civil. De este modo quedará constancia legal ante las dificultades adversas que puedan surgir en la vida matrimonial.

II. Celebración

33. Teniendo en cuenta las diversas e incluso divergentes ópticas que sobre el matrimonio ofrecen el cristianismo y el islam, de acuerdo con el Evangelio y el Corán, es lógico que la celebración del matrimonio difiera de la que se emplea cuando ambos contrayentes son católicos, e incluso de la que se emplea cuando un contrayente es cristiano no católico. En este último caso ambos contrayentes son cristianos, y existe entre ellos una comunión eclesial plena, si ambos son católicos; o gradualmente diversa, si uno de ellos es católico y el otro no. En el caso de que uno de los contrayentes sea musulmán, no sucede lo mismo y, por tanto, no se trata de una celebración discriminatoria sino consecuente con la fe cristiana y respetuosa con el derecho a la libertad religiosa que merece toda persona.

34. La observancia de la forma canónica de la celebración del matrimonio entre católicos y musulmanes es condición necesaria para su validez. Dicha forma requiere el consentimiento matrimonial manifestado de forma pública y libre ante el ministro competente de la Iglesia católica y dos testigos, sean o no católicos. «Si hay graves dificultades para observar la forma canónica, el Ordinario del lugar de la parte católica tiene derecho a dispensar de ella en cada caso, pero consultando al

Ordinario del lugar en que se celebra el matrimonio y permaneciendo para la validez la exigencia de alguna forma pública de celebración; compete a la Conferencia Episcopal establecer normas para que dicha dispensa se conceda con unidad de criterio»⁴⁴. Una vez concedida la dispensa de la forma canónica, el matrimonio entre contrayentes católico y musulmán es consiguientemente canónico, porque se ha celebrado conforme al derecho de la Iglesia católica; de no mediar dicha dispensa, sería un matrimonio no canónico y no reconocido por la Iglesia católica.

35. Cuando el matrimonio se contraiga con la forma canónica se celebrará de acuerdo con el Ritual del Matrimonio, que contiene la «Celebración del Matrimonio entre parte católica y parte catecúmena o no cristiana». No está prevista la celebración de la Eucaristía ni su administración, puesto que se trata de un sacramento cristiano que supone el bautismo. Tampoco el contrayente católico, por respeto a la parte musulmana, puede recibir la Eucaristía en la celebración matrimonial, ni es oportuno hacer uso del presbiterio y menos aún del altar. El matrimonio entre una parte católica y otra no bautizada podrá celebrarse en una iglesia o en otro lugar conveniente⁴⁵.

36. En la celebración entre cónyuges católico y musulmán la proclamación de la Palabra de Dios orienta la reflexión del ministro católico y precede al consentimiento y bendición matrimoniales. No está permitida en una celebración católica la lectura del Corán, ni puede un lector católico leer textos coránicos ni un lector musulmán leer textos bíblicos o evangélicos. Podría, sin embargo, permitirse la intervención de un dirigente musulmán

o de otra persona musulmana al final de la celebración, a juicio del Ordinario del lugar.

37. El derecho de la Iglesia católica prohíbe que antes o después de la celebración canónica se realice otra celebración religiosa del matrimonio, o que se repita el consentimiento matrimonial, o que presidan la ceremonia el ministro católico y el dirigente musulmán conjuntamente⁴⁶. La confusión derivada de esta forma de proceder podría afectar a la validez del consentimiento al no saber ante quién se emite, se ofenderían los sentimientos religiosos de los participantes, y atentaría contra la libertad religiosa que merecen tanto la comunidad católica como la musulmana. Pero no está prohibida al cónyuge católico su participación en la «fiesta del matrimonio» propia de las culturas musulmanas, siempre que no se den en ella hechos o manifestaciones contrarias a la fe católica.

38. El matrimonio celebrado conforme a la forma canónica será registrado en el libro de matrimonios de la parte católica. De este registro se pasará nota marginal al libro de bautismos correspondiente⁴⁷. Asimismo se inscribirá la eventual dispensa de la forma canónica⁴⁸. De acuerdo con la normativa civil española, se notificará la celebración del matrimonio al Registro civil⁴⁹.

III. Acompañamiento pastoral

39. El apoyo pastoral que la Iglesia ofrece a este tipo de matrimonios no puede limitarse a los momentos previos de la acogida, el discernimiento, preparación y celebración, sino que debe tener, en cuanto sea posible, una continuidad a lo largo del

desarrollo de la vida matrimonial y familiar. Es muy importante que los responsables de la cura pastoral se preocupen de estar informados acerca de la libertad del cónyuge católico para practicar su religión y tomar parte en la vida de la comunidad católica. El Derecho de la Iglesia católica establece lo siguiente: «Los Ordinarios del lugar y los demás pastores de almas deben cuidar que no falte al cónyuge católico y a los hijos nacidos del matrimonio la asistencia espiritual para cumplir sus obligaciones, y han de ayudar a los cónyuges a fomentar la unidad de su vida conyugal y familiar»⁵⁰. Asimismo, los párrocos y responsables deben procurar en lo posible realizar la visita pastoral a los domicilios de estas familias y seguir el proceso de la educación religiosa de los hijos y la posibilidad de que estos reciban los sacramentos.

40. Si el matrimonio se establece en país europeo, el derecho occidental de raíces cristianas ofrece un ámbito de clarificación para el desarrollo de las distintas opciones tomadas por los cónyuges. Si deciden instalarse en un país mayoritariamente musulmán, la parte católica puede comenzar a experimentar diferentes dificultades en relación con el desarrollo cotidiano de la vida conyugal, la educación de los hijos, el ejercicio de la autoridad sobre los mismos, así como la normativa del derecho musulmán en la resolución de conflictos; o la aceptación social y codificación jurídica del matrimonio polígamo como posibilidad para el esposo musulmán. De ahí, como ya se ha indicado, el papel importante que pueden desempeñar las comunidades católicas minoritarias en estos países, que deben estar informadas de la presencia de estos matrimonios en su ámbito pastoral.

41. En la educación de los hijos de estos matrimonios merece particular atención el respeto a la religión de ambos cónyuges, acentuando aquellos valores comunes, así como el sentido trascendente de la vida y su dimensión espiritual. Se ha de inculcar la práctica de la oración como necesario diálogo de la criatura al Creador, la caridad y preocupación por los más necesitados, el fomento de la convivencia familiar y su apertura a la vida social. Asimismo, los padres han de conceder ante sus hijos la importancia moral de la fidelidad y el respeto a la propia conciencia religiosa de cada uno de ellos. No deben olvidar los padres ayudar a sus hijos a discernir y valorar las diferencias confesionales que los separan y el distinto código moral que inspira la conducta de cristianos y musulmanes, dando la importancia requerida a aquello en lo que coinciden; en especial, lo que se refiere a la dignidad de la persona humana, del varón y la mujer, el derecho a la libertad de conciencia y especialmente religiosa. Se ha de evitar en cualquier caso el peligro de un cierto indiferentismo o relativismo religioso, que no deja de ser una sombra que puede cernirse sobre estas familias con ánimo de eliminar tensiones familiares.

42. Los matrimonios dispares, que habrán de verificar el cumplimiento de las obligaciones que posibilitaron su unión, nos pueden enseñar que es posible la convivencia sin ahogar ninguna personalidad y serán una ocasión práctica para el ejercicio de un verdadero diálogo interreligioso. La parte católica no olvidará su vinculación cristiana mediante la oración, la lectura de la Biblia, el estudio del *Catecismo de la Iglesia Católica*, y de aquellos documentos referidos a la persona humana, a la familia y a la sociedad⁵¹.

43. Teniendo en cuenta que el diálogo interreligioso promueve la verdad y la sinceridad entre los creyentes de distintas religiones⁵², en el curso de su ejercicio habría que propiciar el acercamiento y profundización a importantes temas que afectan a católicos y musulmanes: la dignidad de la persona humana, la igualdad de la mujer, el proceso hacia una sociedad más justa y participativa, el desarrollo y aplicación práctica de los derechos humanos, el ejercicio de la libertad religiosa, la erradicación de la violencia y la contribución a la paz del mundo, así como otras cuestiones de carácter moral. El conocimiento de la religión del otro cónyuge es conveniente que se haga partiendo de los textos sagrados, lo que puede convertirse en una ocasión de mutuo enriquecimiento espiritual, evitando los riesgos de deslizarse hacia el indiferentismo religioso.

44. Las dificultades que lleva consigo el matrimonio constituido por contrayentes católico y musulmán ya fueron advertidas por ambos cónyuges cuando fueron madurando su proyecto. Para mantener y consolidar la estabilidad matrimonial son medios muy oportunos la reflexión y el diálogo sobre los compromisos matrimoniales. A este objeto, puede ser útil, cuando el caso lo requiera, la mediación de alguna persona experta y sabia, aceptada por ambos esposos, que pueda ofrecerles su experiencia, comprensión y apoyo en los momentos más delicados.

45. El recurso a los tribunales civiles en caso de conflicto es legítimo, cuando los derechos de un cónyuge o los de los hijos fueren negados. En algunos países de mayoría musulmana, en muchas de las cuestiones referidas al matrimonio, la familia, los hijos y la herencia, se aplica el

derecho musulmán de modo estricto. En tales casos el recurso de la parte católica puede interponerse ante un tribunal civil si fuere preciso.

46. El recurso a los tribunales de la Iglesia católica sólo es legítimo cuando hay dudas fundadas acerca del consentimiento matrimonial, así como de sus posibles vicios o defectos en el momento de la celebración. Por ello, «cualquier persona, esté o no bautizada, puede demandar en juicio»⁵³. Es indiferente que la parte actora sea católica o musulmana.

47. La petición del bautismo en la Iglesia católica por parte del cónyuge musulmán es un asunto que requiere especial prudencia y preparación, teniendo en cuenta tanto la creencia musulmana como las posibles consecuencias que se puedan derivar⁵⁴. La decisión ha de ser tomada en conciencia, y debe estar apoyada por el cónyuge católico e incluso por los hijos. Debe diferirse el bautismo si se prevén graves inconvenientes para los miembros de la familia o para la Iglesia católica.

48. Para concluir, los católicos han de tener en cuenta que han de estar dispuestos a llevar a cabo una correcta relación con personas de religión musulmana. Esta disposición ha de contar con ideas claras y con confianza en el designio universal de salvación de Dios para con toda la humanidad⁵⁵. A ello han querido contribuir las presentes Orientaciones, dirigidas a los responsables de la pastoral de aquellos fieles católicos que expresan su deseo e intención de contraer matrimonio con personas de confesión musulmana.

* * *

APÉNDICES

I. La shahâda o profesión de fe musulmana

1. Cuando un varón católico tiene intención de casarse con una mujer musulmana hay que tener en cuenta que este caso está expresamente prohibido por la ley islámica, la cual sólo permite el matrimonio de un varón musulmán con una mujer judía o cristiana⁵⁶. Una mujer musulmana no puede casarse con un politeísta⁵⁷ ni con un no creyente⁵⁸: a los efectos jurídicos del matrimonio los cristianos son considerados en estas categorías.
2. Puede ocurrir, al plantearse de hecho un matrimonio de estas características, que la embajada o consulado del país de origen de la mujer musulmana no tramite los documentos que conceden efectos civiles al matrimonio hasta que no tenga constancia de que el cónyuge católico haya pronunciado la «shahâda» o profesión de fe musulmana. Esta documentación no la solicita la mujer que aspira al matrimonio sino normalmente el padre o un tutor legal (*walî*); en algunos países se acepta la solicitud de la madre o un pariente musulmán mayor de edad.
3. Para superar esta dificultad, el cónyuge católico podría verse requerido a firmar un documento testimoniando haber pronunciado dicha profesión de fe musulmana, creyendo que está cumplimentando un mero trámite burocrático. Se debe advertir que en tal caso se trata de un acto de apostasía de la fe católica y de verdadera adhesión a la religión musulmana.

4. *Shahâda* significa «testimonio» y consiste en una fórmula de las conocidas en fenomenología de la religión como «confesiones de fe»: «*Lâ ilâha illâ Allâh wa Muhammad rasûl Allâh*» («No hay dios sino Dios, y Mahoma es el enviado de Dios»). Pronunciada en árabe o firmada simplemente ante dos testigos musulmanes es suficiente para probar la conversión a la religión musulmana, así como de aceptación de los deberes y derechos en el interior de la comunidad musulmana (*umma*).
5. Los párrocos o sacerdotes especialmente encargados de la cura pastoral de matrimonios de este tipo deben informar al contrayente católico el significado real de la *shahâda*, poniendo especial énfasis en que no se trata de un mero trámite burocrático, sino de un abandono formal de la fe católica⁵⁹. Por ello, la persona católica que hubiere realizado tal acto de profesión está obligada a retractarse de ella formalmente antes del matrimonio; en caso de rehusar la retractación, tras haber sido advertida de las graves consecuencias de la apostasía, debe ser orientada hacia un matrimonio civil. El Ordinario del lugar debe ser informado de tales casos si se dieran y tomar la última decisión al respecto.
6. Para evitar, en la medida de lo posible, las consecuencias negativas en el orden de la fe para el cónyuge católico, el Ordinario del lugar podría evaluar la posibilidad de recurrir a un previo matrimonio civil, previendo que quizás de este modo no se pongan obstáculos por parte de las

embajadas y consulados para emitir la documentación de la mujer. Posteriormente se podría pensar en una celebración canónica. De celebrarse el matrimonio acogiéndose a la legislación civil vigente, sin el consenso de la representación diplomática correspondiente, el matrimonio tendría validez solamente en España y en aquellos países con los que exista acuerdo al respecto. De trasladarse la pareja al país de origen de la mujer, en muchos casos deberá afrontar delicados problemas tanto ante la familia de ella como ante las autoridades del país.

II. Declaraciones de ambos cónyuges⁶⁰

DECLARACIÓN DE INTENCIÓN DEL CÓNYUGE MUSULMÁN

En el momento en que yo N., ante Dios, me comprometo tomando como esposo/a a N., declaro que soy musulmán/musulmana.

Dios me ha conducido hacia él/ella y con él/ella deseo construir una comunidad de vida y amor fundando una familia.

Para mí, fidelidad significa que, durante toda nuestra vida, nos deberemos el uno al otro en el amor, por lo que renunciaremos a toda relación fuera del matrimonio.

Para mí, casarme con N., cristiano/a, significa que deseo compartir con él/ella el compromiso de no quebrantar nuestro matrimonio por motivo alguno. Y que sólo la muerte podrá romper este vínculo.

Informado/a de las obligaciones de mi esposo/a referentes a las exigencias del matrimonio para los cristianos, me

comprometo a respetar su fe y su práctica religiosa.

Acepto tener hijos y compartir con N. la preocupación por su educación religiosa y humana. Les enseñaré a respetar los valores cristianos. Y respetaré sus decisiones cuando sean capaces de tomarlas libremente y con plena consciencia.

Fecha y firma

DECLARACIÓN DE INTENCIÓN DEL CÓNYUGE CATÓLICO

En el día de mi matrimonio, comprometiéndome con Dios en presencia de la Iglesia, deseo, con plena libertad, crear con N. una verdadera comunidad de vida y amor, tal como la entiende la Iglesia católica en fidelidad a Jesucristo.

Deseo mediante este compromiso recíproco establecer entre nosotros un vínculo sagrado que nada, durante nuestra vida, podrá quebrantar.

Me comprometo a hacer todo lo posible para que nuestro amor crezca en una fidelidad total y exclusiva, y a ser para mi esposo/a una ayuda verdadera.

Acepto los hijos que puedan nacer de nuestra unión.

Estoy decidido/a a permanecer fiel a mi bautismo en la Iglesia católica y a esforzarme por dar testimonio de mi fe en mi vida diaria; me comprometo, en cuanto de mí dependa, a hacer cuanto me sea posible para que mis hijos reciban la fe católica. Les enseñaré asimismo el respeto hacia los valores de la religión musulmana.

Respetaré la libertad de conciencia de mi futuro/a esposo/a.

Tengo confianza en que Dios bendecirá nuestra unión y que, con su ayuda, esta

será para nuestros hijos, familias y amigos un lugar de mutua comprensión entre católicos y musulmanes.

Fecha y firma

NOTAS:

- (1) En 2005 se celebraron en España 27 matrimonios canónicos con cónyuge musulmán, de los que 7 eran mujeres. Hay que tener en cuenta que en España son posibles dos formas de matrimonio no canónico: el contraído en forma civil (cf. *Código civil*, arts. 49 y 51), y el contraído en forma musulmana (cf. *Acuerdo de cooperación entre el Estado Español con la Comisión Islámica de España*, de 10 de noviembre de 1992, art. 7).
- (2) Cf. Pontificio Consejo para Emigrantes e Itinerantes, Instrucción pastoral *Erga migrantes* (3-5-2004) n. 67: AAS 96 (2004) 762-822.
- (3) Gn 2,24.
- (4) Gn 1,27.
- (5) Mt 19,4-5.
- (6) Gn 2,23.
- (7) Cf. Os 2,19; Is 54,4ss; Ez 16,7s.
- (8) *Código de Derecho Canónico* (CIC) 1055.1 y 1056; *Código de los Cánones de las Iglesias Orientales* (CCEO) 776.1 y 3.
- (9) Cf. CIC 1135; CCEO 777.
- (10) Cf. *Corán* 4,1; 39,6; 53,45. Las citas se hacen según la versión de J. CORTÉS, *El Corán* (Herder, Barcelona 1995) que sigue la numeración de la llamada edición «Vulgata de El Cairo» de 1923. En adelante, el Corán se citará «C».
- (11) Cf. C 33,35.
- (12) Cf. C 40,40.
- (13) Cf. C 33,58.

- (14) Cf. C 17,24-29; 29,8; 31,14.
 (15) Cf. C 2,4,8.
 (16) Cf. C 2,228.
 (17) Cf. C 4,34.
 (18) Cf. C 2,223.
 (19) C 4,3.
 (20) Cf. C 2,226-242; 4,4.128-129.
 (21) Cf. C 16,72.
 (22) Cf. C 4,12. 176.
 (23) Cf. C 4,34.
 (24) Cf. por ej. IBN ABĪ ZAYD AL-QAYRAWĀNĪ, *Risâla fī-l-Fiqh (Compendio de Derecho Islámico)*, cap. 32.
 (25) C 4,24 refiere la retribución debida a la mujer desposada en matrimonio temporal de placer (*mut'a*), que prohibió el derecho sunní pero lo sigue permitiendo el *sh'î'î*. C 5,5 se ocupa de la dote. Las referencias más concretas y directas se encuentran en C 2,229-230.236-237, ubicadas en el contexto del repudio por parte del varón. Establecen la posibilidad de que la mujer o su representante devuelvan toda o parte de la dote en caso de repudio o como modo de adquirir la mujer su libertad. Esta separación de iniciativa de la mujer *-jul'* debe ser pedida por el padre de ella según el derecho *shâff'i*, los otros códigos lo niegan, pero la mujer puede pedir al marido que la repudie compensándola con la dote o más. Los códigos de derecho suelen establecer que la mujer repudiada 'antes de ser gozada' pueda retener la mitad de la dote, excepto si renuncia a ella y no es virgen; en caso de serlo la capacidad de renunciar corresponde al padre, tutor o amo en caso de ser esclava. C 4,4 también establece la dote, pero aconseja al esposo disfrutar de una parte si la

esposa renuncia a ella 'gustosamente'. C 4,25 establece la dote para las esclavas tomadas en matrimonio con permiso del amo. En todo caso, los códigos de derecho establecen que sin dote (*sadâq*) no hay matrimonio.

- (26) Cf. C 2,229
 (27) Cf. C 4,3. El número de nueve esposas con que contaba Mahoma en sus últimos años es considerado por el texto coránico un privilegio concedido por Dios según C 33,50: «Es un privilegio tuyo, no de los otros creyentes».
 (28) Cf. C 4,129.
 (29) Cf. C 17,23-24.
 (30) Cf. C 24,2.
 (31) Cf. C 4,15.
 (32) Cf. C 30,21. El contenido del texto es más amplio, pues antes de hablar del afecto y la bondad que Dios suscita entre los esposos, se expresa así: «Y entre sus signos está el haberos creado esposas nacidas entre vosotros, para que os sirvan de quietud».
 (33) Cf. Concilio Vaticano II, Constitución dogmática *Lumen gentium* sobre la Iglesia, 16; Declaración *Nostra aetate* sobre las relaciones de la Iglesia con las religiones no cristianas, 3.
 (34) Cf. JUAN PABLO II, Exhortación apostólica postsinodal *Ecclesia in Asia* (6-11-1999), 27, en AAS 92 (2000) 449-528.
 (35) Cf. Concilio Vaticano II, Declaración *Nostra aetate* sobre las relaciones de la Iglesia con las religiones no cristianas, 2b.
 (36) Cf. PONTIFICIO CONSEJO PARA LA PROMOCIÓN DE LA UNIDAD DE LOS CRISTIANOS, *Directorio para la aplicación de los principios y normas sobre el ecumenismo* (25-3-1993), n. 144, en AAS 85 (1993) 1039-1119; PONTIFICIO CONSEJO PARA EMIGRANTES

E ITINERANTES, Instrucción pastoral *Erga migrantes*, n. 63.

- (37) Cf. CONFERENCIA EPISCOPAL ITALIANA, *I matrimoni tra cattolici e musulmani in Italia* (9-4-2005) n. 21; Secretariado para las Relaciones con el Islam. CONFERENCIA EPISCOPAL FRANCESA, *Les mariages islamo-chrétiens* (mayo 2004), ficha 1, n. 5.
- (38) «Quienes desean contraer matrimonio acreditarán previamente, en expediente tramitado conforme a la legislación del Registro Civil, que reúnen los requisitos de capacidad establecidos en este Código»: *Código Civil español*, art. 56. La Dirección General del Registro y del Notariado ha publicado un modelo de expediente, en el que se harán constar los datos extraídos de la certificación de nacimiento, empadronamiento y nacionalidad.
- (39) Cf. CIC 1066-1067; CCEO 784.
- (40) Cf. CIC 1086; CCEO 803.1.
- (41) Cf. CIC 1125; CCEO 814.
- (42) Cf. CIC 1086.2.
- (43) El llamado matrimonio temporal de placer, contemplado en la tradición musulmana chiíta, no puede ser considerado verdadero matrimonio para la Iglesia católica, porque los fines y propiedades esenciales del matrimonio no pueden ser excluidos por ninguno de los dos contrayentes (CIC 1125,3^o; CCEO 814,3^o).
- (44) CIC 1127.2; el CCEO (c. 835) menciona que «la dispensa de la forma de celebración del matrimonio establecida por el derecho se reserva a la Sede Apostólica o al Patriarca, que no la concederán si no es por causa gravísima».
- (45) Cf. CIC 1118.3.
- (46) Cf. CIC 1127.3; CCEO 839.
- (47) Cf. CIC 1121.1 y 1122.1-2; CCEO 841.1-2.
- (48) Cf. CIC 1121.3; CCEO 841.1.
- (49) Cf. *Código civil*, arts. 60 y 63.
- (50) CIC 1128; CCEO 816.
- (51) Cf. *Carta de los derechos de la familia* (22 de octubre de 1983); PONTIFICIO CONSEJO «JUSTICIA Y PAZ», *Compendio de Doctrina Social de la Iglesia* (2 de abril de 2004).
- (52) Cf. PONTIFICIO CONSEJO PARA EL DIÁLOGO INTERRELIGIOSO Y CONGREGACIÓN PARA LA EVANGELIZACIÓN DE LOS PUEBLOS, Instrucción *Diálogo y anuncio* (19-3-1991), en AAS 84 (1992) 414-446; CONGREGACIÓN PARA LA DOCTRINA DE LA FE, Declaración *Dominus Iesus* sobre la unicidad y la universalidad salvífica de Jesucristo y de la Iglesia (6-8-2000), nn. 2 y 22, en AAS 92 (2000) 742-765.
- (53) CIC 1476; CCEO 1134.
- (54) Cf. Instrucción *Erga migrantes*, n. 68.
- (55) Cf. JUAN PABLO II, Exhortación apostólica postsinodal *Ecclesia in Europa* (28-6-2003), n. 57, en AAS 95 (2003) 649-719.
- (56) C 5,5: «Y a las mujeres creyentes y honestas y las honestas del pueblo que, antes que vosotros, había recibido la Escritura (kitâb), si les dais la dote tomándolas en matrimonio, no fornicando ni tomándolas como amantes».
- (57) C 2,221: «No caséis con asociadores (*musrikûn*) hasta que estos crean».
- (58) C 60,10: «Si de verdad comprobáis que son creyentes, no las devolváis a los infieles: ni ellas son lícitas para ellos ni ellos lo son para ellas».
- (59) «Si se presenta el caso de transcripción del matrimonio en el consula-

do del estado de origen islámico, la parte católica tendrá que abstenerse de pronunciar o firmar documentos que contengan la *shahâda* (profesión de creencia musulmana)»: Instrucción *Erga migrantes*, n. 68.

- (60) Textos extraídos de: SECRETARIADO PARA LAS RELACIONES CON EL ISLAM. CONFERENCIA EPISCOPAL FRANCESA, *Les mariages islamo-chrétiens*. Dossier para la acogida de las parejas islamo-cristianas que solicitan el matrimonio por la Iglesia católica, 4ª edición (mayo de 2004).

[Santa Seu]

DOCUMENTS

Instrucció *Dignitas personae* sobre algunes qüestions de bioètica – Congregació per a la doctrina de la fe

INTRODUCCIÓ

1. A cada ésser humà, des de la concepció fins a la mort natural, se li ha de reconèixer la dignitat de persona. Aquest principi fonamental, que expressa *un gran «sí» a la vida humana*, ha d'ocupar un lloc central en la reflexió ètica sobre la investigació biomèdica, que té una importància cada vegada més gran en el món d'avui. El magisteri de l'Església ja ha intervingut diverses vegades per aclarir i solucionar problemes morals relatius a aquest camp. Ha tingut una particular rellevància en aquesta matèria la instrucció *Donum vitæ*.¹ La celebració del vintè aniversari de la seva publicació ofereix una bona oportunitat per a posar al dia aquest document.

L'ensenyament de la susdita Instrucció conserva intacte el seu valor tant pels principis que allí es recorden com pels judicis morals que s'hi expressen. Això no obstant, les noves tecnologies biomèdiques, introduïdes en aquest àmbit delicat de la vida de l'ésser humà i de la família, provoquen interrogants ulteriors, en particular dins els sectors de la investigació

sobre els embrions humans, de l'ús per a fins terapèutics de les cèl·lules troncales (o cèl·lules mare) i en altres camps de la medicina experimental. Això ha plantejat noves preguntes que requereixen respostes. La rapidesa dels progressos científics i la difusió que se'ls dona en els mitjans de comunicació social provoquen esperança i perplexitat en sectors cada cop més grans de l'opinió pública. Per tal de reglamentar jurídicament els problemes que van sorgint sovint s'apel·la als cossos legislatius i fins i tot a la consulta popular.

Aquestes raons han portat la Congregació per a la Doctrina de la Fe a publicar una *nova Instrucció de naturalesa doctrinal*, que afronta alguns problemes recents a la llum dels criteris enunciats en la instrucció *Donum vitæ* i reexamina altres temes ja tractats que necessiten més aclariments.

2. En la realització d'aquesta tasca s'han tingut sempre presents els aspectes científics corresponents, aprofitant els estudis duts a terme per l'Acadèmia Pontifícia per a la Vida i les aportacions d'un gran nombre d'experts, per tal de confrontar-los amb els principis de l'antropologia cristiana. Les encíclics *Veritatis splendor*² i *Evangelium vitæ*³ de Joan Pau II i altres intervencions del Magisteri ofereixen indicacions clares sobre el mètode i el contingut per a l'examen dels problemes de què parlem.

En el variat panorama filosòfic i científic actual és possible constatar de fet una àmplia i qualificada presència de científics i filòsofs que, en l'esperit del *jurament d'Hipòcrates*, veuen en la ciència mèdica un servei a la fragilitat de l'home, per a guarir les malalties, alleujar el sofriment i estendre les cures necessàries de manera equitativa a tota la humanitat. Però no

falten representants dels camps de la filosofia i de la ciència que consideren el creixent desenvolupament de les tecnologies biomèdiques des d'un punt de vista substancialment eugenèsic.

3. En proposar principis i judicis morals per a la investigació biomèdica sobre la vida humana, l'Església catòlica es val *de la raó i de la fe*, contribuint així a elaborar una visió integral de l'home i de la seva vocació, capaç d'acollir tot el que sorgeix de bo de les obres humanes i de les tradicions culturals i religioses, que sovint mostren una gran reverència per la vida.

El Magisteri vol oferir una paraula d'estímul i confiança a la perspectiva cultural que veu *la ciència com un servei preciós al bé integral de la vida i dignitat de cada ésser humà*. L'Església, per tant, mira amb esperança la investigació científica, desitjant que siguin molts els cristians que contribueixin al progrés de la biomedicina i testimoniiïn la seva fe en aquest àmbit. A més desitja que els resultats d'aquesta investigació es posin també a disposició dels qui treballen en les àrees més pobres i afectades per les malalties, per tal d'afrontar les necessitats més urgents i dramàtiques des del punt de vista humanitari. En resum, vol estar present al costat de cada persona que sofreix en el cos i en l'esperit, per oferir-li no sols consol, sinó també llum i esperança; llum i esperança que donen sentit també als moments de malaltia i a l'experiència de la mort, que pertanyen de fet a la vida humana i caracteritzen la seva història, obrint-la al misteri de la resurrecció. La mirada de l'Església, en efecte, està plena de confiança, perquè «la vida vencerà: aquesta és per a nosaltres una esperança segura. Sí, la vida vencerà, ja que la veritat, el bé,

l'alegria i el veritable progrés estan de part de la vida. I de part de la vida hi està també Déu, que estima la vida i la dóna amb generositat».⁴

La present Instrucció va adreçada als fidels cristians i a tots els qui cerquen la veritat.⁵ Comprèn tres parts: la primera recorda alguns aspectes antropològics, teològics i ètics d'importància fonamental; la segona afronta nous problemes relatius a la procreació; la tercera part examina algunes noves propostes terapèutiques que impliquen la manipulació de l'embrió o del patrimoni genètic humà.

PRIMERA PART:

ASPECTES ANTROPOLÒGICS, TEOLÒGICS I ÈTICS DE LA VIDA I LA PROCREACIÓ HUMANA

4. En les últimes dècades les ciències mèdiques han avançat considerablement en el coneixement de la vida humana i dels estadis inicials de la seva existència. S'ha arribat a conèixer millor les estructures biològiques de l'home i el procés de la seva generació. Aquests avenços són certament positius, i mereixen suport quan serveixen per a superar o corregir patologies i ajuden a restablir el desenvolupament normal dels processos generatius. Són en canvi negatius, i per tant no es poden aprovar, quan impliquen la supressió d'éssers humans, es valen de mitjans que lesionen la dignitat de la persona o s'adopten per a finalitats contràries al bé integral de l'home.

El cos d'un ésser humà, des dels primers estadis de la seva existència, no es pot reduir al conjunt de les seves cèl·lules. El cos embrionari es desenvolupa progressivament segons un «programa» ben definit i amb una finalitat pròpia, que es manifesta amb el naixement de cada infant.

Convé aquí recordar el *criteri ètic fonamental* expressat en la instrucció *Donum vitæ* per a valorar les qüestions morals en relació amb les intervencions sobre l'embrió humà: «El fruit de la generació humana des del primer moment de la seva existència, és a dir, des de la constitució del zigot, exigeix el respecte incondicionat que moralment s'ha de donar a l'ésser humà en la seva totalitat corporal i espiritual. L'ésser humà ha de ser respectat i tractat com a persona des de l'instant de la seva concepció, i per això, a partir d'aquest mateix moment, se li han de reconèixer els drets de la persona, principalment el dret inviolable de tot ésser humà innocent a la vida.»⁶

5. Aquesta afirmació de caràcter ètic, que la mateixa raó pot reconèixer com a veritable i conforme a la llei moral natural, hauria de ser en els fonaments jurídics de tot tipus.⁷ Pressuposa, en efecte, una *veritat de caràcter ontològic*, en virtut de tot el que l'esmentada Instrucció ha posat en evidència sobre la continuïtat del desenvolupament de l'ésser humà, tenint en compte les sòlides aportacions del camp científic.

Si la instrucció *Donum vitæ* no va definir que l'embrió és una persona, va ser per no pronunciar-se explícitament sobre una qüestió d'índole filosòfica. Això no obstant, va posar en relleu que hi ha un nexa intrínsec entre la dimensió ontològica i el valor específic de tot ésser humà. Encara que la presència d'una ànima espiritual no es pot reconèixer a partir de l'observació de cap dada experimental, les mateixes conclusions de la ciència sobre l'embrió humà ofereixen «una indicació preciosa per a discernir racionalment una presència personal des d'aquest primer sorgiment

de la vida humana: com un individu humà podria no ser persona humana?».⁸ En efecte, la realitat de l'ésser humà, a través de tota la seva vida, abans i després del naixement, no permet que se li atribueixi ni un canvi de naturalesa ni una gradació de valor moral, perquè mostra una *plena qualificació antropològica i ètica*. L'embrió humà, per tant, té des del principi la dignitat pròpia de la persona.

6. El respecte d'aquesta dignitat concerneix tots els éssers humans, perquè cadascun porta inscrit en si mateix, de manera indeleble, la pròpia dignitat i valor. *L'origen de la vida humana*, d'altra banda, *té el seu autèntic context en el matrimoni i la família*, on és generada per mitjà d'un acte que expressa l'amor recíproc entre l'home i la dona. Una procreació veritablement responsable envers qui ha de néixer «és fruit del matrimoni».⁹

El matrimoni, present en tots els temps i cultures, «és una sàvia institució del Creador per a realitzar en la humanitat el seu disseny d'amor. Els esposos, mitjançant la seva donació personal recíproca, pròpia i exclusiva d'ells, tendeixen a la comunió dels seus éssers amb vista a un perfeccionament personal mutu, per tal de col·laborar amb Déu en la generació i en l'educació de noves vides».¹⁰ En la fecunditat de l'amor conjugal l'home i la dona «posen de manifest que en l'origen de la seva vida matrimonial hi ha un "sí" genuí que es pronuncia i es viu realment en la reciprocitat, restant sempre obert a la vida [...]. La llei natural, que és a la base del reconeixement de la veritable igualtat entre persones i pobles, ha de reconèixer-se com la font on ha d'inspirar-se també la relació entre els esposos en la seva responsabilitat a l'hora d'engendrar nous

fills. La transmissió de la vida està inscrita en la naturalesa, i les seves lleis continuen sent norma no escrita a la qual tothom ha de remetre's».¹¹

7. L'Església té la convicció que la *fe* no sols acull i respecta el que és humà, sinó que també ho purifica, ho eleva i ho perfecciona. Déu, després d'haver creat l'home a imatge i semblança seva (cf. Gn 1,26), ha qualificat la seva criatura de «molt bona» (Gn 1,31), i més tard l'ha assumit en el Fill (cf. Jn 1,14). El Fill de Déu, en el misteri de l'Encarnació, va confirmar la dignitat del cos i de l'ànima que constitueixen l'ésser humà. Crist no va menysprear la corporeïtat humana, sinó que va revelar-ne plenament el sentit i valor: «És ben veritat que el misteri de l'home només s'aclareix de debò en el misteri del Verb encarnat.»¹²

Convertint-se en un de nosaltres, el Fill fa possible que puguem convertir-nos en «fills de Déu» (Jn 1,12) i partícips «de la naturalesa divina» (2Pe 1,4). Aquesta nova dimensió no contrasta amb la dignitat de la criatura, que tots els homes poden reconèixer per mitjà de la raó, sinó que l'eleva a un horitzó de vida més alt, que és el propi de Déu, i permet reflexionar més adequadament sobre la vida humana i els actes que li donen existència.¹³

A la llum d'aquestes dades de fe, adquireix més èmfasi i queda més reforçat el respecte que segons la raó ha de tenir l'individu humà: per això no hi ha contraposició entre l'afirmació de la dignitat de la vida humana i el reconeixement del seu caràcter sagrat. «Les diverses maneres amb què Déu té cura del món i de l'home, no sols no s'exclouen entre elles, sinó que se sostenen i es compenetren recíprocament. Totes tenen el seu origen i conflueixen en l'etern signi savi i amorós

amb què Déu predestina els homes a "ser imatge del seu Fill" (Rm 8,29).»¹⁴

8. A partir del conjunt d'aquestes dues dimensions –*la humana i la divina*– s'entén millor per què és inviolable el valor de l'home: *té una vocació eterna i està cridat a compartir l'amor trinitari del Déu viu.*

Aquest valor s'aplica indistintament a tothom. Només pel fet d'existir, cada home ha de ser plenament respectat. Cal excloure la introducció de criteris de discriminació de la dignitat humana basats en el desenvolupament biològic, psíquic, cultural o en l'estat de salut de l'individu. En cada fase de l'existència de l'home, creat a imatge de Déu, es reflecteix «el rostre del seu Fill unigènit [...]. Aquest amor il·limitat i gairebé incomprendible de Déu a l'home revela fins a quin punt la persona humana és digna de ser estimada per ella mateixa, independentment de qualsevol altra consideració: intel·ligència, bellesa, salut, joventut, integritat, etc. En definitiva, la vida humana sempre és un bé, ja que "és manifestació de Déu en el món, signe de la seva presència, resplendor de la seva glòria" (*Evangelium vitæ*, 34).»¹⁵

9. Les dimensions natural i sobrenatural de la vida humana permeten també comprendre millor en quin sentit *els actes que concedeixen a l'ésser humà l'existència*, en els quals l'home i la dona es lliuren mútuament, *són un reflex de l'amor trinitari*. «Déu, que és amor i vida, ha inscrit en l'home i en la dona la crida a una participació especial en el seu misteri de comunió personal i en la seva obra de Creador i de Pare.»¹⁶

El matrimoni cristià «enfonsa les seves arrels en el complement natural que hi ha entre l'home i la dona i s'alimenta mitjançant la voluntat personal dels esposos de

compartir el seu projecte de vida, tot el que tenen i el que són; per això aquesta comunió és el fruit i el signe d'una exigència profundament humana. Però, en Crist Senyor, Déu assumeix aquesta exigència humana, la confirma, la purifica i l'eleva, portant-la a la perfecció amb el sagrament del matrimoni: l'Esperit Sant infós en la celebració sacramental ofereix als esposos cristians el do d'una nova comunió d'amor, que és imatge viva i real de la singularíssima unitat que fa de l'Església l'indivisible cos místic del Senyor Jesús». ¹⁷

10. Jutjant des del punt de vista ètic alguns resultats de les recents investigacions de la medicina sobre l'home i els seus orígens, l'Església no intervé en l'àmbit de la ciència mèdica com a tal, sinó que convida els interessats a actuar amb responsabilitat ètica i social. Ella els recorda que el valor ètic de la ciència biomèdica es mesura amb referència tant al *respecte incondicional que cada ésser humà es mereix*, en tots els moments de la seva existència, com a la *tutela de l'especificitat dels actes personals que transmeten la vida*. La intervenció del Magisteri és part de la seva missió de *promoure la formació de les consciències*, ensenyant autènticament la veritat que és Crist i, al mateix temps, declarant i confirmant amb autoritat els principis de l'ordre moral que provenen de la mateixa naturalesa humana. ¹⁸

SEGONA PART:

NOUS PROBLEMES RELATIUS A LA PROCREACIÓ

11. A la llum dels principis que s'acaben de recordar convé examinar ara alguns problemes relatius a la procreació que han aflorat i han estat més ben delineats en els anys següents a la publicació de la instrucció *Donum vitæ*.

Les tècniques d'ajuda a la fertilitat

12. Amb referència al *tractament de la infertilitat*, les noves tècniques mèdiques han de respectar tres béns fonamentals: a) el dret a la vida i a la integritat física de cada ésser humà des de la concepció fins a la mort natural; b) la unitat del matrimoni, que implica el respecte recíproc del dret dels cònjuges a convertir-se en pare i mare només l'un a través de l'altre, ¹⁹ i c) els valors específicament humans de la sexualitat, que «exigeixen que la procreació d'una persona humana sigui volguda com el fruit de l'acte conjugal específic de l'amor entre els esposos». ²⁰ Les tècniques que es presenten com una ajuda per a la procreació «no han de rebutjar-se pel fet de ser artificials; com a tals testimonien les possibilitats de la medicina, però han de ser valorades moralment per la seva relació amb la dignitat de la persona humana, cridada a correspondre a la vocació divina al do de l'amor i al do de la vida». ²¹

A la llum d'aquest criteri cal excloure totes les tècniques de fecundació artificial heteròloga ²² i les tècniques de fecundació artificial homòloga ²³ que substitueixen l'acte conjugal. Són en canvi admissibles les tècniques que es configuren com *una ajuda a l'acte conjugal i a la seva fecunditat*. La instrucció *Donum vitæ* s'expressa d'aquesta manera: «El metge està al servei de la persona i de la procreació humana: no li correspon la facultat de disposar o decidir sobre elles. L'acte mèdic és respectuós de la dignitat de les persones quan es proposa ajudar l'acte conjugal, ja sigui per a facilitar-ne la realització, o perquè l'acte normalment realitzat aconsegueixi el seu fi.» ²⁴ I, a propòsit de la inseminació artificial homòloga, diu: «La

inseminació artificial homòloga dins el matrimoni no es pot admetre, excepte en el cas en què el mitjà tècnic no substitueixi l'acte conjugal, sinó que sigui una facilitació i una ajuda perquè aquell aconseguixi la seva finalitat natural.»²⁵

13. Són certament lícites les intervencions que tenen com a finalitat remoure els obstacles que impedeixen la fertilitat natural, com per exemple el tractament hormonal de la infertilitat d'origen gonadal, el tractament quirúrgic d'una endometriosis, la desobstrucció de les trompes o bé la restauració microquirúrgica de la seva permeabilitat. Totes aquestes tècniques poden ser considerades *autèntiques teràpies* en la mesura que, un cop superada la causa de la infertilitat, els esposos poden realitzar actes conjugals amb un resultat procreador, sense que el metge hi hagi d'interferir directament. Cap d'aquestes tècniques no substitueix l'acte conjugal, que és l'únic digne d'una procreació realment responsable.

Per tal de respondre a les expectatives de tants matrimonis estèrils desitjosos de tenir un fill, caldria encoratjar, promoure i facilitar amb oportunes mesures legislatives el *procediment d'adopció* dels nombrosos nens orfes, amb necessitat d'una llar domèstica per al seu desenvolupament humà adequat. Finalment, cal observar que mereixen ser estimulades les investigacions i inversions dedicades a la *prevenció de l'esterilitat*.

Fecundació *in vitro* i eliminació voluntària d'embrions

14. La instrucció *Donum vitæ* va posar en evidència que la fecundació *in vitro* comporta molt sovint l'eliminació voluntària d'embrions.²⁶ Alguns han pensat que aquest fet es donava per l'ús d'una tècnica

encara parcialment imperfecta. En canvi, l'experiència posterior ha demostrat que totes les tècniques de fecundació *in vitro* es desenvolupen de fet com si l'embríó humà fos un simple cúmul de cèl·lules que s'usen, se seleccionen i es descarten.

És cert que al voltant d'un terç de les dones que recorren a la procreació artificial arriben a tenir un nen. Això no obstant, cal notar que, considerant la relació entre el nombre total d'embrions produïts i el dels efectivament nascuts, *el nombre d'embrions sacrificats és altíssim*.²⁷ Els especialistes de les tècniques de fecundació *in vitro* accepten aquestes pèrdues com el preu que cal pagar per aconseguir resultats positius. En realitat és extremadament preocupant que la investigació en aquest camp es dirigeixi sobretot a aconseguir millors resultats en termes de percentatge de nens nascuts respecte al nombre de dones que inicien el tractament, però no sembla efectivament interessada en el dret a la vida de cada embrió.

15. S'objecta sovint que, la majoria de les vegades, les pèrdues d'embrions serien preterintencionals, o que fins i tot es produirien contra la voluntat de pares i metges. S'afirma que es tractaria de riscos no gaire diferents dels relacionats amb el procés natural de generació, i que voler transmetre la vida sense córrer cap risc portaria de fet a abstenir-se de fer-ho. Però si bé és cert que en l'àmbit de la procreació *in vitro* no totes les pèrdues d'embrions tenen la mateixa relació amb la voluntat dels subjectes interessats, també ho és que en molts casos l'abandó, la destrucció o les pèrdues d'embrions són previstes i intencionades.

Els embrions defectuosos produïts *in vitro* són directament descartats. Són

cada vegada més freqüents els casos de parelles no estèrils que recorren a les tècniques de procreació artificial amb l'únic objectiu de poder fer una selecció genètica dels seus fills. En molts països, és praxi comuna estimular el cicle femení amb la intenció d'obtenir un alt nombre d'òvuls que són fecundats. Entre els embrions obtinguts, un cert nombre és transferit al si matern, mentre que els altres es congelen per a possibles intervencions reproductives futures. La finalitat de la transferència múltiple és assegurar, en la mesura del possible, la implantació d'almenys un embrió. El mitjà emprat per a aconseguir aquest objectiu és la utilització d'un nombre més gran d'embrions respecte al fill desitjat, preveient que alguns es perdin i que, en tot cas, s'eviti un embaràs múltiple. D'aquesta manera la tècnica de la transferència múltiple porta de fet a un *tracte purament instrumental dels embrions*. Impressiona el fet que tant la deontologia professional més elemental com les autoritats sanitàries mai no admetrien en cap altre àmbit de la medicina una tècnica amb una taxa global tan alta de resultats negatius i fatals. En realitat, les tècniques de fecundació *in vitro* s'accepten perquè hi ha la pressuposició que l'embrió no mereix respecte ple quan està en competició amb un desig que cal satisfer.

Aquesta trista realitat, sovint silenciada, és del tot deplorable, pel fet que «les diferents tècniques de reproducció artificial, que semblarien posades al servei de la vida i que són practicades no poques vegades amb aquesta intenció, en realitat donen peu a nous atemptats contra la vida».²⁸

16. L'Església, a més, considera que és èticament inacceptable la *dissociació de*

la procreació del context integralment personal de l'acte conjugal:²⁹ la procreació humana és un acte personal de la parella home-dona que no admet cap tipus de delegació substitutiva. L'acceptació passiva de l'altíssima taxa de pèrdues (avortaments) produïdes per les tècniques de fecundació *in vitro* demostra amb eloqüència que la substitució de l'acte conjugal amb un procediment tècnic, a més de no estar en conformitat amb el respecte que ha de tenir la procreació –que no es redueix a la dimensió reproductiva– contribueix a debilitar la consciència del respecte que s'ha de tenir per cada ésser humà. Al contrari, la consciència d'aquest respecte es veu afavorida per la intimitat dels esposos animada per l'amor conjugal.

L'Església reconeix la legitimitat del desig d'un fill, i comprèn els sofriments dels cònjuges afligits pel problema de la infertilitat. Això no obstant, aquest desig no pot ser anteposat a la dignitat que té cada vida humana fins al punt de sotmetre-la a un domini absolut. El desig d'un fill no pot justificar-ne la «producció», així com el desig de no tenir un fill ja concebut no pot justificar-ne l'abandonament o destrucció.

En realitat, es té la impressió que alguns investigadors, mancats de referències ètiques i conscients de les potencialitats del progrés tecnològic, cedeixen a la lògica de satisfer allò que cadascú desitja subjectivament,³⁰ així com a la forta pressió econòmica pròpia d'aquest camp. Davant la instrumentalització de l'ésser humà en l'estadi embrionari, cal repetir que «l'amor de Déu no fa diferència entre l'acabat de concebre, encara al si de la seva mare, i el nen o el jove o l'home madur o l'ancià.

No hi fa diferència perquè en cadascun d'ells veu l'empremta de la seva imatge i semblança [...]. Per això el magisteri de l'Església ha proclamat constantment el caràcter sagrat i inviolable de tota vida humana, des de la seva concepció fins a la seva fi natural».³¹

La *injecció intracitoplasmàtica d'espermatozoides (ics)*

17. Entre les tècniques de fecundació artificial més recents ha aconseguit progressivament un particular relleu la *injecció intracitoplasmàtica d'espermatozoides*.³² Per la seva eficàcia, aquesta tècnica és la més utilitzada, i pot superar diverses formes d'esterilitat masculina.³³

Com la fecundació *in vitro*, de la qual constitueix una variant, la *injecció intracitoplasmàtica d'espermatozoides* és una tècnica intrínsecament il·lícita, perquè suposa una *completa dissociació entre la procreació i l'acte conjugal*. En efecte, també la *injecció intracitoplasmàtica d'espermatozoides* «es realitza fora del cos dels cònjuges per mitjà de gestos de terceres persones, la competència i activitat tècnica de les quals determina l'èxit de la intervenció; confia la vida i la identitat de l'embrí al poder dels metges i dels biòlegs, i instaura un domini de la tècnica sobre l'origen i sobre el destí de la persona humana. Una relació així de domini és, en si, contrària a la dignitat i a la igualtat que han de ser comunes a pares i fills. La concepció *in vitro* és el resultat de l'acció tècnica que antecedeix la fecundació, i no és de fet obtinguda ni positivament volguda com l'expressió i el fruit d'un acte específic de la unió conjugal».³⁴

La congelació d'embrions

18. Un dels mètodes utilitzats per a millorar el grau d'èxit de les tècniques de

procreació *in vitro* és l'augment dels tractaments successius. Per tal de no repetir l'extracció d'òvuls de la dona, es procedeix a una única extracció múltiple, seguida de la crioconservació d'una part important dels embrions produïts *in vitro*.³⁵ Això es fa preveient la possibilitat d'un segon cicle de tractament en el cas que fracassi el primer, o bé perquè els pares podrien voler un altre embaràs. A vegades es procedeix, a més, a la congelació dels embrions destinats a la primera transferència, perquè l'estimulació hormonal del cicle femení produeix efectes que aconsellen esperar la normalització de les condicions fisiològiques abans de procedir al trasllat dels embrions al si matern.

La crioconservació és incompatible amb el respecte que s'ha de tenir pels embrions humans: pressuposa la seva producció *in vitro*, els exposa a greus riscos de mort o de perjudici a la seva integritat física pel fet que un alt percentatge no sobreviu al procediment de congelació i descongelació, els priva almenys temporalment de l'acollida i gestació materna, els posa en una situació susceptible d'ulteriors ofenses i manipulacions.³⁶

La major part dels embrions no utilitzats queden «orfes». Els seus pares no els sol·liciten, i a vegades se'n perden les empremtes. Això explica l'existència de dipòsits de milers d'embrions congelats a gairebé tots els països on es practica la fecundació *in vitro*.

19. En relació amb el gran nombre d'embrions congelats ja existents, es planteja la pregunta següent: què se n'ha de fer? Alguns s'interroguen pel que fa a aquest tema ignorant el caràcter ètic de la qüestió, moguts únicament per la necessitat d'observar el precepte legal de buidar

cada cert temps els dipòsits dels centres de crioconservació, que després es tornaran a omplir. Altres, en canvi, són conscients que s'ha comès una greu injustícia, i s'interroguen sobre la manera de complir el deure de reparar-la.

Són clarament inacceptables les propostes d'*utilitzar aquests embrions per a la investigació* o per a *usos terapèutics*, perquè impliquen tractar-los com simple «material biològic» i en comporten la destrucció. Tampoc és admissible la proposta de descongelar aquests embrions i, sense reactivar-los, utilitzar-los per a la investigació com si fossin simples cadàvers.³⁷

Tampoc la proposta de posar-los a disposició d'esposos estèrils com a «teràpia» d'infertilitat no és èticament acceptable per les mateixes raons que fan il·lícita tant la procreació artificial heteròloga com qualsevol tipus de maternitat subrogada;³⁸ aquesta pràctica implicaria a més altres problemes de tipus mèdic, psicològic i jurídic.

Per donar l'oportunitat de néixer a tants éssers humans condemnats a la destrucció, s'ha plantejat la idea d'una «adopció prenatal». Es tracta d'una proposta basada en la lloable intenció de respectar i defensar la vida humana que, això no obstant, presenta problemes ètics no diferents dels ja esmentats.

En definitiva, cal constatar que els milers d'embrions que es troben en estat d'abandó determinen una *situació d'injustícia que és de fet irreparable*. Per això Joan Pau II va adreçar una crida «a la consciència dels responsables del món científic, i de manera particular als metges, perquè es detingui la producció d'embrions humans, tenint en compte que no s'entrevéu una sortida moralment lícita per al destí humà

dels milers i milers d'embrions "congelats", que són i continuen sent sempre titulars dels drets essencials i que, per tant, cal tutelar jurídicament com persones humanes».³⁹

La congelació d'òvuls

20. Per evitar els greus problemes ètics suscitats per la crioconservació d'embrions en l'àmbit de les tècniques de fecundació *in vitro*, s'ha presentat la proposta de congelar els òvuls.⁴⁰ Quan s'han extret un nombre convenient d'òvuls, considerant que hi pot haver ulteriors cicles de procreació artificial, es preveu fecundar només els òvuls que seran traslladats a la mare, mentre els altres serien congelats per a ser eventualment fecundats i traslladats a la mare en el cas que el primer intent fracassés.

Pel que fa a això, cal precisar que *la crioconservació d'òvuls amb vista al procés de procreació artificial és moralment inacceptable*.

La reducció embrionària

21. Algunes tècniques usades en la procreació artificial, sobretot la transferència de diversos embrions al si matern, han donat lloc a un augment significatiu del percentatge d'embarassos múltiples. A causa d'això s'ha ideat l'anomenada reducció embrionària, que consisteix en una intervenció per reduir el nombre d'embrions o fetus presents en el si matern mitjançant la supressió directa d'alguns d'ells. La decisió de suprimir éssers humans que amb anterioritat han estat intensament desitjats representa una paradoxa, i sovint comporta sofriments i sentiments de culpa que poden durar anys.

Des del punt de vista ètic, *la reducció embrionària és un avortament intencional selectiu*. Es tracta, en efecte, d'una

eliminació deliberada i directa d'un o més éssers humans innocents en la fase inicial de la seva existència, i com a tal constitueix sempre un desordre moral greu.⁴¹

Els arguments proposats per a justificar èticament la reducció embrionària sovint es basen en analogies amb catàstrofes naturals o situacions d'emergència en què, malgrat la bona voluntat, no és possible salvar totes les persones implicades. Aquestes analogies no poden fonamentar de cap manera un judici moral positiu sobre una pràctica directament abortiva. Altres vegades s'acudeix a principis morals com el del mal menor o el del doble efecte, que aquí no tenen cap aplicació. Mai no és lícit, en efecte, realitzar de manera deliberada i directa una acció intrínsecament il·lícita, ni tan sols de cara a una bona finalitat: *el fi no justifica els mitjans*.

El diagnòstic preimplantatori

22. El diagnòstic preimplantatori és una forma de diagnòstic prenatal vinculada a les tècniques de fecundació artificial que preveu el diagnòstic genètic dels embrions formats *in vitro* abans del seu trasllat al si matern. Es fa *a fi de tenir la seguretat de traslladar a la mare només embrions sense defectes o amb un sexe determinat o amb algunes qualitats particulars*.

En altres tipus de diagnòstic prenatal, la fase del diagnòstic està completament separada de la fase de l'eventual eliminació d'embrions i els esposos són lliures d'acollir el nen malalt. Al diagnòstic preimplantatori, per contra, segueix ordinàriament l'eliminació de l'embrió que ha estat designat com a «sospitós» de tenir defectes genètics o cromosòmics, o de ser d'un sexe no volgut o de tenir qualitats no desitjades. El diagnòstic preimplantatori –sempre vinculat a la fecundació artifi-

cial, que ja de per si és intrínsecament il·lícita– s'ordena de fet a una *selecció qualitativa amb la conseqüent destrucció d'embrions*, la qual es configura com una pràctica abortiva precoç. El diagnòstic preimplantatori és per tant expressió d'aquella *mentalitat eugenèsica* «que accepta l'avortament selectiu per impedir el naixement de nens afectats per diversos tipus d'anomalies. Una mentalitat així és ignominiosament i totalment reprovable, perquè pretén mesurar el valor d'una vida humana seguint només paràmetres de "normalitat" i de benestar físic, obrint així el camí a la legitimació fins i tot de l'infanticidi i de l'eutanàsia».⁴²

Tractant l'embrió humà com un simple «material de laboratori», es produeix també *una alteració i una discriminació pel que fa al concepte mateix de 'dignitat humana'*. La dignitat pertany de la mateixa manera a cada ésser humà individual i no depèn del projecte familiar, la condició social, la formació cultural o l'estat de desenvolupament físic. Si en altres temps, fins i tot acceptant el concepte i les exigències de la dignitat humana en general, es va practicar la discriminació per motius de raça, religió o condició social, avui s'assisteix a una no menys greu i injusta discriminació que porta a no reconèixer l'estatus ètic i jurídic d'éssers humans afectats per greus patologies i incapacitats: s'oblida així que les persones malaltes i minusvàlides no són un tipus de categoria a banda, perquè la malaltia i la incapacitació pertanyen a la condició humana i toquen a tothom en primera persona, fins i tot quan no se'n té una experiència directa. Aquesta discriminació és immoral i hauria de ser considerada jurídicament inacceptable. De la mateixa manera seria

necessari eliminar les barreres culturals, econòmiques i socials que soscaven el ple reconeixement i la tutela de les persones minusvàlides i malaltes.

Noves formes d'intercepció i contracepció

23. Al costat dels mitjans anticonceptius pròpiament dits, que impedeixen la concepció després d'un acte sexual, hi ha altres mitjans tècnics que actuen després de la fecundació, abans o després de la implantació a l'úter de l'embrió ja constituït. Aquestes tècniques són *interceptives* quan intercepten l'embrió abans de la seva implantació a l'úter matern, i *contragestatives* quan provoquen l'eliminació de l'embrió a penes implantat.

Per tal d'afavorir la difusió dels mitjans interceptius⁴³ a vegades s'afirma que el seu mecanisme d'acció encara no seria conegut suficientment. És veritat que no sempre es compta amb un coneixement complet del mecanisme d'acció dels diferents fàrmacs usats, però els estudis experimentals demostren que en els mitjans interceptius *està certament present l'efecte d'impedir la implantació*. Això no vol dir, però, que aquests mitjans provoquin un avortament cada cop que s'utilitzen, perquè no sempre es produeix la fecundació després d'una relació sexual. Però cal notar que la intencionalitat abortiva generalment està present en la persona que vol impedir la implantació d'un embrió en el cas que hagués estat concebut i que, per tant, demana o prescriu fàrmacs interceptius.

Quan hi ha un retard menstrual, a vegades es recorre a la contracepció,⁴⁴ que és practicada habitualment dins la primera o segona setmana després de la constatació del retard. L'objectiu declarat

és fer reaparèixer la menstruació, però en realitat es tracta de *l'avortament d'un embrió a penes niat*.

Com se sap, l'avortament «és l'eliminació deliberada i directa, es realitzi com es realitzi, d'un ésser humà en la fase inicial de la seva existència, que va de la concepció al naixement».⁴⁵ Per tant l'ús dels mitjans d'intercepció i contracepció forma part del *pecat d'avortament* i és greument immoral. A més, en el cas que es tingui la certesa d'haver realitzat un avortament, es produeixen les greus conseqüències penals previstes en el dret canònic.⁴⁶

TERCERA PART:

NOVES PROPOSTES TERAPÈUTIQUES QUE COMPOR-
TEN LA MANIPULACIÓ DE L'EMBRIÓ O DEL PATRIMONI
GENÈTIC HUMÀ

24. Els coneixements adquirits en els últims anys han obert noves perspectives per a la medicina regenerativa i per al tractament de les malalties d'origen genètic. En particular, ha suscitat un gran interès la *investigació sobre les cèl·lules troncales embrionàries* en relació amb les possibles aplicacions terapèutiques futures. Això no obstant no s'ha demostrat fins avui cap resultat efectiu, a diferència de la *investigació sobre les cèl·lules troncales adultes*. Com que alguns han cregut que les fites terapèutiques eventualment abastables a través de les cèl·lules troncales embrionàries podien justificar diferents formes de manipulació i destrucció d'embrions humans, han sorgit una sèrie de qüestions en l'àmbit de la teràpia gènica, el clonatge i la utilització de cèl·lules troncales, sobre les quals cal fer un discerniment moral atent.

La teràpia gènica

25. Amb el terme *teràpia gènica* s'entén comunament l'aplicació a l'home de les

tècniques d'enginyeria genètica amb una finalitat terapèutica, és a dir, amb l'objectiu de guarir malalties d'origen genètic, encara que recentment s'intenta aplicar la teràpia gènica a malalties no hereditàries, especialment al càncer.

En teoria, és possible aplicar la teràpia gènica en dos nivells diferents: el de les cèl·lules somàtiques i el de les cèl·lules germinals. La *teràpia gènica somàtica* es proposa eliminar o reduir defectes genètics presents a nivell de cèl·lules somàtiques, és a dir, de cèl·lules no reproductives, que componen els teixits i els òrgans del cos. Es tracta, en aquest cas, d'intervencions dirigides a determinats camps cel·lulars, amb efectes limitats al mateix individu. La *teràpia gènica germinal* apunta, en canvi, a corregir defectes genètics presents en cèl·lules de la línia germinal, de manera que els efectes terapèutics aconseguits sobre el subjecte es transmetin a la seva eventual descendència. Les intervencions de teràpia gènica, tant somàtica com germinal, poden ser practicades *abans del naixement* —en aquest cas es parla de teràpia gènica *in utero*— o *després del naixement*, sobre el nen o l'adult.

26. Per a la valoració moral cal tenir present aquestes distincions. *Les intervencions sobre cèl·lules somàtiques amb finalitat estrictament terapèutica són, en principi, moralment lícites.* Aquestes intervencions volen restablir la configuració genètica normal del subjecte, o bé contrarestar els mals derivats de la presència d'anomalies genètiques o altres patologies correlacionades. Ja que la teràpia gènica pot comportar riscos significatius per al pacient, cal observar el principi deontològic general segons el qual, per a realitzar una intervenció terapèutica,

cal assegurar prèviament que el subjecte tractat no sigui exposat a riscos per a la seva salut o per a la seva integritat física que siguin excessius o desproporcionats respecte a la gravetat de la patologia que es vol curar. També s'exigeix que el pacient, prèviament informat, doni el seu consentiment, o ho faci un representant seu legítim.

Diferent és la valoració moral de la *teràpia gènica germinal*. Qualsevol modificació genètica produïda a les cèl·lules germinals d'un subjecte seria transmesa a la seva eventual descendència. Ja que els riscos vinculats a cada manipulació genètica són significatius i encara poc controlables, *en l'estat actual de la investigació no és moralment admissible actuar de tal manera que els mals potencials consegüents es puguin difondre en la descendència.* En la hipòtesi de l'aplicació de la teràpia gènica a l'embrió, cal afegir, a més, que ha de ser realitzada en un context tècnic de fecundació *in vitro*, i per tant és susceptible de totes les objeccions ètiques relatives a aquests procediments. Per aquestes raons cal afirmar que, en l'estat actual de la qüestió, la teràpia gènica germinal és moralment il·lícita en totes les seves formes.

27. Una consideració específica mereix la *hipòtesi segons la qual l'enginyeria genètica podria tenir finalitats aplicatives diferents de l'objectiu terapèutic.* Alguns han imaginat que és possible utilitzar les tècniques d'enginyeria genètica per a realitzar manipulacions amb la presumpta finalitat de millorar i potenciar la dotació genètica. En algunes d'aquestes propostes es manifesta una certa insatisfacció o fins i tot rebuig del valor de l'ésser humà com a criatura i persona finita. Deixant

de banda les dificultats tècniques, amb els riscos reals i potencials annexos a la seva realització, aquestes manipulacions afavoreixen una mentalitat eugenèsica i introdueixen indirectament un estigma social en els qui no tenen dots particulars, mentre emfatitzen altres qualitats que són apreciades per determinades cultures i societats, però que no constitueixen de per si el que és específicament humà. Això contrasta amb la veritat fonamental de la igualtat de tots els éssers humans, que es tradueix en el principi de justícia, la violació del qual, a la llarga, atempta contra la convivència pacífica entre els homes. A més, caldria preguntar-se qui podria establir que certes modificacions són positives i altres negatives, o quins haurien de ser els límits de les peticions individuals d'una presumpta millora, ja que no seria materialment possible satisfer els desitjos de tothom. Cada resposta possible seria el resultat de criteris arbitraris i discutibles. Tot això porta a concloure que la perspectiva d'una manipulació genètica amb fins de millores individuals acabaria, tard o d'hora, per malmetre el bé comú, afavorint que la voluntat d'alguns prevalgui sobre la llibertat d'altres. Finalment cal notar que en l'intent de crear *un nou tipus d'home* s'adverteix fàcilment una *qüestió ideològica*: l'home pretén substituir el Creador.

En declarar aquest tipus d'intervenció com a èticament negativa quan implica un *injust domini de l'home sobre l'home*, l'Església crida també l'atenció sobre la necessitat de tornar a una perspectiva centrada en l'atenció de la persona i d'educar perquè la vida humana sigui sempre acollida en el quadre de la seva finitud històrica concreta.

El clonatge humà

28. Per clonatge humà s'entén la reproducció asexual i àgama de la totalitat de l'organisme humà, a fi de produir una o diverses «còpies» substancialment idèntiques, des del punt de vista genètic, a l'únic progenitor.⁴⁷

El clonatge es proposa amb dos objectius fonamentals: *reproductiu*, és a dir per aconseguir el naixement d'un nen clonat, i *terapèutic* o d'investigació. El clonatge reproductiu seria capaç en teoria de satisfer algunes exigències particulars, com per exemple el control de l'evolució humana, la selecció d'éssers humans amb qualitats superiors, la preselecció del sexe dels qui han de néixer, la producció d'un fill que sigui la «còpia» d'un altre, la producció d'un fill per part d'una parella afectada per formes d'esterilitat no tractables d'una altra manera. El clonatge terapèutic, en canvi, ha estat proposat com a instrument de producció de cèl·lules troncales embrionàries amb patrimoni genètic predeterminat, per tal de superar el problema del rebuig (immunoincompatibilitat); està, per tant, relacionat amb la qüestió de la utilització de cèl·lules troncales.

Els intents de clonatge han suscitat molta preocupació arreu del món. Molts organismes nacionals i internacionals han expressat valoracions negatives sobre el clonatge humà, i a la majoria dels països ha estat prohibit.

El clonatge humà és intrínsecament il·lícit perquè, portant fins a l'extrem el caràcter immoral de les tècniques de fecundació artificial, es proposa *donar origen a un nou ésser humà sense connexió amb l'acte de recíproca donació* entre dos cònjuges i, més radicalment, *sense cap vincle amb la sexualitat*. Aquesta cir-

cumstància dóna lloc a abusos i a manipulacions greument lesives de la dignitat humana.⁴⁸

29. En el cas que el clonatge tingués un objectiu *reproductiu*, s'imposaria al subjecte clonat un patrimoni genètic preordenat, sotmetent-lo de fet –com s'ha dit– a una forma d'*esclavitud biològica* de la qual difícilment podria alliberar-se. El fet que una persona s'arrogui el dret de determinar arbitràriament les característiques genètiques d'una altra persona, representa una *greu ofensa a la dignitat d'aquesta última i a la igualtat fonamental entre els homes*.

La particular relació que hi ha entre Déu i l'home des del primer moment de la seva existència és la causa de l'originalitat de cada persona humana, que obliga a respectar la seva singularitat i integritat, fins i tot aquella que és biològica i genètica. Cadascun de nosaltres troba en l'altre un ésser humà que deu la seva existència i les seves característiques personals a l'amor de Déu, del qual només l'amor entre els cònjuges constitueix una mediació conforme al disegni del nostre Creador i Pare del Cel.

30. Des del punt de vista ètic, l'anomenat clonatge *terapèutic* encara és més greu. Produir embrions amb el propòsit de destruir-los, encara que sigui per ajudar els malalts, és totalment incompatible amb la dignitat humana, perquè es redueix l'existència d'un ésser humà, fins i tot en estat embrionari, a la categoria d'instrument que s'utilitza i destrueix. És *greument immoral sacrificar una vida humana per a finalitats terapèutiques*.

Les objeccions ètiques posades en relleu per molts contra el clonatge terapèutic i l'ús d'embrions humans produ-

ïts *in vitro* han fet que alguns científics presentessin tècniques noves que serien capaces de produir cèl·lules troncales de tipus embrionari sense pressuposar la destrucció de veritables embrions humans.⁴⁹ Aquestes tècniques han suscitat molts interrogants científics i ètics, sobretot en relació amb l'estatut ontològic del «producte» així aconseguit. Mentre aquests dubtes no siguin aclarits, cal tenir en compte la següent afirmació de l'encíclica *Evangelium vitæ*: «Hi ha en joc quelcom tan important que, des del punt de vista de l'obligació moral, n'hi hauria prou amb la probabilitat de trobar-se davant una persona per a justificar la més rotunda prohibició de qualsevol intervenció destinada a eliminar un embrió humà.»⁵⁰

L'ús terapèutic de les cèl·lules troncales

31. Les cèl·lules troncales o cèl·lules mare són cèl·lules indiferenciades que tenen dues característiques fonamentals: a) la prolongada capacitat de multiplicar-se sense diferenciar-se, i b) la capacitat de donar origen a cèl·lules progenitores de trànsit, de les quals descendeixen cèl·lules summament diferenciades, per exemple nervioses, musculars o hemàtiques.

Des de la verificació experimental que les cèl·lules troncales trasplantades a un teixit malmès tendeixen a afavorir la repoblació de cèl·lules i la regeneració del teixit, s'han obert noves perspectives per a la medicina regenerativa, que han suscitat gran interès entre els investigadors d'arreu del món.

En l'home s'han trobat fins ara les següents fonts de cèl·lules troncales: l'embrió en els primers estadis del desenvolupament, el fetus, la sang del cordó umbilical, diversos teixits de l'adult (medul·la òssia, cordó umbilical, cervell,

mesènquima de diversos òrgans, etc.) i el líquid amniòtic. Inicialment, els estudis es van concentrar en les *cèl·lules troncales embrionàries*, ja que es va creure que només aquestes tenien grans potencialitats de multiplicació i diferenciació. Nombrós estudis han demostrat, en canvi, que també les *cèl·lules troncales adultes* presenten una versatilitat pròpia. Encara que no semblen tenir la mateixa capacitat de renovació i plasticitat que les *cèl·lules troncales* d'origen embrionari, estudis i experimentacions d'alt nivell científic tendeixen a posar les *cèl·lules troncales* adultes per sobre de les embrionàries, basant-se en els resultats obtinguts. De fet, els protocols terapèutics que es practiquen actualment preveuen la utilització de *cèl·lules troncales* adultes, i per això s'han iniciat diferents línies d'investigació que obren horitzons nous i prometedors.

32. Per a la valoració ètica cal considerar tant els *mètodes de recol·lecció* de *cèl·lules troncales* com els *riscos de la seva utilització clínica o experimental*.

Pel que fa als mètodes usats per a la recol·lecció de *cèl·lules troncales*, han de considerar-se en relació amb el seu origen. S'han de considerar lícits els mètodes que no procuren un mal greu al subjecte del qual s'extreuen. Aquesta condició es verifica generalment en el cas de: a) extracció de *cèl·lules* de teixits d'un organisme adult; b) de la sang del cordó umbilical en el moment del part, i c) dels teixits de fetus morts de mort natural. Per contra, l'extracció de *cèl·lules troncales* de l'embrió humà vivent en causa inevitablement la destrucció, resultant per consegüent greument il·lícita. En aquest cas «la investigació, prescindint dels resultats d'utilitat terapèutica, no es posa veritablement al

servei de la humanitat, perquè implica la supressió de vides humanes que tenen la mateixa dignitat que els altres individus humans i que els investigadors. La història mateixa ha condemnat en el passat i condemnarà en el futur aquesta ciència, no sols perquè està privada de la llum de Déu, sinó també perquè està privada d'humanitat».⁵¹

L'ús de *cèl·lules troncales* embrionàries o de *cèl·lules* diferenciades derivades d'elles, que han estat eventualment proveïdes per altres investigadors mitjançant la supressió d'embrions, o que estan disponibles en el comerç, presenta seriosos problemes des del punt de vista de la cooperació al mal i de l'escàndol.⁵²

En relació amb la utilització clínica de *cèl·lules troncales* aconseguides a través de procediments lícits, no hi ha objeccions morals. Això no obstant, cal respectar els criteris comuns de deontologia mèdica. En aquest sentit, s'ha de procedir amb gran rigor i prudència, reduint al mínim els riscos potencials per als pacients, facilitant la confrontació mútua dels científics i proporcionant informació completa al públic en general.

És necessari encoratjar l'impuls i el suport a la investigació sobre l'ús de *cèl·lules troncales* adultes, ja que no implica problemes ètics.⁵³

Els intents d'hibridació

33. Recentment s'han utilitzat òvuls d'animals per a la reprogramació dels nuclis de les *cèl·lules* somàtiques humanes –generalment anomenat *clonatge híbrid*– a fi d'extreure *cèl·lules troncales* embrionàries dels embrions resultants sense haver de recórrer a la utilització d'òvuls humans.

Des d'un punt de vista ètic aquests procediments constitueixen una ofensa a

la dignitat de l'ésser humà, a causa de la *barreja d'elements genètics humans i animals capaços d'alterar la identitat específica de l'home*. L'ús eventual de cèl·lules troncales extretes d'aquests embrions pot implicar, a més, riscos encara desconeguts per a la salut, per la presència de material genètic animal en el seu citoplasma. Exposar conscientment un ésser humà a aquests riscos és moralment i deontològicament inacceptable.

La utilització de «material biològic» humà d'origen il·lícit

34. Per a la investigació científica i la producció de vacunes o altres productes a vegades s'utilitzen línies cel·lulars que són el resultat d'intervencions il·lícites contra la vida o la integritat física de l'ésser humà. La connexió amb l'acció injusta pot ser immediata o mediata, ja que generalment es tracta de cèl·lules que es reproduïxen amb facilitat i en abundància. Aquest «material» a vegades és posat a la venda o distribuït gratuïtament als centres d'investigació per part dels organismes estatals que per llei tenen aquesta tasca. Tot això dóna lloc a *diferents problemes ètics, sobre la cooperació al mal i l'escàndol*. Per tant, convé enunciar els principis generals a partir dels quals els qui actuen amb recta consciència puguin avaluar i resoldre les situacions en què podrien quedar involucrats a causa de la seva activitat professional.

Cal assenyalar en primer lloc que la mateixa valoració moral de l'avortament «s'ha d'aplicar també a les recents formes d'intervenció sobre els embrions humans que, fins i tot cercant fins en si mateixos legítims, en comporten inevitablement la destrucció. És el cas dels *experiments amb embrions*, en creixent expansió en el

camp de la investigació biomèdica i legalment admesa per alguns Estats. [...] L'ús d'embrions o fetus humans com a objecte d'experimentació constitueix un delictes en consideració amb la seva dignitat d'éssers humans, que tenen dret al mateix respecte que s'ha de tenir pel nen ja nascut i per tota persona».⁵⁴ Aquestes formes d'experimentació constitueixen sempre un desordre moral greu.⁵⁵

35. Es configura un problema diferent quan els investigadors utilitzen un «material biològic» d'origen il·lícit que ha estat produït fora del seu centre d'investigació o que es troba a la venda. La instrucció *Donum vitæ* ha formulat el principi general que ha de ser observat en aquests casos: «Els cadàvers d'embrions o fetus humans, voluntàriament avortats o no, han de ser respectats com ho són les restes mortals dels altres éssers humans. En particular, no poden ser objecte de mutilacions o d'autòpsia si no hi ha seguretat de la seva mort i sense el consentiment dels pares o de la mare. S'ha de salvaguardar a més l'exigència moral que no hi hagi hagut cap complicitat amb l'avortament voluntari, i evitar el perill d'escàndol.»⁵⁶

En aquest sentit és *insuficient el criteri d'independència formulat per alguns comitès d'ètica*, segons el qual seria èticament lícita la utilització de «material biològic» d'origen il·lícit, a condició que hi hagi una separació clara entre els que produeixen, congelen i donen mort als embrions i els investigadors que desenvolupen l'experimentació científica. El criteri d'independència no és suficient per a evitar una contradicció en l'actitud dels qui diuen que desaproven les injustícies comeses per altres però al mateix temps accepten per al seu treball el «material

biològic» que altres obtenen mitjançant aquestes injustícies. Quan el delicté té el suport de les lleis que regulen el sistema sanitari i científic, cal distanciar-se dels aspectes inícs d'aquests sistemes, a fi de no fer la impressió d'una certa tolerància o acceptació tàcita d'accions greument injustes.⁵⁷ En cas contrari, es contribuiria a augmentar la indiferència, o fins i tot la complaença amb què aquestes accions es veuen en alguns sectors mèdics i polítics.

S'objecta a vegades que consideracions com les exposades més amunt semblen pressuposar que els investigadors de recta consciència haurien d'oposar-se activament a qualsevol acció il·lícita duta a terme en el camp mèdic, amb la qual cosa la seva responsabilitat ètica s'amplifaria de manera excessiva. El deure d'evitar la cooperació al mal i l'escàndol és en realitat part de l'activitat professional ordinària del metge. Aquesta ha de ser plantejada correctament, i a través d'ella s'ha de donar testimoniatge del valor de la vida, oposant-se també a les lleis greument injustes. Cal precisar que el deure de rebutjar el «material biològic» deriva de l'*obligació de separar-se*, en l'exercici de la pròpia activitat d'investigació, *d'un marc legislatiu greument injust i d'afirmar amb claredat el valor de la vida humana*. Això val també en absència de qualsevol connexió pròxima dels investigadors amb les accions dels tècnics de la procreació artificial o amb les d'aquells que han procurat l'avortament, i fins i tot quan no hi hagi un acord previ amb els centres de procreació artificial. Per això l'esmentat criteri d'independència és necessari, però pot ser èticament insuficient.

Per descomptat, dins d'aquest marc general hi ha *diferents graus de respon-*

sabilitat. Raons de particular gravetat podrien ser moralment proporcionades per a justificar l'ús d'aquest «material biològic». Així, per exemple, el perill per a la salut dels nens podria autoritzar els seus pares a utilitzar una vacuna elaborada amb línies cel·lulars d'origen il·lícit, quedant en peu el deure d'expressar el seu desacord pel que fa a aquest tema i de demanar que els sistemes sanitaris posin a disposició altres tipus de vacunes. D'altra banda, hem de tenir en compte que a les empreses que utilitzen línies cel·lulars d'origen il·lícit no és idèntica la responsabilitat dels qui decideixen l'orientació de la producció i la d'aquells que no tenen poder de decisió.

En el context de la urgent *mobilització de les consciències en favor de la vida*, hem de recordar als professionals de la salut que «la seva responsabilitat ha crescut avui enormement i troba la seva inspiració més profunda i el seu suport més fort precisament en la dimensió ètica intrínseca i imprescindible de la professió sanitària, com ja ho reconeixia l'antic i sempre actual *jurament d'Hipòcrates*, segons el qual s'exigeix a cada metge el compromís de respectar absolutament la vida humana i el seu caràcter sagrat».⁵⁸

CONCLUSIÓ

36. A vegades s'ha sentit l'acusació que l'ensenyament moral de l'Església conté massa prohibicions. En realitat, aquest ensenyament es fonamenta en el reconeixement i la promoció dels dons que el Creador ha concedit a l'home; dons com la vida, el coneixement, la llibertat i l'amor. Un reconeixement especial mereix, per tant, no sols l'activitat cognoscitiva de l'home, sinó també aquella d'ordre

pràctic, com el treball i l'activitat tecnològica. Amb aquestes últimes, en efecte, l'home, participant en el poder creador de Déu, està cridat a transformar la creació, ordenant els seus molts recursos en favor de la dignitat i el benestar integral de tots i cadascun dels homes, i a ser també el custodi del seu valor i bellesa intrínseca.

Però la història de la humanitat ha estat testimoni de com l'home ha abusat i continua abusant del poder i de la capacitat que Déu li ha confiat, generant diferents formes d'injusta discriminació i opressió dels més febles i indefensos. Els atacs diaris contra la vida humana; l'existència de grans zones de pobresa en què els homes moren de fam i per malalties, exclosos de recursos d'ordre teòric i pràctic que altres països tenen a disposició amb sobreabundància; un desenvolupament tecnològic i industrial que està posant en risc de col·lapse l'ecosistema; la utilització de la investigació científica en el camp de la física, la química i la biologia amb finalitats bèl·liques; les nombroses guerres que encara avui divideixen pobles i cultures. Aquests són, per desgràcia, només alguns signes eloqüents de com l'home pot fer un mal ús de la seva capacitat i convertir-se en el pitjor enemic d'ell mateix, perdent la consciència de la seva alta i específica vocació a ser un col·laborador en l'obra creadora de Déu.

Paral·lelament, la història de la humanitat manifesta un *progrés real en la comprensió i el reconeixement del valor i la dignitat de cada persona*, fonament dels drets i dels imperatius ètics amb què s'ha intentat i s'intenta construir la societat humana. Doncs bé, és precisament en nom de la promoció de la dignitat humana que s'ha prohibit qualsevol conducta i estil de

vida que perjudiqui aquesta dignitat. Així, per exemple, les prohibicions juridicopolítiques, i no sols ètiques, contra les diferents formes de racisme i d'esclavitud, la discriminació injusta i la marginació de les dones, nens, persones malaltes o amb discapacitats greus, són un clar testimoni del reconeixement del valor inalienable i de la dignitat intrínseca de cada ésser humà, i el signe del progrés genuí que està recurrent la història de la humanitat. En altres termes, la legitimitat de qualsevol prohibició es fonamenta en la necessitat de tutelar un autèntic bé moral.

37. Si el progrés humà i social es va caracteritzar inicialment pel desenvolupament de la indústria i la producció de béns de consum, avui es distingeix pel desenvolupament de la informàtica, la investigació en el camp de la genètica, la medicina i la biotecnologia aplicada també a l'home. Es tracta d'àrees de gran importància per al futur de la humanitat, en les quals, això no obstant, també hi ha abusos evidents i inacceptables. «Així com fa un segle la classe obrera estava oprimida en els seus drets fonamentals, i l'Església va prendre la seva defensa amb gran valentia, proclamant els drets sacrosants de la persona del treballador, ara, quan una altra categoria de persones està oprimida en el seu dret fonamental a la vida, l'Església sent el deure de donar veu, amb la mateixa valentia, a qui no en té. El seu és el clamor evangèlic en defensa dels pobres del món i dels qui són amenaçats, menyspreats i oprimits en els seus drets humans.»⁵⁹

En virtut de la missió doctrinal i pastoral de l'Església, la Congregació per a la Doctrina de la Fe ha sentit el deure de reafirmar la dignitat i els drets fonamentals i

inalienables de tot ésser humà, fins i tot en les primeres etapes de la seva existència, i d'explicitar els requisits de protecció i respecte que el reconeixement d'aquesta dignitat exigeix a tots.

El compliment d'aquest deure implica la valentia d'oposar-se a totes les pràctiques que es tradueixen en una greu i injusta discriminació dels éssers humans encara no nascuts. Són éssers humans dotats de la dignitat de persona, que han estat creats a imatge de Déu. *Darrere cada «no» brilla, en les fatigues del discerniment entre el bé i el mal, un gran «sí» en reconeixement de la dignitat i del valor inalienable de cada ésser humà singular i irrepètible cridat a l'existència.*

Els fidels s'han de comprometre fermament a promoure una nova cultura de la vida, rebent el contingut de la present Instrucció amb assentiment religiós, conscients que Déu sempre dóna la gràcia necessària per a observar els seus manaments i que, en cada ésser humà, especialment en els més petits, hi ha Crist mateix (cf. Mt 25,40). Tots els homes de bona voluntat, especialment els metges i els investigadors disposats a confrontar-se i a arribar a la veritat, sabran també comprendre i compartir aquests principis i valoracions orientats a protegir la fràgil condició de l'ésser humà en les etapes inicials de la seva vida i a promoure una civilització més humana.

El Summe Pontífex Benet xvi, en el transcurs de l'Audiència concedida el 20 de juny de 2008 al subscript Cardenal Prefecte, ha aprovat la present Instrucció, decidida en la Sessió Ordinària d'aquesta Congregació, i n'ha ordenat la publicació.

Roma, seu de la Congregació per a la Doctrina de la Fe,

8 de setembre de 2008, Festa de la Nativitat de la Benaurada Mare de Déu.

William Card. Levada

Prefecte

Luis Ladaria, S.J.

Arquebisbe titular de Tílica

Secretari

NOTES:

- (1) CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, sobre el respecte de la vida humana naixent i la dignitat de la procreació (22 de febrer de 1987): AAS 80 (1988), 70-102.
- (2) JOAN PAU II, Carta encíclica *Veritatis splendor*, sobre algunes qüestions fonamentals de l'ensenyament moral de l'Església (6 d'agost de 1993): AAS 85 (1993), 1133-1228.
- (3) JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, sobre el valor i el caràcter inviolable de la vida humana (25 de març de 1995): AAS 87 (1995), 401-522.
- (4) JOAN PAU II, Discurs als participants en la VII Assemblea de l'Acadèmia Pontifícia per a la Vida (3 de març de 2001), n. 3: AAS 93 (2001), 446.
- (5) Cf. JOAN PAU II, Carta encíclica *Fides et ratio*, sobre les relacions entre fe i raó (14 de setembre de 1998), n. 1: AAS 91 (1999), 5.
- (6) CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, I, 1: AAS 80 (1988), 79.
- (7) Com va recordar Benet xvi, els drets humans, en particular el dret a la vida de cada ésser humà, «es basen en la llei natural inscrita en el cor de l'home i present en les diferents cultures i civilitzacions». «Arrencar els drets humans d'aquest context significaria

restringir el seu àmbit i cedir a una concepció relativista segons la qual el sentit i la interpretació dels drets podrien variar, negant la seva universalitat en nom dels diferents contextos culturals, polítics, socials i fins i tot religiosos. Així doncs, no s'ha de permetre que aquesta vasta varietat de punts de vista enfosqueixi no sols el fet que els drets són universals, sinó que també ho és la persona humana, subjecte d'aquests drets» (Discurs a l'Assemblea General de l'Organització de les Nacions Unides, 18 d'abril de 2008: AAS 100 [2008], 334).

- (8) CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, I, 1: AAS 80 (1988), 78-79.
- (9) *Ibid.*, II, A, 1: *l.c.*, 87.
- (10) Pau VI, Carta encíclica *Humanæ vitæ* (25 de juliol de 1968), n. 8: AAS 60 (1968), 485-486.
- (11) Benet XVI, Discurs als participants en el Congrés Internacional promogut per la Universitat Pontifícia Lateranense, en el 40è aniversari del la carta encíclica *Humanæ vitæ* (10 de maig de 2008): *L'Osservatore Romano*, 11 de maig de 2008, p. 1; cf. JOAN XXIII, Carta encíclica *Mater et magistra* (15 de maig de 1961), III: AAS 53 (1961), 447.
- (12) CONCILI ECUMÈNIC VATICÀ II, Constitució pastoral *Gaudium et spes*, n. 22.
- (13) Cf. JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 37-38: AAS 87 (1995), 442-444.
- (14) JOAN PAU II, Carta encíclica *Veritatis splendor*, n. 45: AAS 85 (1993), 1169.
- (15) BENET XVI, Discurs als participants en l'Assemblea general de l'Acadèmia Pontifícia per a la Vida i en el Congrés internacional sobre el tema «L'embríó humà en la fase de preimplantació» (27 de febrer de 2006): AAS 98 (2006), 264.
- (16) CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, Introducció, 3: AAS 80 (1988), 75.
- (17) JOAN PAU II, Exhortació apostòlica *Familiaris consortio*, sobre la missió de la família cristiana en el món actual (22 de novembre de 1981), n. 19: AAS 74 (1982), 101-102.
- (18) Cf. CONCILI ECUMÈNIC VATICÀ II, Declaració *Dignitatis humanæ*, n. 14.
- (19) Cf. CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, II, A, 1: AAS 80 (1988), 87.
- (20) *Ibid.*, II, B, 4: *l.c.*, 92.
- (21) *Ibid.*, Introducció, 3: *l.c.*, 75.
- (22) Sota el nom de *fecundació o procreació artificial heteròloga* s'entenen «les tècniques ordenades a obtenir artificialment una concepció humana, a partir de gàmetes procedents d'almenys un donador diferent dels esposos units en matrimoni» (*ibid.* [**], II: *l.c.*, 86).
- (23) Sota el nom de *fecundació o procreació artificial homòloga* s'entén «la tècnica dirigida a aconseguir la concepció humana a partir dels gàmetes de dos esposos units en matrimoni» (*ibid.* [***]).
- (24) *Ibid.*, II, B, 7: *l.c.*, 96; cf. PIUS XII, Discurs als participants en el IV Congrés Internacional de Metges Catòlics (29 de setembre de 1949): AAS 41 (1949), 560.
- (25) CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, II, B, 6: *l.c.*, 94.
- (26) Cf. *ibid.*, II: *l.c.*, 86.
- (27) Actualment, fins i tot en els centres més importants de fecundació artifi-

- cial, el nombre d'embrions sacrificats és superior al 80%.
- (28) JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 14: AAS 87 (1995), 416.
- (29) Cf. PIUS XII, Discurs als participants en el II Congrés mundial de Nàpols sobre fecunditat i esterilitat humana (19 de maig de 1956): AAS 48 (1956), 470; PAU VI, Carta encíclica *Humanæ vitæ*, n. 12: AAS 60 (1968), 488-489; CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, II, B, 4-5: AAS 80 (1988), 90-94.
- (30) Cada cop hi ha més persones, fins i tot no unides pel vincle conjugal, que recorren a les tècniques de fecundació artificial per tenir un fill. Aquestes pràctiques debiliten la institució matrimonial i donen a llum nens en ambients no favorables per al seu desenvolupament humà ple.
- (31) BENET XVI, Discurs als participants en l'Assemblea general de l'Acadèmia Pontifícia per a la Vida i en el Congrés internacional sobre el tema «L'embrió humà en la fase de preimplantació» (27 de febrer de 2006): AAS 98 (2006), 264.
- (32) La *injecció intracitoplasmàtica d'espermatozoides (ics)* s'assembla en gairebé tots els aspectes a les altres formes de la fecundació *in vitro*, i es distingeix en el fet que la fecundació no es produeix espontàniament a la proveta, sinó a través de la injecció en el citoplasma de l'òvul d'un sol espermatozoide prèviament seleccionat, i a vegades a través de la injecció d'elements immadurs de la línia germinal masculina.
- (33) Això no obstant, cal assenyalar que els especialistes discuteixen sobre alguns riscos que la *injecció intracitoplasmàtica d'espermatozoides* pot comportar per a la salut del concebut.
- (34) CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, II, B, 5: AAS 80 (1988), 93.
- (35) En relació amb els embrions, la crioconservació és un procediment de refredament a baixíssimes temperatures per a permetre'n una llarga conservació.
- (36) Cf. CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, I, 6: AAS 80 (1988), 84-85.
- (37) Cf. n. 34-35 d'aquesta INSTRUCCIÓ.
- (38) Cf. CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, II, A, 1-3: AAS 80 (1988), 87-89.
- (39) Joan Pau II, Discurs als participants en el Simposi sobre «*Evangelium vitæ* i Dret» i en l'XI Col·loqui Internacional de Dret Canònic (24 de maig de 1996), n. 6: AAS 88 (1996), 943-944.
- (40) La crioconservació d'òvuls ha estat plantejada també en altres contextos que aquí no es consideren. Per òvul s'entén la cèl·lula germinal femenina no penetrada per l'espermatozoide.
- (41) Cf. CONCILI ECUMÈNIC VATICÀ II, Constitució pastoral *Gaudium et spes*, n. 51; JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 62: AAS 87 (1995), 472.
- (42) JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 63: AAS 87 (1995), 473.
- (43) Els mètodes interceptius més coneguts són l'espiral o DIU (*dispositiu intrauterí*) i l'anomenada *píndola de l'endemà*.
- (44) Els principals mètodes de contracepció són la píndola RU 486 o Mifepristona, les prostaglandines i el Metotrexat.

- (45) JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 58: AAS 87 (1995), 467.
- (46) Cf. *Codi de Dret Canònic*, c. 1398 i *Codi de Cànon de les Esglésies Orientals*, c. 1450 § 2; cf. també *Codi de Dret Canònic*, c. 1323-1324. La Comissió Pontifícia per a la interpretació autèntica del Codi de Dret Canònic va declarar que per concepte penal d'avortament s'entén «matar el fetus de qualsevol manera i en qualsevol moment a partir de la seva concepció» (*Respostes a dubtes*, 23 de maig de 1988: AAS 80 [1988], 1818).
- (47) En l'estat actual de la ciència, les tècniques proposades per a realitzar el clonatge humà són dues: fissió geminada i transferència del nucli. La *fissió geminada* consisteix en la separació artificial de cèl·lules individuals o grups de cèl·lules de l'embrí en les primeres fases del desenvolupament i en el subsegüent trasllat d'aquestes cèl·lules a l'úter, per aconseguir artificialment embrions idèntics. La *transferència de nucli*, o clonatge pròpiament dit, consisteix en la introducció d'un nucli extret d'una cèl·lula embrionària o somàtica en un òvul anteriorment privat del seu nucli, seguit per l'activació d'aquest òvul que, per consegüent, hauria de desenvolupar-se com a embrí.
- (48) Cf. CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, I, 6: AAS 80 (1988), 84; JOAN PAU II, Discurs als membres del Cos diplomàtic acreditat davant la Santa Seu (10 de gener de 2005), n. 5: AAS 97 (2005), 153.
- (49) Tècniques noves d'aquest tipus són, per exemple, l'aplicació de la partenogènesi als éssers humans, la transferència d'un nucli alterat (*Altered Nuclear Transfer*: ANT) i la reprogramació assistida de l'òvul (*Oocyte Assisted Reprogramming*: OAR).
- (50) JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 60: AAS 87 (1995), 469.
- (51) BENET XVI, Discurs als participants en el Congrés internacional sobre el tema «Les cèl·lules troncales: quin futur de cara a la teràpia?», organitzat per l'Acadèmia Pontifícia per a la Vida (16 de setembre de 2006): AAS 98 (2006), 694.
- (52) Cf. n. 34-35 d'aquesta INSTRUCCIÓ.
- (53) Cf. BENET XVI, Discurs als participants en el Congrés internacional sobre el tema «Les cèl·lules troncales: quin futur de cara a la teràpia?», organitzat per l'Acadèmia Pontifícia per a la Vida (16 de setembre de 2006): AAS 98 (2006), 693-695.
- (54) JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 63: AAS 87 (1995), 472-473.
- (55) Cf. *ibid.*, n. 62: *l.c.*, 472.
- (56) CONGREGACIÓ PER A LA DOCTRINA DE LA FE, Instrucció *Donum vitæ*, I, 4: AAS 80 (1988), 83.
- (57) Cf. JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 73: AAS 87 (1995), 486: «L'avortament i l'eutanàsia són crims que cap llei humana no pot pretendre legitimar. Lleis d'aquest tipus no sols no creen cap obligació de consciència, sinó que, al contrari, estableixen una obligació d'oposició greu i precisa mitjançant l'objecció de consciència.» El dret a l'objecció de consciència, expressió del dret a la llibertat de consciència, hauria de ser tutelat per les legislacions civils.
- (58) JOAN PAU II, Carta encíclica *Evangelium vitæ*, n. 89: AAS 87 (1995), 502.

(59) JOAN PAU II, Carta a tots els bisbes de l'Església sobre la intangibilitat de la vida humana (19 de maig de 1991): AAS 84 (1992), 319.

Missatge de Benet XVI per a la Jornada Mundial de la Pau, 1-1-2009: Combatre la pobresa, construir la pau

Vaticà, 8-12-2008

1. També en aquest any nou que comença, vull fer arribar a tothom els meus millors desitjos de pau, i convidar amb aquest missatge a reflexionar sobre el tema: «Combatre la pobresa, construir la pau.» El meu venerat predecessor Joan Pau II, en el missatge per a la Jornada Mundial de la Pau de 1993, va subratllar ja les repercussions negatives que la situació de pobresa de poblacions senceres acaba tenint sobre la pau. En efecte, la pobresa es troba sovint entre els factors que afavoreixen o agreugen els conflictes, incloses la lluites armades, les quals alimenten, per la seva banda, tràgiques situacions de penúria. «Es constata i cada vegada és més greu en el món» —va escriure Joan Pau II— «una altra seriosa amenaça per a la pau: moltes persones, encara més, poblacions senceres, viuen avui en condicions d'extrema pobresa. La desigualtat entre rics i pobres s'ha fet més evident, fins i tot en les nacions més desenvolupades econòmicament. Es tracta d'un problema que es planteja a la consciència de la humanitat, ja que les condicions en què es troba un gran nombre de persones són tan greus que ofenen la seva dignitat innata i comprometen, per consegüent, el progrés autèntic i harmònic de la comunitat mundial.»¹

2. En aquest quadre, combatre la pobresa implica *considerar atentament el fenomen complex de la globalització*. Aquesta consideració és important ja des del punt de vista metodològic, perquè invita a tenir en compte el fruit de les investigacions realitzades pels economistes i sociòlegs sobre tants aspectes de la pobresa. Però la referència a la globalització hauria de comprendre també la dimensió espiritual i moral, instant a mirar els pobres des de la perspectiva que tots comparteixen un únic projecte diví: el de la vocació de construir una sola família en la qual tothom —persones, pobles i nacions— es comporti seguint els principis de fraternitat i responsabilitat.

En aquesta perspectiva s'ha de tenir una visió àmplia i articulada de la pobresa. Si aquesta pobresa fos únicament material, les ciències socials, que ens ajuden a mesurar els fenòmens basant-se sobretot en dades de tipus quantitatiu, serien suficients per a il·luminar les seves principals característiques. Això no obstant, sabem que hi ha pobreses immaterials, que no són conseqüència directa i automàtica de carències materials. Per exemple, en les societats riques i desenvolupades hi ha fenòmens de *pobresa relacional, moral i espiritual*: es tracta de persones desorientades interiorment, afligides per formes diverses de malestar malgrat el seu benestar econòmic. Penso, per una banda, en l'anomenat «subdesenvolupament moral»,² i, per una altra, en les conseqüències negatives del «superdesenvolupament».³ Tampoc oblidem que, en les societats definides com a *pobres*, el creixement econòmic es veu sovint dificultat per *impediments culturals*, que no permeten utilitzar adequadament els

recursos. De totes maneres, és veritat que qualsevol tipus de pobresa no assumida lliurement té la seva arrel en la falta de respecte per la dignitat transcendent de la persona humana. Quan no es considera l'home en la seva vocació integral, i no es respecten les exigències d'una vertadera «ecologia humana»⁴, es desencadenen també dinàmiques perverses de pobresa, com es posa clarament de manifest en alguns aspectes en els quals em detindré breument.

Pobresa i implicacions morals

3. La pobresa es posa sovint en relació amb el *creixement demogràfic*. Conseqüentment, s'estan duent a terme campanyes per a reduir la natalitat en l'àmbit internacional, fins i tot amb mètodes que no respecten la dignitat de la dona ni el dret dels cònjuges a elegir responsablement el nombre de fills⁵ i, el que encara és més greu, sovint ni tan sols respecten el dret a la vida. L'extermini de milions de nens no nascuts en nom de la lluita contra la pobresa és, en realitat, l'eliminació dels éssers humans més pobres. A això s'oposa el fet que, el 1981, aproximadament el 40% de la població mundial estava per sota del llindar de la pobresa absoluta, mentre que avui aquest percentatge s'ha reduït substancialment a la meitat i nombroses poblacions, caracteritzades, d'altra banda, per un notable increment demogràfic, han sortit de la pobresa. La dada a penes esmentada mostra clarament que hi hauria recursos per a resoldre el problema de la indigència, fins i tot amb un creixement de la població. Tampoc s'ha d'oblidar que, des del final de la segona guerra mundial fins avui, la població de la terra ha crescut en quatre mil milions i, en bona part, aquest fenomen es produeix en

països que han aparegut recentment en l'escenari internacional com noves potències econòmiques i han obtingut un ràpid desenvolupament precisament gràcies a l'elevat nombre dels seus habitants. A més, entre les nacions més avançades, les que tenen un major índex de natalitat gaudeixen d'un millor potencial per al desplegament. En altres termes, la població s'està confirmant com una riquesa i no com un factor de pobresa.

4. Un altre aspecte que preocupa són les *malalties pandèmiques*, com per exemple la malària, la tuberculosi i la sida que, en la mesura que afecten els sectors productius de la població, tenen una gran influència en el deteriorament de les condicions generals del país. Els intents de frenar les conseqüències d'aquestes malalties en la població no sempre aconseguen resultats significatius. A més, els països afligits de les pandèmies anomenades, a l'hora de contrarestar-les, pateixen els xantatges dels qui condicionen les ajudes econòmiques a la posada en pràctica de polítiques contràries a la vida. És difícil combatre sobretot la sida –causa dramàtica de pobresa– si no s'afronten els problemes morals amb què està relacionada la difusió del virus. Cal, en primer lloc, emprendre campanyes que eduquin especialment els joves vers una sexualitat plenament concorde amb la dignitat de la persona; hi ha iniciatives en aquest sentit que ja han donat resultats significatius, fent disminuir la propagació del virus. A més, es requereix també que es posin a disposició de les nacions pobres les medicines i tractaments necessaris; això exigeix fomentar decididament la investigació mèdica i les innovacions terapèutiques, i aplicar amb flexibilitat, quan calgui, les regles interna-

cionals sobre la propietat intel·lectual, a fi de garantir a tots la necessària atenció sanitària de base.

5. Un tercer aspecte en què s'ha de posar atenció en els programes de lluita contra la pobresa, i que mostra la seva dimensió moral intrínseca, és la *pobresa dels nens*. Quan la pobresa afecta una família, els nens són les víctimes més vulnerables: gairebé la meitat dels qui viuen en la pobresa absoluta són nens. Considerar la pobresa posant-se de part dels nens impulsa a voler com a prioritaris els objectius que els concerneixen més directament, com per exemple l'atenció de les mares, la tasca educativa, l'accés a les vacunes, a les cures mèdiques i a l'aigua potable, la salvaguarda del medi ambient i, sobretot, el compromís en la defensa de la família i de l'estabilitat de les relacions al seu interior. Quan la família es debilita, els danys recauen inevitablement sobre els nens. On no es tutela la dignitat de la dona i de la mare, els més afectats són principalment els fills.

6. Un quart aspecte que mereix una atenció particular des del punt de vista moral és la *relació entre el desarmament i el desenvolupament*. És preocupant la magnitud global de la despesa militar en l'actualitat. Com ja he tingut ocasió de subratllar, «els ingents recursos materials i humans invertits en despeses militars i en armaments se sostreuen als projectes de desenvolupament dels pobles, especialment dels més pobres i necessitats d'ajuda. I això va en contra del que afirma la Carta de les Nacions Unides mateix, que compromet la comunitat internacional i els Estats en particular a «promoure l'establiment i el manteniment de la pau i de la seguretat internacional amb el mínim dis-

pendi dels recursos humans i econòmics mundials en armaments» (art. 26)⁶.

Aquest estat de coses, en comptes de posar-ho fàcil, entrebanca seriosament la consecució dels grans objectius de desenvolupament de la comunitat internacional. A més, un increment excessiu de la despesa militar corre el risc d'accelerar la carrera d'armaments, que provoca bosses de subdesenvolupament i de desesperació, transformant-se així, paradoxalment, en factor d'inestabilitat, tensió i conflictes. Com va afirmar sàviament el meu venerat predecessor Pau VI, «el desenvolupament és el nou nom de la pau»⁷. Per tant, els Estats estan cridats a una seriosa reflexió sobre els motius més profunds dels conflictes, sovint avivats per la injustícia, i a afrontar-los amb una autocrítica valenta. Si s'aconseguís una millora de les relacions, seria possible reduir les despeses en armaments. Els recursos estalviats es podrien destinar a projectes de desenvolupament de les persones i dels pobles més pobres i necessitats: els esforços prodigats en aquest sentit són un compromís per la pau dins la família humana.

7. Un cinquè aspecte de la lluita contra la pobresa material fa referència a l'*actual crisi alimentària*, que posa en perill la satisfacció de les necessitats bàsiques. Aquesta crisi es caracteritza no tant per la insuficiència d'aliments, sinó per les dificultats per a obtenir-los i per fenòmens especulatiu i, per tant, per la manca d'un entramat d'institucions polítiques i econòmiques capaces d'afrontar les necessitats i emergències. La malnutrició pot provocar també greus danys psicofísics a la població, privant les persones de l'energia necessària per a sortir, sense una ajuda especial, del seu estat de pobresa.

Això contribueix a ampliar la magnitud de les desigualtats, provocant reaccions que poden arribar a ser violentes. Totes les dades sobre el creixement de la pobresa relativa en els últims decennis indiquen un augment de la diferència entre rics i pobres. Sens dubte, les causes principals d'aquest fenomen són, per una banda, el canvi tecnològic, els beneficis del qual es concentren en el nivell més alt de la distribució de la renda, i, per una altra, l'evolució dels preus dels productes industrials, que augmenten molt més ràpidament que els preus dels productes agrícoles i de les matèries primeres que tenen els països més pobres. Resulta així que la major part de la població dels països més pobres pateix una doble marginació, beneficis més baixos i preus més alts.

Lluita contra la pobresa i solidaritat global

8. Una de les vies mestres per a construir la pau és una globalització que tendeixi als interessos de la gran família humana⁸. Això no obstant, per a guiar la globalització es necessita una forta *solidaritat global*⁹, tant entre països rics i països pobres com dins cada país, encara que sigui ric. Cal un «codi ètic comú»¹⁰, les normes del qual no siguin només fruit d'acords, sinó que estiguin arrelades en la llei natural inscrita pel Creador en la consciència de tot ésser humà (cf. *Rm* 2,14-15). Cadascun de nosaltres ¿no sent potser en el més recòndit de la seva consciència la crida a contribuir al bé comú i a la pau social? La globalització abat certes barres, però això no significa que no se'n puguin construir d'altres de noves; acosta els pobles, però la proximitat en l'espai i en el temps no crea en si mateixa les condicions per a una vertadera comunió i una

autèntica pau. La marginació dels pobres del planeta només pot trobar instruments vàlids d'emancipació en la globalització si tot home se sent personalment ferit per les injustícies que hi ha en el món i per les violacions dels drets humans que hi estan vinculades. L'Església, que és «senyal i instrument de la unió íntima amb Déu i de la unitat de tot el llinatge humà»¹¹, continuarà oferint la seva aportació perquè se superin les injustícies i incomprendiments i s'arribi a construir un món més pacífic i solidari.

9. En el camp del *comerç internacional* i de les *transaccions financeres*, s'estan produint processos que permeten integrar positivament les economies, contribuint a la millora de les condicions generals; però hi ha també processos en sentit oposat, que divideixen i marginen els pobles, creant premisses perilloses per a conflictes i guerres. En els decennis successius a la Segona Guerra Mundial, el comerç internacional de béns i serveis ha crescut amb extraordinària rapidesa, amb un dinamisme sense precedents en la història. Gran part del comerç mundial s'ha centrat en els països d'antiga industrialització, als quals s'han afegit de manera significativa molts països emergents, que han adquirit una certa rellevància. Això no obstant, hi ha altres països de renda baixa que continuen estant greument marginats respecte als fluxos comercials. El seu creixement s'ha ressentit per la ràpida disminució dels preus de les matèries primeres registrada en les últimes dècades, que constitueixen la gairebé totalitat de les seves exportacions. En aquests països, la majoria africans, la dependència de les exportacions de les matèries primeres continua sent un factor de risc fort. Voldria

renovar una crida perquè tots els països tinguin les mateixes possibilitats d'accés al mercat mundial, evitant exclusions i marginacions.

10. Es pot fer una reflexió semblant sobre les finances, que afecten un dels aspectes principals del fenomen de la globalització gràcies al desenvolupament de l'electrònica i a les polítiques de liberalització dels fluxos de diners entre els diversos països. La funció objectivament més important de les finances, sostenir a llarg termini la possibilitat d'inversions i, per tant, el desenvolupament, es manifesta avui com a molt fràgil: es ressent dels efectes negatius d'un sistema d'intercanvis financers —en el pla nacional i global— basat en una lògica a molt curt termini que cerca l'increment del valor de les activitats financeres i es concentra en la gestió tècnica de les diverses formes de risc. La recent crisi demostra també que l'activitat financera està guiada a vegades per criteris merament autorefenciables, sense consideració del bé comú a llarg termini. La reducció dels objectius dels operadors financers globals a un brevíssim termini de temps redueix la capacitat de les finances per exercir la seva funció de pont entre el present i el futur, amb vista a sostenir la creació de noves oportunitats de producció i de treball a llarg termini. Una finança restringida al curt o curtíssim termini arriba a ser perillosa per a tots, també per a qui aconsegueix beneficiar-se'n durant les fases d'eufòria financera¹².

11. De tot això es desprèn que la lluita contra la pobresa requereix una cooperació tant en el pla econòmic com en el jurídic que permeti a la comunitat internacional, i en particular als països pobres, descobrir i posar en pràctica solucions coordinades

per afrontar aquests problemes, establint un marc jurídic eficaç per a l'economia. Exigeix també incentius per a crear institucions eficients i participatives, així com ajudes per a lluitar contra la criminalitat i per a promoure una cultura de la legalitat. D'altra banda, és innegable que les polítiques marcadament assistencialistes són a l'origen de molts fracassos en l'ajuda als països pobres. Sembla que, actualment, el veritable projecte a mitjà i llarg termini sigui invertir en la formació de les persones i a desenvolupar de manera integrada una cultura de la iniciativa. Si bé les activitats econòmiques necessiten un context favorable per al seu desplegament, això no vol dir que s'hagi de distreure l'atenció dels problemes del benefici. Encara que s'hagi subratllat oportunament que l'augment de la renda per càpita no pot ser el fi absolut de l'acció politicoeconòmica, no s'ha d'oblidar que aquesta representa un instrument important per aconseguir l'objectiu de la lluita contra la fam i la pobresa absoluta. Des d'aquest punt de vista, no cal fer-se il·lusions pensant que una política de pura redistribució de la riquesa existent resolgui el problema de manera definitiva. En efecte, el valor de la riquesa en una economia moderna depèn de manera determinant de la capacitat de crear rèdit present i futur. Per això, la creació de valor resulta un vincle ineludible que s'ha de tenir compte si es vol lluitar de manera eficaç i duradora contra la pobresa material.

12. Finalment, situar els pobres en el primer lloc comporta que se'ls doni un espai adequat per a una *correcta lògica econòmica* per part dels agents del mercat internacional, una *correcta lògica política* per part dels responsables institucionals

i una *correcta lògica participativa* capaç de valorar la societat civil local i internacional. Els organismes internacionals mateixos reconeixen avui la vàlua i l'avantatge de les iniciatives econòmiques de la societat civil o de les administracions locals per a promoure l'emancipació i la inclusió en la societat de les capes de població que sovint es troben per sota del llindar de la pobresa extrema i a les quals, al mateix temps, difícilment poden arribar les ajudes oficials. La història del desenvolupament econòmic del segle xx ensenya com bones polítiques de desenvolupament s'han confiat a la responsabilitat dels homes i a la creació de sinergies positives entre mercats, societat civil i Estats. En particular, la societat civil assumeix un paper crucial en el procés de desenvolupament, ja que el desenvolupament és essencialment un fenomen cultural i la cultura neix i es desenvolupa en l'àmbit de la societat civil.

13. Com ja va afirmar el meu venerat predecessor Joan Pau II, la globalització «es presenta amb una marcada nota d'ambivalència»¹³, i, per tant, ha de ser regida amb saviesa prudent¹⁴. D'aquesta saviesa forma part el fet de tenir en compte en primer lloc les exigències dels pobres de la terra, superant l'escàndol de la desproporció existent entre els problemes de la pobresa i les mesures que els homes adopten per a afrontar-los. La desproporció és d'ordre cultural i polític, així com espiritual i moral. En efecte, es limita sovint a les causes superficials i instrumentals de la pobresa, sense referir-se a les que estan en el cor humà, com l'avidesa i l'estretor de mires. Els problemes del desenvolupament, de les ajudes i de la cooperació internacional s'afronten a vegades com a

simples qüestions tècniques, que s'exhau-reixen en establir estructures, posar a punt acords sobre preus i quotes, assignar subvencions anònimes, sense que les persones s'hi involucrin veritablement. En canvi, la lluita contra la pobresa necessita homes i dones que visquin en profunditat la fraternitat i siguin capaços d'acompanyar les persones, famílies i comunitats en el camí d'un autèntic desenvolupament humà.

Conclusió

14. En l'encíclica *Centesimus annus*, Joan Pau II va advertir sobre la necessitat d'«abandonar una mentalitat que considera els pobres –persones i pobles– com un farcell o com a molestos i importuns, àvids de consumir el que els altres han produït». «Els pobres» –escriu– «exigeixen el dret de participar i gaudir dels béns materials i de fer fructificar la seva capacitat de treball, creant així un món més just i més pròsper per a tots»¹⁵. En el món global actual, apareix amb més claredat que només es construeix la pau si s'assegura la possibilitat d'un creixement raonable. En efecte, les tergiversacions dels sistemes injustos abans o després passen factura a tots. Per tant, únicament la neciesa pot induir a construir una casa daurada, però envoltada de desert o degradació. Per ella sola, la globalització és incapaç de construir la pau, encara més, genera en molts casos divisions i conflictes. La globalització posa de manifest més aviat una necessitat: la d'estar orientada cap a un objectiu de profunda solidaritat, que tendeixi al bé de tots i cadascú. En aquest sentit, cal veure-la com una ocasió propícia per a realitzar quelcom important en la lluita contra la pobresa i per a posar a disposició de la justícia i la pau recursos fins ara impensables.

15. La doctrina social de l'Església s'ha interessat sempre pels pobres. En els temps de l'encíclica *Rerum novarum*, els pobres eren sobretot els obrers de la nova societat industrial; en el magisteri social de Pius XI, Pius XII, Joan XXIII, Pau VI i Joan Pau II s'han detectat noves pobreses a mesura que l'horitzó de la qüestió social s'ampliava, fins a adquirir dimensions mundials¹⁶. Aquesta ampliació de la qüestió social vers la globalitat cal considerar-la no sols en el sentit d'una extensió quantitativa, sinó també com un aprofundiment qualitatiu en l'home i en les necessitats de la família humana. Per això l'Església, al mateix temps que segueix amb atenció els actuals fenòmens de la globalització i la seva incidència en les pobreses humanes, assenyala nous aspectes de la qüestió social, no sols en extensió, sinó també en profunditat, quan afecten la identitat de l'home i la seva relació amb Déu. Són principis de la doctrina social que tendeixen a aclarir les relacions entre pobresa i globalització, i a orientar l'acció cap a la construcció de la pau. Entre aquests principis convé recordar aquí, de manera particular, l'«amor preferencial pels pobres»¹⁷, a la llum de la primacia de la caritat, testificada per tota la tradició cristiana, començant per la de l'Església primitiva (cf. *Ac* 4,32-36; *1Co* 16,1; *2Co* 8-9; *Ga* 2,10).

«Que se ceneixi cadascú a la part que li correspon», escrivia Lleó XIII el 1891, afegint: «Pel que fa a l'Església, mai ni sota cap aspecte regatejarà el seu esforç»¹⁸. Aquesta convicció acompanya també avui l'ocupació de l'Església amb els pobres, en els quals contempla Crist¹⁹, sentint com ressona en el seu cor el manament del Príncep de la pau als Apòstols: *Vos*

date illis manducare 'Doneu-los menjar vosaltres mateixos' (*Lc* 9,13). Així doncs, fidel a aquesta exhortació del seu Senyor, la comunitat cristiana no deixarà d'assegurar a tota la família humana el seu suport a les iniciatives d'una solidaritat creativa, no sols per a distribuir el que és superflu, sinó per a canviar «sobretot els estils de vida, els models de producció i de consum, les estructures consolidades de poder que regeixen avui la societat»²⁰. Per consegüent, dirigeixo al començament d'un any nou una calorosa invitació a cada deixeble de Crist, així com a tota persona de bona voluntat, perquè eixampli el seu cor cap a les necessitats dels pobres, fent tot el que li sigui concretament possible per sortir al seu encontre. En efecte, continua sent incontestablement veritable l'axioma segons el qual «combatre la pobresa és construir la pau».

NOTES:

- (1) Missatge per a la Jornada Mundial de la Pau de 1993, 1.
- (2) Pau VI, carta encíclica *Populorum progressio*, 19.
- (3) Joan Pau II, carta encíclica *Sollicitudo rei socialis*, 28.
- (4) Joan Pau II, carta encíclica *Centesimus annus*, 38.
- (5) Cf. Pau VI, carta encíclica *Populorum progressio*, 37, i Joan Pau II, carta encíclica *Sollicitudo rei socialis*, 25.
- (6) Carta al cardenal Renato Rafael Martino en ocasió del Seminari Internacional organitzat pel Consell Pontifici per a la Justícia i la Pau sobre el tema «Desarmament, desenvolupament i pau. Perspectives per a un desarmament integral» (10 d'abril de 2008):

L'Osservatore Romano, ed. en llengua espanyola (18 d'abril de 2008), p. 3.

- (7) Carta encíclica *Populorum progressio*, 87.
- (8) Cf. Joan Pau II, Carta encíclica *Centesimus annus*, 58.
- (9) Cf. Joan Pau II, Discurs a les associacions cristianes de treballadors italians (27 d'abril de 2002), n. 4: *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (10 de maig de 2002), p. 10.
- (10) Joan Pau II, Discurs a l'assemblea plenària de l'Acadèmia Pontifícia de Ciències Socials (27 d'abril de 2001), n. 4: *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (11 de maig de 2001), p. 4.
- (11) Concili Vaticà II, constitució dogmàtica *Lumen gentium*, 1.
- (12) Cf. Consell Pontifici per a la Justícia i la Pau, Compendi de la doctrina social de l'Església, 368.
- (13) Cf. *ibid.*, 356.
- (14) Cf. discurs a empresaris i sindicats de treballadors (2 de maig de 2000), n. 3: *L'Osservatore Romano*, ed. en llengua espanyola (5 de maig de 2000), p. 7.
- (15) N. 28.
- (16) Cf. Pau VI, carta encíclica *Populorum progressio*, 3.
- (17) Joan Pau II, carta encíclica *Sollicitudo rei socialis*, 42; Cf. *id.* Carta encíclica *Centesimus annus*, 57.
- (18) Lleó XIII, carta encíclica *Rerum novarum*, 41.
- (19) Cf. Joan Pau II, carta encíclica *Centesimus annus*, 58.
- (20) *Ibid.*

Comunicado final del XI Coloquio católico-musulmán

El Consejo Pontificio para el Diálogo Interreligioso (Ciudad del Vaticano) y la *World Islamic Call Society* (Trípoli, Libia) organizaron conjuntamente un Coloquio en Roma del 15 al 17 de diciembre de 2008. Esta iniciativa sigue otros encuentros que comenzaron en 1976 con la Conferencia cristiano-musulmana que tuvo lugar en Trípoli, y que han continuado regularmente desde 1989 hasta hoy. Las siguientes personas han participado en el encuentro:

Participantes católicos:

1. Su Eminencia el cardenal Jean-Louis Tauran
2. Su Excelencia el arzobispo Pier Luigi Celata
3. Su Excelencia el obispo Giovanni Martinelli
4. Su Excelencia el obispo Jean-Luc Brunin
5. Reverendo monseñor Khaled Akasheh
6. Reverendo padre Markus Solo
7. Reverendo monseñor Bernard Munono
8. Reverendo monseñor Mato Zovki,
9. Reverendo padre Joseph Ellul, O.P.
10. Dra. Ilaria Morali
11. Dra. Eugenia Di Gregorio
12. Sr Roberto Mussi

Participantes musulmanes:

1. Sr Ibrahim Rabu
2. Dr. Mohamed Fathalla Ziadi
3. Dr. Abdelati Abdelgalil Al-Warfally
4. Dr. Amal Ibrahim Said
5. Dr. Mohammad Assammak
6. Dr. Mohammed Bakari
7. Dr. Anas Schakfeh
8. Sr Faisal Joseph
9. Imán Ahmad Tayel

10. Dr. Mohammad Beshari

11. Dr. Mansur Tantush

La delegación católica estaba presidida por el cardenal Jean-Louis Tauran, presidente del Consejo Pontificio para el Diálogo Interreligioso, mientras que la musulmana estaba dirigida por el señor Ibrahim Rabou, jefe de Departamento de Conferencias, Organizaciones Internacionales y Ayuda, en la *World Islamic Call Society*.

El tema del coloquio fue "Responsabilidades de los líderes religiosos especialmente en tiempos de crisis". El tema se desarrolló en tres subtemas: 1) Responsabilidades religiosas; 2) Responsabilidades culturales y sociales, y 3) Tiempos de crisis en el camino del diálogo interreligioso.

Los participantes católicos y musulmanes acordaron lo siguiente:

- 1) La primera y más importante responsabilidad de los líderes religiosos es de naturaleza religiosa, de acuerdo con sus tradiciones religiosas respectivas, cumpliendo fielmente a través de la enseñanza, buenas obras y el ejemplo, por lo tanto, y por tanto, servir a sus comunidades para la gloria de Dios.
- 2) Teniendo en cuenta el papel que las religiones pueden y deben tener en la sociedad, los líderes religiosos también tienen una función cultural y social que desempeñar en la promoción de valores éticos fundamentales, tales como la justicia, la solidaridad, la paz, la armonía social y el bien común de la sociedad en su conjunto, especialmente hacia los necesitados, los débiles, los migrantes y los oprimidos.

3) Los líderes religiosos tienen una responsabilidad especial hacia los jóvenes, que requieren una atención especial a fin de que no caigan víctimas de fanatismo religioso y el radicalismo, y que reciban en cambio una buena educación que les ayude a convertirse en constructores de puentes y agentes de paz.

4) Teniendo en cuenta que crisis de diversa naturaleza, incluso en las relaciones interreligiosas, son posibles, tanto a nivel nacional como internacional, los líderes religiosos deben aprender a prevenir, afrontar y poner remedio a estas situaciones, evitando su degeneración en violencia confesional. Esto requiere un respeto mutuo y un conocimiento recíproco, tanto en el cultivo de las relaciones personales como en el fomento de la confianza mutua, con el fin de ser capaces de enfrentar juntos las crisis cuando ocurran.

Los participantes se sintieron honrados y agradecidos al ser recibidos por Su Santidad el Papa Benedicto XVI, quien les expresó su satisfacción y fuerte ánimo.

Ambas partes acordaron mantener el próximo coloquio en Trípoli en los próximos dos años.

(Font: Zenit)

FE D'ERRATES

Núm. 23 Butlletí del Bisbat de Sant Feliu de Llobregat

En el número precedent d'aquesta publicació s'han apreciat dues errades:

A la pàgina 343, referint-se al nomenament del P. Sylvain Panu Mizeka, diu que:

col·laborarà en la Parròquia de Sant Aotni Abat de Vilanova i la Geltrú.

En canvi, la decisió última és la que apareix en aquest mateix butlletí, pàg.

435: nomenat com a adscrit a la Parròquia de Santa Magdalena d'Esplugues de Llobregat.

A la pàgina 354, allà on diu:

2 de setembre. El senyor bisbe presideix la missa funeral del marit de la senyora alcaldessa de Martorell a la Parròquia de Santa Maria de Martorell.

ha de dir:

2 de setembre. El senyor bisbe presideix la missa funeral del marit de la senyora alcaldessa d'Esparreguera a la Parròquia de Santa Eulàlia d'Esparreguera.

